

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİNDE Kİ AHMEDİ
DİVANI'NIN TEZHİP ÖZELLİKLERİ
(HAMİDİYE 1082)**

**Yüksek Lisans Tezi
Belma LEBLEBİCİ NURTEKİN**

**Enstitü Ana Bilim Dalı: Geleneksel Türk El Sanatları
Enstitü Bilim Dalı : Tezhip**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mesude Hülya DOĞRU

AĞUSTOS - 2010

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİNDE Kİ AHMEDİ
DİVANI'NIN TEZHİP ÖZELLİKLERİ
(HAMİDİYE 1082)**

**Yüksek Lisans Tezi
Belma LEBLEBİCİ NURTEKİN**

**Enstitü Ana Bilim Dalı: Geleneksel Türk El Sanatları
Enstitü Bilim Dalı : Tezhip**

Bu tez ....../....../2009 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği / oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

 Yrd. Doç. Dr. Hülya DEĞİRMEN Jüri Başkanı	 A. Mehmet Arundul Yrd. Doç. Dr. A. Mehmet Jüri Üyesi	 Yrd. Doç. Dr. A. Ferit Jüri Üyesi
☒ Kabul ☐ Red ☐ Düzeltme	☒ Kabul ☐ Red ☐ Düzeltme	☒ Kabul ☐ Red ☐ Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Belma LEBLEBİCİ NURTEKİN

05.08.2010

ÖNSÖZ

Türk kitap sanatlarının en önemli bezeme unsurlarından biri olan tezhip sanatı yüzyıllar içerisinde üslup, renk ve desen özellikleri bakımından farklılıklar göstermektedir. Erken Osmanlı yazmalarında farklı etkileşimlerin birleşiminden doğan yeni bir tezhip üslubu varlığını ilk bakışta hissettirmektedir. Osmanlıların saray çevresinde geliştirdikleri görkemli sanatlarının, benliğine özgü motifleri kitap süslemeciliğinde de görülmektedir. Başlangıçta saraya bağlı çalışan müzehhipler zümresinin ve fethedilen ülkelerin sanat alanında yarattıkları etkilere bağlı olarak, belirli motif dağarcığına sahip tezhip üslubu doğmuştur. Hamidiye 1082 (Ahmed-i Divanı) el yazması bu üslubun sayılı örneklerinden biri olması, dönemin karakteristik özelliklerini taşımasına rağmen hakkında yeterli düzeyde araştırma yapılmamış olması bizi bu araştırmaya yönlendirmiştir.

Tezimizde incelediğimiz Memlük ve Timurlu (Şiraz) etkileri görülen, fakat kompozisyonu Osmanlılara özgü olan el yazması eserin tezhipli sayfaları orijinal numaralarına göre sıralanmış, teknik, desen özellikleri incelenerek renkleriyle birlikte ortaya konulmuştur.

“İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde Bulunan Hamidiye 1082 El Yazması Eserin Tezhip Özellikleri” başlıklı tezin hazırlanmasında bilgi ve deneyimleriyle yardımlarını esirgemeyen, konu ile ilgili özel arşiv ve kaynaklarını kullanımına sunan, tez danışmanım, sayın hocam Yrd. Doç. Dr. M. Hülya Şanes DOĞRU’ya içten teşekkürlerimi ifade etmek istiyorum. Ayrıca lisans ve yüksek lisans döneminde verdikleri derslerle beni yetiştiren değerli büyüğüm, sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet MEMİŞ’e teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum. Tez çalışmam süresi boyunca katkılarından ve yönlendirmelerinden yararlandığım, çok değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. A.Sacit AÇIKGÖZOĞLU’na ve Doç. Dr. Lütfi ŞEYBAN’a, tez çalışmam sırasında yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Songül ERGÜN’e, Keziban-Şükrü TAŞDEMİR’e, eğitimim boyunca her zaman yanımda olan eşime ve çok kıymetli aileme teşekkür ediyor saygılarımı sunuyorum.

Belma LEBLEBİCİ NURTEKİN

İÇİNDEKİLER

RESİM LİSTESİ	ii
ÇİZİM LİSTESİ	iv
ÖZET	ix
SUMMARY	x
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: 15. YÜZYIL'DA TÜRK KİTAP SANATLARI	3
1.1. Hat Sanatı	5
1.2. Tezhip Sanatı.....	7
1.3. Minyatür Sanatı	9
1.4. Cilt Sanatı.....	11
BÖLÜM 2: HAMİDİYE 1082 NOLU YAZMA ESERİN İNCELENMESİ	12
2.1. Hamidiye 1082 Nolu Eser ve Yazarı	12
2.2. Hamidiye 1082 Nolu (AHMED-İ DİVANI) Eserin Tezhipli Kısımları	14
DEĞERLENDİRME-SONUÇ	120
KAYNAKLAR	126
ÖZGEÇMİŞ	129

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Hamidiye 1082, cilt kapağı	15
Resim 2: Hamidiye 1082, Zahriye Sayfası.....	19
Resim 3: Hamidiye 1082, Zahriye Sayfası.....	20
Resim 4: Hamidiye 1082, Serlevha.....	26
Resim 5: Hamidiye 1082, Serlevha.....	27
Resim 6: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	32
Resim 7: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	33
Resim 8: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	37
Resim 9: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	38
Resim 10: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	40
Resim 11: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	41
Resim 12: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	43
Resim 13: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	44
Resim 14: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	46
Resim 15: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	47
Resim 16: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	49
Resim 17: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	50
Resim 18: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	52
Resim 19: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	53
Resim 20: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	55
Resim 21: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	56
Resim 22: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	58

Resim 23: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	59
Resim 24: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	61
Resim 25: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	62
Resim 26: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	64
Resim 27: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	65
Resim 28: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	67
Resim 29: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	68
Resim 30: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	70
Resim 31: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	71
Resim 32: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	73
Resim 33: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	74
Resim 34: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	76
Resim 35: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	77
Resim 36: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	79
Resim 37: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	80
Resim 38: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	83
Resim 39: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	84
Resim 40: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	86
Resim 41: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	87
Resim 42: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	89
Resim 43: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	90
Resim 44: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	92
Resim 45: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	93

Resim 46: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	95
Resim 47: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	96
Resim 48: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	98
Resim 49: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	99
Resim 50: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	101
Resim 51: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	102
Resim 52: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	104
Resim 53: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	105
Resim 54: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	107
Resim 55: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	108
Resim 56: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	110
Resim 57: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	111
Resim 58: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	113
Resim 59: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	114
Resim 60: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	116
Resim 61: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi.....	117
Resim 62: Hamidiye 1082-M, Hatime (Ketebe) Sayfası.....	118

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: Hamidiye 1082, cilt kapağı formu	16
Çizim 2: Hamidiye 1082, cilt kapağı.....	17
Çizim 3: Hamidiye 1082, Zahriye Sayfası	21
Çizim 4: Zahriye Sayfası desen plan şeması	22
Çizim 5: Zahriye Sayfası formu	23
Çizim 6: Hamidiye 1082, Serlevha deseni	28
Çizim 7: Hamidiye 1082, Serlevha desen plan şeması.....	29
Çizim 8: Serlevha formu	30
Çizim 9: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	33
Çizim 10: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	34
Çizim 11: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	34
Çizim 12: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	38
Çizim 13: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	38
Çizim 14: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	38
Çizim 15: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	41
Çizim 16: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	41
Çizim 17: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	41
Çizim 18: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	44
Çizim 19: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	44
Çizim 20: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	44
Çizim 21: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	47
Çizim 22: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	47

Çizim 23: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	47
Çizim 24: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	50
Çizim 25: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	50
Çizim 26: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	50
Çizim 27: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	53
Çizim 28: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	53
Çizim 29: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	53
Çizim 30: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	56
Çizim 31: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	56
Çizim 32: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	56
Çizim 33: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	59
Çizim 34: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	59
Çizim 35: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	59
Çizim 36: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	62
Çizim 37: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	62
Çizim 38: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	62
Çizim 39: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	65
Çizim 40: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	65
Çizim 41: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	65
Çizim 42: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	68
Çizim 43: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	68
Çizim 44: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	68
Çizim 45: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	61

Çizim 46: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	61
Çizim 47: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	61
Çizim 48: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	71
Çizim 49: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	71
Çizim 50: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	71
Çizim 51: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	74
Çizim 52: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	74
Çizim 53: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	74
Çizim 54: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	77
Çizim 55: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	77
Çizim 56: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	77
Çizim 57: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	80
Çizim 58: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	80
Çizim 59: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen planı	80
Çizim 60: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	84
Çizim 61: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	84
Çizim 62: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	84
Çizim 63: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	87
Çizim 64: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	87
Çizim 65: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	87
Çizim 66: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	90
Çizim 67: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	90
Çizim 68: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	90

Çizim 69: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	93
Çizim 70: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	93
Çizim 71: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	93
Çizim 72: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	96
Çizim 73: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	96
Çizim 74: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	96
Çizim 75: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	99
Çizim 76: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	99
Çizim 77: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	99
Çizim 78: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	102
Çizim 79: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	102
Çizim 80: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	102
Çizim 81: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	105
Çizim 82: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	105
Çizim 83: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	105
Çizim 84: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	108
Çizim 85: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	108
Çizim 86: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	108
Çizim 87: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	111
Çizim 88: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	111
Çizim 89: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	111
Çizim 90: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	114
Çizim 91: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	114

Çizim 92: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	114
Çizim 93: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi	117
Çizim 94: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması	117
Çizim 95: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu	117
Çizim 96: Hamidiye 1082-M, Hatime (Ketebe) Sayfası	119
Çizim 97: Hamidiye 1082-M, Hatime (Ketebe) Sayfası formu	119
Çizim 98: Eserde kullanılan rumi motifleri	121
Çizim 99: Eserde kullanılan penç motifleri	122
Çizim 100: Eserde kullanılan penç motifleri	122
Çizim 101: Eserde kullanılan goncagül motifleri	123
Çizim 102: Eserde kullanılan durak motifleri	124
Çizim 103: Eserde kullanılan tığlar	124

Tezin Başlığı: Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Ahmedî Divanı'nın Tezhip Özellikleri (HAMİDİYE 1082)

Tezin Yazarı: Belma Leblebici Nurtekin

Danışman: Yrd. Doç. Mesude Hülya Doğru

Kabul Tarihi: 05 Ağustos 2010

Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) + 129 (tez)

Anabilimdalı: Geleneksel Türk El Sanatlar

Bilimdalı: Tezhip

Beylikler Dönemi ile Osmanlı Dönemi Türk Kitap Sanatlarının etkileşim birleşmesiyle yeni bir sentez meydana gelmiştir. Hamidiye 1082 (Ahmed-i Divanı) el yazması bu sentezin sayılı örneklerinden biri olması, dönemin karakteristik özelliklerini taşımasına rağmen hakkında yeterli düzeyde araştırma yapılmamış olması bizi bu araştırmaya yönlendirmiştir. Süleymaniye Kütüphanesinden eserin orijinali incelenmiş ve Osmanlı arşivlerine ulaşılmıştır. Eser ve yazarı hakkında Beyazıt Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sakarya Üniversitesi Süleyman Demirel Kütüphanesinden istifade edilmiştir.

Üzerinde çalıştığımız el yazması eser erken Osmanlı döneminin özelliklerine göre incelenmiş ve her sayfası katalog olarak hazırlanmıştır. Katalogda el yazması eserin cilt kapağının özelliklerinden başlanarak, çeşitli geometrik kartuşlar ve içerisinde yer alan desenler, renk ve motif özellikleri ile incelenmiştir. Bu sayede Erken Osmanlı Devri tezhip sanatında görülen özellikler ile diğer kültürlerin etkileşiminden doğan farklı bir üslup sağlıklı bir şekilde ortaya konulabilecektir.

Ahmedî Divanı (Hamidiye 1082) en eski ve Osmanlı kuruluş devrinin divanlarından olduğu halde, fazla çoğaltılmamış veya az itibar görmüştür. Çünkü yurt içi ve yurt dışındaki nüshalarının sayısı tespitlere göre altı tanedir. II. Murat'ın, Ahmedî divanına böyle bir önem vermesi, üzerinde durulması ve düşünülmesini gerektirmektedir. Aklımıza gelen en makul bir sebep, Ahmedî'nin, II. Murat'ın babasının şairi olması ve II. Murat'ın ata yadigârına bağlı kalması olabilir.

El yazması eseri inceleme sırasında cilt kapağı ile bezemeli kısımlarda dönemsel farklılıklar olduğu görülmektedir. Eser, bezeme bakımından 15. yüzyıla ait olduğu, cilt kapağı ise daha sonraki yüzyıllarda uygulanan rumî tarzında yapıldığı görülmüştür. Bu durumda el yazması eserin 18.-19. yüzyıllar da tamir gördüğü anlaşılmaktadır.

El yazması eserin tezhipli sayfalarda, her kompozisyonun desen analizi tek tek yapılmış, tezhip sanatına ait sabit bazı kurallar dâhilinde tezhiplendiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Elyazması, Tezhip

Title of the Thesis: The Illumination Features Of Ahmedî Divan (HAMIDIYE 1082) At Suleimanie Library

Author: Belma Leblebici Nurtekin

Supervisor: Assist. Prof. Mesude Hülya Doğru

Date: 05 August 2010

Nu. of pages: ix (pre text) + 129 (main body)

Department: Traditional Turkish Minor Arts

Subfield: Illumination

A new synthesis has appeared after Period of Principalities and The Book Arts of Ottoman Empire joint together interacting. Although Hamidiye (1082) (Ahmed-i Divanı) handwritten manuscript is one of the rare examples of this synthesis and it holds the typical features of the period; there is not enough research done on it, which led us to do a research on it. The original manuscript work at Suleimanie Library was examined and it was possible to reach Ottoman archives.

To reach the information about the work and the author, it was made use of Beyazit Library, Main Library of University of Istanbul, Graduate School of Fine Arts of University of Marmara and Sakarya University Suleyman Demirel Library. The handwritten manuscript that we work on was examined according to the Early Ottoman Empire Period and each page of the study is compiled as a catalog. In the catalogue; starting from the features of binder; various geometric cartridges and figures, colors and patterns inside, were examined. Through this, it will be possible to present the style born out of synthesis of the features of Early Ottoman Period illumination art and other cultures in a sound way.

Ahmedî Divan (Hamidiye 1082) was respected little and not copied many although it is one of the divans of Ottoman Empire Foundation Period and one of the oldest. Because, according to proofs, the number of this is six in total at home and abroad. That Murat II pays such an attention to Ahmedî Divan requires that it must be cared and thought on. The most reasonable reason for us is that Ahmedî is the poet of the father of Murat II and that Murat kept to this heirloom.

Through the process of examining of the handwritten manuscript, it was noticed that there are some periodical differences between the binder and ornamental parts. It was noticed that while the work belongs to the 15th century in terms of ornamental parts, the binder is constructed as rumi patterns which was applied in later centuries. In this case, it is understood that the handwritten manuscript was restored at 18th -19th centuries. On the pages with illumination of the handwritten manuscript, the pattern analysis of each composition was done individually and it was concluded that it was illuminated within some certain rules of art of illumination.

Keywords: Handwritten, Illumination

GİRİŞ

Amacı:

İslam öncesi ve sonrası Türk eserlerine yönelik sanat tarihçilerimizin yapmış olduğu araştırmalar Türk Sanatının geldiği noktayı ve zenginliklerini göstermesi açısından kronolojik olarak çok değerli olsalar da müzehhip gözü ile yapılan araştırmalara bezeme sanatlarımızda her zaman ihtiyaç duyulmaktadır.

Erken Osmanlı dönemi için, karakteristik tezhiplerin Sultan II. Murat döneminde bazı eserlerde yer aldığı görülmüştür. 15. yüzyılda Erken Osmanlı yazmalarında yüzyılın ikinci yarısında Timurlu dönemi Herat ve Şiraz okullarının etkileri zamanla özümlemiş ve yüzyılın ikinci yarısında orijinal bir süsleme üslubu yaratılmıştır. Bunlar bezeme motiflerinde Memlük ve Timurlu (Şiraz) etkileri olan, fakat kompozisyonu Osmanlılara özgü eserlerdir.

Üzerinde çalıştığımız el yazması eser erken Osmanlı döneminin özelliklerine göre incelenmiş ve her sayfası katalog olarak hazırlanmıştır. Katalogda el yazması eserin cilt kapağının özelliklerinden başlanarak, çeşitli geometrik kartuşlar ve içerisinde yer alan desenler, renk ve motif özellikleri ile incelenmiştir. Bu sayede Erken Osmanlı Devri tezhip sanatında görülen özellikler ile diğer kültürlerin etkileşiminden doğan farklı bir üslup sağlıklı bir şekilde ortaya konulabilecektir.

Önemi:

Ahmedi Divanı (Hamidiye 1082) en eski ve Osmanlı kuruluş devrinin divanlarından olduğu halde, fazla çoğaltılmamış veya az itibar görmüştür. Çünkü yurt içi ve yurt dışındaki nüshalarının sayısı tespitlere göre altı tanedir. II. Murat'ın, Ahmedi divanına böyle bir önem vermesi, üzerinde durulması ve düşünülmesini gerektirmektedir. Aklımıza gelen en makul bir sebep, Ahmedi'nin, II. Murat'ın babasının şairi olması ve II. Murat'ın ata yadigârına bağlı kalması olabilir.

Erken Osmanlı döneminin özelliklerini yansıtan Ahmedi Divanı ile ilgili yayımlanmış kaynak sayısı yok denilecek kadar azdır. Ahmedi'nin eserlerinden en çok İskendername ve Cemşid ü Hurşid üzerinde durulmuştur¹.

Çalışmamıza esas teşkil eden nüshalardan biri olan Hamidiye nüshası, 840 h. tarihli olup II. Murat için istinsah ettirilmiş şiir kitabıdır. Dönemin özelliklerini taşıyan ve sayılı örneklerinden biri olan el yazması eser, Beylikler Dönemi Tezhip Sanatı ile Erken Osmanlı Tezhip Sanatı'nın sentezinden doğan nadide bir çalışmadır.

Yöntemi:

Konuyla ilgili araştırmalara öncelikle Sakarya Üniversitesi Süleyman Demirel Kütüphanesi, daha sonra İstanbul'daki üniversite kütüphanelerinde, Mimar Sinan GSÜ, İstanbul Üniversitesi kütüphanelerinden yayınların tespiti ile başlanmıştır. Gerekli yerlerden izinler alınarak yazma eser incelenerek fotoğrafları elde edilmiştir.

Hazırlanan tez çalışması iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “*XV. Yüzyıl Türk Kitap Sanatları*” ana başlığı altındaki bölümünde Tezhip Sanatı, Minyatür Sanatı, Cilt Sanatı ile Hat Sanatı incelenerek anlatılmıştır.

İkinci bölümde “*Hamidiye 1082 Nolu Yazma Eserin İncelenmesi*” ana başlığı altında, “*Hamidiye 1082 Nolu Eserin İçeriği ve Yazarı*”, “*Hamidiye 1082 Nolu Eserin Tezhipli Kısımları*” bölümlerinde eserin desen, motif ve renk özellikleri katalog şeklinde fotoğraf ve çizimlerle anlatılmıştır. “*Eserde Kullanılan Motif, Renk ve Kompozisyon Özellikleri*” bölümü, “*Eserin Cilt Özellikleri*” ve “*Eserin Hat Özellikleri*” bölümleri eserin sanatsal özellikleri ortaya konmuştur.

Tez çalışmamız sırasında kullanılan resim ve çizim listeleri verilmiştir. Sonuç kısmında tezhipler değerlendirilmiş karşılaştırmalar yapılmıştır. Çalışmamız kaynakça kısmı ile son bulmaktadır.

---

¹ AKDOĞAN, Yaşar (1978), *Ahmedi Divanı ve Dil Hususiyetleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dil ve Edebiyat Bölümü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, s.VIII-IX

BÖLÜM 1: 15. YÜZYIL'DA TÜRK KİTAP SANATLARI

Uygurlar, iki yüzyıla yakın Göktürklere bağlı olarak yaşadıkları sonra, 745'te Göktürk egemenliğine son vererek kendi devletlerini kurmuşlardır. Böylece Türk kültür ve sanatında parlak bir dönem başlamıştır. Uygur sanatı, Türklerin İslam dinini benimsemesinden önceki dönemi temsil etmektedir. Budizmin ve Maniciliğin etkisiyle yoğrulmuş bu sanat, Moğollar aracılığıyla İran ve Anadolu'ya taşınmış, bu yetenekli toplumun ürettiği eserler Türk tezyinatının temelini teşkil etmektedir².

M.Ö. birinci yüzyıldan M.S. XIII. yüzyıla kadar Orta Asya'da yaşayan Uygurlar resim ve süsleme sanatlarının ilk önemli uygulayıcıları olarak kültür tarihi içinde yerlerini almışlardır. VIII. yüzyılda Doğu Türkistan'da yaşayan, Manihaist Uygurlar kitap süsleme sanatında oldukça ileri gitmişlerdir. 1097'de Van Le Coq tarafından Turfan harabelerinde ortaya çıkan el yazması birkaç kitap ile Mani dinine ait bir mabedin freskleri Türk süsleme sanatlarının kaynağı hakkında bilgi vermektedir. VIII. yüzyıldan başlayarak Orta Asya'dan Ön Asya'ya doğru inmeye başlayan Uygur sanat üsluplarının İslam dünyasına yayılmasını sağlamışlardır³.

Kökü Orta Asya Türk kitap sanatına dayanan, gücünü ve en büyük etkisini bu sanattan alan İslami devir Türk kitap sanatı üç koldan gelmiştir. Doğu kolu, Batı Türkistan'da gelişerek XV. yüzyılda Semerkand ve Herat Mektebi adını almış tezhip, minyatür ve cilt sanatında şaheserler vermiştir. Başta Timur olmak üzere bütün hanedan, bu topraklarda fethettiği ülkelerin en ünlü sanatçıları ve bilim adamlarını Semerkand'a getirerek onlara en iyi imkânları sağlamıştır. Timur'un hükümdarlığıyla (1370- 1405) çakışan bu ilk dönem, Timurlu sanatının kuruluş ve yükselme dönemidir. Şahruh'un saltanat yıllarına (1409-1507) rastlayan ikinci dönemde, oğullarından Uluğ Bey Semerkant'ı, Baysungur da Herat'ı İslam uygarlığının merkezi haline getirdiler. 1450-1507 yıllarını kapsayan son dönemde ise Herat, Ebu Sait Mirza'nın ve Hüseyin Baykara'nın koruyuculuğunda bir kültür merkezi olarak parlamıştır. Ancak bu dönemlerde, Batılılarca tamamen bir Fars sanatı sayılıp İranlılara mal edilmiştir. İkinci kol batıda, Mısır'da Memluk kitap sanatı olarak gelişmiş, üçüncü kol ise Anadolu'da

---

² MÜLAYİM, Selçuk (1993), "Minyatürün Öncüleri", *Thema Larousse*, C. VI. Milliyet Yayınları, İstanbul, s.198

³ ASLANAPA, Oktay (1993), *Türk Sanatı El Kitabı*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, s.20-27

Selçuk Türklerince mahsullerini vermiştir. Aradaki Artukoğulları kitap sanatı, adeta Memluk sanatıyla, Selçuk sanatının karışıp birleşmesinden meydana gelmiştir⁴.

Anadolu Selçukluları, Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun çökmesiyle uzun süre egemenliğini sürdürmüş ve tezhip sanatını Anadolu'ya taşımışlardır. Bu bölgede yeni bir kültürel coğrafyaya açılan Anadolu Selçuklu sanatı, yalnız İslam sanatıyla açıklanması mümkün olmayan bir sentez yaratmaktadır. Siyasi ortamının genişliği oranında kültürel kaynakları da genişlemiş olan Anadolu Selçuklu sanatını besleyen asıl kaynak, hiç kuşkusuz İran Büyük Selçuklu sanatıdır. Ancak bu kaynağın Anadolu'daki uzantısı, değişik geleneklerle, kültürlerle yüz yüze gelerek yeni biçimler edinmiştir. Selçuklu Sanatı, Moğol istilasından olumsuz etkilenmediği gibi, bu sanat koruyucularının Asya'dan taşıdığı zevki de özümleyerek, XIV. yüzyıl boyunca ve XV. yüzyılın ilk yıllarına kadar yeniliklerle devam etmiştir. Özellikle XIV. yüzyılın sonu ve XV. yüzyılın başlarında çeşitli bölgelerde yerel sanat üsluplarının belirginleşmesine rağmen, Selçuklu sanatı bir süre daha çerçeve bir üslup olarak kimliğini korumaktadır. Bu yıllarda Anadolu'da sanat faaliyeti, merkezi yönetimin ortadan kalkmasıyla çeşitli bölgelerde ortaya çıkan varlıklı tüccar ve yönetici ailelerin çevresinde yerel üsluplar halinde devam etmektedir. Bu durum, sonraki yüzyıllarda Osmanlı sanat üsluplarının gelişmesine kadar devam etmektedir.

Selçuklu sanatının en karakteristik özelliği olan sadelik, Osmanlı tezhip sanatının başlıca özelliklerinden biri olmuştur. XIII. ve XIV. yüzyılda temiz bir işçilik ve beceri ile yapılan tezhipler sonraki devirlerde daha da incelmektedir. Selçuklu kitap sanatı Osmanlı Türkleri devrinde klasik kitap sanatının en güzel mahsüllerini verecek şekilde gelişerek devam etmiştir. XIV. yüzyıl Anadolu Beylikler devri Selçuklu tezhip sanatından Osmanlı tezhip sanatına geçiş dönemi olup klasik üslubunun hazırlık dönemini oluşturmaktadır⁵.

II. Murat ile başlayan bu hazırlık dönemi Fatih Sultan Mehmet dönemi ve sonrasında zirveye ulaşmıştır. Bir harp, bir kanun, bir fikir adamı ve çok ince ruhlu bir sanatkâr

---

⁴ CUMBUR, Müjgan (1967), "Kanuni Sultan Süleyman'ın Baş Müzehhibi Karamemi", *Ön Asya Dergisi*, Ankara, s.23

⁵ RIZA, Ali (1993), "Tezhip Sanatı", *Thema Larousse*, c.VI, Milliyet Yayınları, İstanbul, s.314

olan Fatih Sultan Mehmed'in kitaba gösterdiği büyük ilgi bilimsel, dini ve edebi eserlerin hazırlanmasına yol açmıştır⁶.

Ehl-i Hiref olarak adlandırılan sanatkâr teşkilatının zamanımıza gelen en eski defteri 932/1526 tarihlidir. Bu teşkilatın en önemli bölümlerinden biri olan nakkaşlar, yalnız kitap sanatlarıyla ilgili faaliyetlerle sınırlı kalmayarak, saray köşklerinin, binaların kalem işi desenlerini de hazırlayarak tatbik ederlerdi. Saray nakkaşlarına ait bu desenlerin imparatorluğun sınırları içerisinde bulunan sanat merkezlerine gönderilerek oralarda da doğru olarak uygulanması sağlanıp, Osmanlı sanatında görülen ve asırlardır süren üslup birliği ve beraberliği böylelikle korunmaktadır.

1.1. Hat Sanatı

Arap dünyasında hat sanatını en üst mertebeye eriştiği kabul edilen Yakutü'l Musta'simi vefat ettikten sonra talebelerinin bütün İslam coğrafyasına dağıldığı ve Hat sanatında Yakut yolunu yaymaya başladığı bilinmektedir. Bu hattatlardan bazıları Osmanlı Devletinin kuruluş aşamasında hat sanatına yön vererek Aklam-ı Sitte yazılarının Anadolu'da ki kültür merkezlerinde yazılmasını sağlamışlardır. Ancak bu hat örnekleri XV. Yüzyılın başında yaşanan Timur kargaşası yüzünden bazı abidelerdeki kitabeler dışında günümüze kalamamıştır. Çelebi Mehmet'ten sonra ki devirlerden kalan sınırlı sayıdaki yazı Anadolu ve Rumeli'de Yakut yolunun benimsendiğini göstermektedir. Bursa ve Edirne'den başka Anadolu'da ki eyalet merkezlerinde de bu yolda eserler verildiği bilinmektedir. Bu merkezlerin başında da Amasya gelmektedir⁷.

Amasya, Şehzadelerin idari ve askeri tecrübeler kazandıkları sancak şehirlerden biri idi. Velihaht şehzadeler, hükümdarlık eğitimi görürken ilim ve san'at faaliyetlerine bizzat katılmaları ile Osmanlı'nın kültür merkezlerinden biri haline gelmiştir. Kültürün hemen her safhasında, özellikle de dini ilimler, felsefe, tıp ve tasavvufta, dil, şiir, musiki ve hat sanatında Amasya mektep olarak kabul edilmektedir⁸. Osmanlı yazısının gelişmesinde Bursa ve Edirne'ye göre Amasya'nın payı daha çoktur. Amasya da yaşayan Şeyh

⁶ ÜNVER, Süheyl (1958), "Fatih Devri Saray Nakkaşhanesi ve Baba Nakkaş Çalışmaları", *İstanbul Üniversitesi Milli Eserler Serisi I*, s.1-6

⁷ DERMAN, Uğur (2000), "Osmanlı Türklerinde Hat Sanatı", *Yeni Türkiye Dergisi*, Yıl:6, S.34, İstanbul, s.591

⁸ SERİN, Muhittin (1999), "Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar", *Kubbealtı Akademisi Kültür ve San'at Vakfı*, İstanbul, s.96

Hamdullah, yakınları ve Onlardan yazı öğrenenlerin çokluğu bu gelişmede en etkili rolü oynamıştır.

Fatih'in oğlu II. Bayezid Amasya'da sancak beyliği sırasında eğitim görürken, bilgin ve sanatkârlar ile birlikte yaşamıştır. Ünlü hattat Şeyh Hamdullah'la burada tanışmış ve Ondan güzel yazı dersleri almıştır. II. Bayezid ile arasında oluşan yakınlık Şeyh Hamdullah'a İstanbul kapılarını açmaya vesile olmuştur⁹.

Şeyh Hamdullah'ın akrabalarından Celal-i Amasi ve oğulları, Cemal-i Amasi, Muhyiddin-i Amasi, Esedullah-ı Kirmani, Yahya Sofi, Ali b. Yahya Es Sofi' de XV. yüzyılda Amasya da yaşamış ünlü sanatkârlardandır¹⁰. Osmanlılar'ın yüz elli yıllık ilk devresindeki hükümdarların hat sanatı ile ilgileri hakkında elimizde bilgi bulunmadığı halde II. Murad'ın ve oğlu Fatih'in kitaba verdikleri değer kapsamında hat sanatının gelişmesine de ön ayak oldukları aşikârdır¹¹.

Osmanlı Hat Sanatında II. Mehmet devrinde ve II. Bayezid'in Amasya valiliği sırasında başlayan üslup arayışını, Fatih'in İstanbul'un fethiyle ilim ve güzel sanatlarda başlattığı hamlelerin neticesi olarak kabul etmek gerekir¹². Bu hamleler dâhilindeki İstanbul'un imarı sırasında abidelerin üzerine zamanın hattatlarından Yahya ve oğlu Ali Sofi tarafından celi sülüs kitabelerin hazırlanmış olması da şehrin müslümanlaştırılmasında önemli rol oynamıştır¹³.

Aklam-ı Sitte haricinde meydana gelen ve Osmanlılarda gelişen nestalik hattının II. Mehmed zamanında İstanbul'da yayılmaya başladığı bilinmektedir. Divandan çıkan kararların yazıldığı divani yazıda bu devirde gelişmeye başlamıştır. Ayrıca devletin resmi ve mali kayıtlarında kullanılan siyakat yazısının da II. Mehmed devrinde yeni bir tarz kazandığı bilinmektedir¹⁴. Nestalik hattını Osmanlılar geliştirdikten sonra "talik" olarak kullanmışlardır.

---

⁹ ALPARSLAN, Ali (2007), *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.28

¹⁰ ALPARSLAN, Ali (2007), a.g.e. s. 30

¹¹ DERMAN, Uğur (2007), "Osmanlı Türklerinde Hat Sanatı", *Osmanlı Ansiklopedisi*, c. XI, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, s.591

¹² SERİN, Muhittin (1999), "Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar", *Kubbealti Neşriyatı*, İstanbul, s. 96

¹³ DERMAN, Uğur (1998), "Osmanlılar'da Hat Sanatı", *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, IRCICA Yayınları, İstanbul, s. 482

¹⁴ SERİN, Muhittin (1999), "Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar", *Kubbealti Neşriyatı*, İstanbul, s.98

1.2. Tezhip Sanatı

Osmanlı Devleti'nin ilk yüzyılına ait tezhip örnekleri günümüze kadar gelememiştir. Bu gün elde olan en eski örnek, 838/ 1434-35 yılında istinsah edilerek Sultan II. Murad'a sunulan müzikle ilgili bir kitabın tezhipleridir. Bu eser Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1726 numara ile kayıtlıdır¹⁵. İthaf kaydının da yer aldığı çift sayfa zahriye birbirinden farklı tasarlanarak XIII. ve XIV. yüzyıldaki düzenlemelerin dışına çıkıldığı, bezemenin Timurlu ve Memluk döneminin izlerini taşımakla beraber, renk ve motifleriyle II. Mehmet Dönemini hazırladığı görülmektedir¹⁶.

İlk örnek olan el yazması eserin bezemelerinde siyah zemine sadece altınla yapılmış kısım XIV. yüzyılın ikinci yarısından sonra Şiraz'da Muzafferiler döneminde istinsah edilen kitapların tezhiplerinde de ortaya çıkmaktadır. Bu tarz bezeme aynı bölgedeki ve Yezd'deki zaviyelerin duvar süslemelerinde de görülmekte ve XIV. yüzyılın sonu, XV. yüzyılın başlarında Timuri döneminde kitapların tezhiplerinde devam etmektedir. İran bölgesinden Herat'a göçen müzehhiplerle bu üslup, Herat'ta XV. yüzyılın sonuna kadar mütevazı tasarımlarla sürmüştür¹⁷.

XV. yüzyıl tezyinatı, renk bakımından incelendiğinde, lacivert harici renklerin de pafta zemininde kullanıldığı eserlerden tespit edilmiştir. Fatih Dönemi tezyinatında, "Başlık tezhiplerinin lacivert, turuncu, mavi, yeşil, kahve, siyah gibi renklerle işlenmesiyle, Türk tezhibi, ilk defa böylesine yoğun, çok renkliliğe kavuşmuştur."¹⁸

Yuvarlak ve beyzi şekillerin sıklıkla kullanıldığı XV. yüzyıl eserlerinde siyah, beyaz, kırmızı ve yeşil en çok kullanılan renkler olmakla birlikte lacivert oldukça açık renkte ve dönemin karakteristik rengini oluşturmaktadır. Altın her dönemde olduğu gibi bu yüzyılda da ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Zemin renklerinde ise siyah ve yeşil renkler görülmektedir. İpliklerde ve rumilerde beyaz renk tercih edilmiştir. Sadece rumi

---

¹⁵ DERMAN, Çiçek (1998), "Osmanlılar'da Tezhip Sanatı", *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi C.11, İstanbul, s. 487

¹⁶ DERMAN, Çiçek (1999), "Osmanlı Asırlarında Üslup ve Sanatkârları ile Tezhip Sanatı", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları C.11, Ankara, s.110, TANINDI, Zeren (1993), "Türk Tezhip (Kitap Süsleme) Sanatı", *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, s. 401

¹⁷ TANINDI, Zeren (2002), "Kitap ve Tezhibi", *Osmanlı Uygarlığı 2*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 875

¹⁸ TANINDI, Zeren (1993), "Türk Tezhip (Kitap Süsleme) Sanatı", *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı*, İş Bankası Yayınları, Ankara, s. 401

kompozisyonla hazırlanan eserlerin yanında hatayi grubu motifleri ile hazırlanmış olanlarda bulunmaktadır.

Osmanlı Türk tezyinatına XV. yüzyılın ortalarında Bursa'daki II. Murat'ın Türbesinin kalem işlerinde (1452), tezhipli eserlerde ise 899/1494 yılında (Türk İslam Eserleri Müzesi- 402, Şeyh Hamdullah musafı) Çin bulutunun girdiği görülmektedir. Daha sonra bulut motifinin kullanımı halıdan çiniye, kumaştan işlemeye kadar yayılmıştır¹⁹.

Fatih devri tezhiplerinde kobalt mavisi, mat ve parlak altından sonra en çok görülen ve bilhassa zemin boyası olarak kullanılan bir renk olmuştur. Daha sonraki yıllarda bu rengin yerine lacivert kullanılmıştır. Halkari tekniğinde, yarı şeffaf olan lal mürekkebinin de yine bu devirde eklendiği, daha sonraki dönemlerde de uygulandığı görülmektedir.

Fatih devri tezhiplerindeki desenler, motif bakımından ele alındığında, özellikle hatayi grubu motiflerin diğerlerine göre daha fazla kullanıldığı örneklerle tespit edilmiştir. Bu devirde rastlanan bir diğer özellik ise; taç yaprakların içe kıvrılması ve kendi üzerine dönüşleri ile üç boyutluluk hissinin verilmek istenmesidir.

Fatih döneminde, her alanda olduğu gibi kitap sanatları alanında da büyük bir atılım olduğu bilinmektedir. O döneme ait olan ilmi ve edebi eserlerin yanında, bilhassa da Mushafların çokluğu dikkat çekmektedir. İstanbul'da bulunan Süleymaniye Kütüphanesi ve bilhassa Topkapı Sarayı Kütüphanesi'nde ki Fatih dönemi yazma eserleri incelendiğinde hat sanatının yanı sıra tezhip sanatına da büyük önem verildiği görülmektedir²⁰.

Fatih Sultan Mehmet zamanındaki, sarayda nakkaşhanenin başında sernakkaş (baş nakkaş) olarak Özbek asıllı Baba Nakkaş bulunuyordu.

Baba Nakkaş, Fatih zamanında İstanbul'da yaşamış ve Topkapı Sarayı'nda tahsis edilen nakkaşhaneye baş nakkaş olmuş ve hatta ince sanatlara, tezhip, cild, resim, minyatür ve çeşitli yazılara meraklı olan Padişaha muhasib (muhasebeci) ve mukarrib (yakını, yakınında bulunan, samimi) olmuştur. Nakkaşhane baş hocası iken çiniden, demir

¹⁹ BİROL, İnci Ayan, Çiçek DERMAN (1990), Türk Tezyini Sanatlarında Motifler, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, s.153

²⁰ AYVERDİ, Samiha (1983), "Fatih Devrinde Güzel Sanatlar", Edebi ve Manevi Dünyası İçinde Fatih, Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, s.110

nakışlarına, fresklere, cildlere, yazılarına ve tezhiplerine kadar bütün tezyinatı bir elden ve bir kural dâhilin de türlü türlü hazırlayan bir atölyede yüze yakın sanatkâr ve talebe ile çalışmıştır²¹.

Fatih Sultan Mehmet döneminde, Edirne, Bursa, İstanbul saraylarında nakkaşhanelerin bulunması, Fatih'in sanata verdiği değer ve önemin bir göstergesidir. Nakışhanenin kadrosu, Fatih Sultan Mehmet'in vefatından sonra tamamen değiştiği, sanatkârların buradan ayrıldığı kaynaklardan tespit edilmektedir.

1.3. Minyatür Sanatı

Osmanlılardaki kültürel zenginliğin Orhan Gazi döneminde (1326-62) İznik'te başladığı ve Bursa'da devam ettiği bilinmekle beraber, Osmanlı minyatür sanatının günümüze ulaşabilen en erken tarihli örneklerinin II. Murat'ın (1421-1444 ve 1446-1451) şehzadelik döneminde Amasya'da ve oğlu II. Mehmet'in saltanat yıllarında (1451-1481) Edirne'de hazırladığı bilinmektedir. Amasya o tarihlerde ve daha sonrasında da Anadolu'nun kültür merkezlerinden biridir²².

Osmanlı minyatürlü yazmalarının günümüze ulaşmış en erken tarihli, Şair Ahmedî'nin 1390 yılında tamamladığı İskendername'nin 1416'da Amasya'da kopya edilmiş nüshasıdır. Bu kitap, Makedonyalı İskender'le ilgili öykülerin anlatıldığı önemli bir eserdir. Aynı zamanda İslam tarihi, Osmanlı tarihi ve Mevlit bölümlerini de içerir ve ilk resimli Osmanlı tarihleri olması açısından da çok önemlidir²³.

Ahmedî İskendername'sinin 1460- 80 yılları arasında hazırladığı düşünülen iki nüshası daha bulunmaktadır. Bunlardan ilki Venedik Marciana Kitaplığı'nda yer alır; zahriyesi ve ketebe kaydı olmayan, altmışaltı minyatüre sahip bu eser, Ahmedî İskendername'lerinin en önemli nüshalarından biridir. Yapılan üslup karşılaştırmalarının sonucunda dört ayrı nakkaşın elinden çıktığı tespit edilen bu eserdeki minyatürlerin Edirne Nakkaşhanesinde hazırlandığı belirlenmiştir.²⁴ Nakkaşlardan ikisinin üsluplarının birbirlerine çok benzediği ve Herat Okulu etkisini taşıyan Karakoyunlu Türkmenlerinin Şiraz Okulu özelliklerini taşıdığı görülmüştür.

²¹ ÜNVER, Süheyl (1958), *Fatih Devri Saray Nakışhanesi ve Baba Nakkaş Çalışmaları*, İstanbul Üniv. Milli Kültür Eserleri Tesisi I, İstanbul, s.8

²² MAHİR, Banu (2005), *Osmanlı Minyatür Sanatı*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, s. 41

²³ ÇAĞMAN, Filiz (2003), "Minyatür", *Osmanlı Uygarlığı 2*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, s.893

²⁴ MAHİR, Banu (2005), *A.g.e.* s.42

Ayrıca Ertuğrul Gazi'den Süleyman Çelebi'ye kadar hüküm sürmüş padişahların tarihlerini içeren Venedik nüshasının belge değeri taşıyan minyatürleri, daha sonra hazırlanan tarihi konulu yazmalar için örnek olmuştur²⁵.

Erken dönem Osmanlı minyatür örneklerini barındıran bir diğer eser, Amasya Darüşşifasında görevli Şerafeddin Sabuncuoğlu namındaki bir hekimin kaleme aldığı ve Fatih Sultan Mehmet için Amasya'da yazılıp resimlendirilmiş olan cerrahlıkla ilgili Cerrahi-yet'ül Hakaniyye'dir. Daha önceki minyatürlere farklı bir üsluba sahip olan eserin 1465- 66 yıllarında kopya edildiği bilinen iki nüshasından biri Millet Ktp. Ali Emiri 79'da kayıtlıdır. Bu eser hem XV. yüzyıl Anadolu'sunda ebe olarak çalışan kadınları belgelemesi açısından hem de Amasya'da XV. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren var olan resim geleneği ile yetişmiş sanatçıların fırçasından çıktığı için önemlidir²⁶.

Osmanlı minyatür sanatının gelişim ve değişiminde en önemli etken İstanbul'un alınışından sonra II. Mehmet'in saraya batılı sanatçıları davet etmesidir. Hiç şüphesiz ilk ve en önemli etki, Fatih'in kendi portresini yaptırmasıyla birlikte minyatür sanatçıları arasında yayılacak olan padişah portreciliği geleneğini başlatmış olmasıdır²⁷.

Batı dünyasının sanat ürünlerine duyduğu ilgiden daha fazlasını doğu sanat okullarının eserlerine gösteren II. Mehmed, bu sanat merkezlerinde yetişmiş sanatkârları ülkesine davet ederek sahalarında eserler vermelerini teşvik etmiştir. II. Mehmed'in en büyük rakibi Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan ile yaptığı Otlukbeli savaşından galip ayrılırken Uzun Hasan'ın oğlu Uğurlu Mehmed'in Osmanlı'ya sığınması ve Fatih'in kızıyla evlenip damat olması Osmanlı Kitap Sanatlarının gelişimi yönünden önemlidir. Çünkü Uğurlu Mehmed Akkoyunlular'ın adeta kitap üretim merkezi olan Şiraz ve İsfahan'da valilik yapmıştır ve onunla beraber birçok sanatçı da Osmanlı topraklarına göç etmiştir²⁸.

---

²⁵ ASLANAPA, Oktay (1984), *Türk Sanatı*, Remzi Kitapevi, İstanbul, s.369

²⁶ ASLANAPA, Oktay (2000), "Osmanlı Minyatür Sanatı", *Yeni Türkiye Dergisi*, Yıl:6, Sayı: 34, s.647

²⁷ ASLANAPA, Oktay (2000), a.g.e., s.647

²⁸ TANINDI, Zeren (1996), *Türk Minyatür Sanatı*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, s.12-13

1.4. Cilt Sanatı

Türkler Orta Asya'dan itibaren deriyi çok iyi işlemişlerdir. Kâğıdın icadı ile birlikte Türk kavimleri arasında gelişen ciltçiliğin ilk örnekleri Doğu Türkistan'da Manihaizmi kabul eden Uygur Türkleri'nde görülmüştür. Bu eserlerde derinin üzerine madeni kalıplarla süslemeler basıldığı bilinmektedir²⁹. Orta Asya'dan beri Türklerin elinde işlenen ciltçilik, en üstün seviyesine XIV. ve XV. yüzyıllarda gelmiş olup, Osmanlı klasik dönemin hazırlayıcısı olan II. Mehmed Devri ciltçilik konusunda da dikkate değer bir zaman dilimi olmuştur. Bu dönemde saray mücellitlerinin hazırladıkları kitap kaplarında en bariz özellikler, deriye yürütme ismi verilen bir takım aletlerle şekil verilmiş olması ve iç kapaklarda, derinin oyularak yapıldığı müşebbek şemselerin tercih edilmesidir. Bazı eserlerde kabın dışında hayvan mücadele sahnelerinin bulunması Timuri veya Akkoyunlu sanatlarından etkileşimi göstermektedir³⁰.

XV. yüzyılda kahverenginin farklı tonlarında ki derilerin yanında kırmızı, bordo, mavi, mor, nefti, zeytuni ve siyah derilerde kullanılmıştır. Bu renklerden bazılarında sadece iç kapaklarda rastlanmaktadır. Ciltleri çoğunlukla üçlü yaprak, gonca, ıtır yaprağı, bulut, tepelik, penç, hatayi, ortabağ, tığ, nilüfer, gül ve rumi geçmeli motifler süslemektedir. Manzara, girift tezyinat ve canlı motifler bulunmamaktadır. XV. yüzyılda deriden başka lake ve kumaş ciltlerde yapılmıştır³¹.

Osmanlı Kitap kaplarının Lake tekniği ile yapılmış en eski örneği Topkapı Sarayı Müzesi A. 1672 numarada kayıtlı bulunan 873/ 1468 tarihli ve belagat ile ilgili "Feva'id el- Gıyasiyye" isimli eserdir. II. Mehmet'in hazinesi için hattat Ahmed b. Ali el- Meragi tarafından istinsah edilmiştir. Cildin üst ve alt kabının dışı kahverengi deri üzerine altın ve siyah mürekkep ile çalışılmıştır. Hatayi grubu motiflerin kullanıldığı bir kompozisyon vardır. Ortadaki şemse içerisindeki kompozisyon serbest ve ¼ simetriktir. Miklep üzerinde de ½ simetrik olan bir kompozisyonun ortasında içi rumilerle süslü bir madalyon bulunmaktadır³².

²⁹ BİNARK, İsmet (1975), *Eski Kitapçılık Sanatlarımız*, Kazan Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları, Ankara, s.1

³⁰ TANINDI, Zeren (2000), "Osmanlı Sanatlarında Cilt", *Yeni Türkiye Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 34, s.620

³¹ ARITAN, Ahmet Saim (1993), "Ciltçilik", *İslam Ansiklopedisi*, Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş., C.7, İstanbul, s.556

³² TANINDI, Zeren (1984), "Rugani Türk Kitap Kaplarının Erken Örnekleri", Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, s. 223

BÖLÜM 2: HAMİDİYE 1082 NOLU YAZMA ESERİN İNCELENMESİ

2.1. Hamidiye 1082 Nolu Eser Ve Yazarı

Ahmed b. Hacı Mahmut el- Aksarayı isimli hattat ve müzehhip XV. yüzyılın ilk yarısında özellikle şair Ahmedî'nin eserlerini istinsah eden ve tezhiplayen bir müzehhip olduğundan ve Ahmedî'nin Divanını 1436 yılında istinsah edip tezhipledığını belirtmektedir. (S.K. Hamidiye mük.1082) Bu müzehhibin, XV. yüzyılın ortasından sonra yaygınlaşacak ve Babanakkâş üslubu olarak tanınacak olan süsleme üslubunun öncülerinden olduğu anlaşılmaktadır³³.

Ahmedî Divanı, devrinin sosyal yaşantısının, örf, adet ve geleneklerini okuyucusuna tanıttığı gibi, deyim, atasözleri ve darb-ı mesel bakımından da halk edebiyatıyla bütünleşecek bir içeriğe sahiptir. Ahmedî Divanı, klasik manada anladığımız divan edebiyatı şiirlerinde olduğu gibi sadece kelime oyunları ile edebi sanatlarla, klişe mazmunlarla, mücerred ifadelerle ve standart mevzularla kalmamış, o döneme ait olan tarihi olayları, sosyal ve kültürel yaşayışları da aydınlatarak tarihi vesika olmuştur³⁴. Divan içerisinde yer alan beyitlerin toplamı sekiz bini geçmektedir. Değerli yazma nüshalarındaki şiirler tam değildir. Dağınık olarak, eski yazma dergilerde de birçok şiirlerine rastlanmaktadır. Ahmedî'nin en tanınmış eseri, İskendername adındaki 8250 beyitlik mesnevisidir. Emir Süleyman adına yazılmıştır.

Ahmedî muhtemelen 735 (1334- 35) yılında doğmuştur. Asıl ismi İbrahim, lakabı Taceddin, babasının ismi de Hızır'dır. Ahmedî'nin hayatı hakkındaki bilgiler tam olarak belirli değil, yetersiz ve tutarsızdır³⁵. İsmi doğru şekli ise Ahmedî'nin eserlerini gören Kâtip Çelebi'den alınmıştır. “Esasen İslam adları ve lakapları hakkında tetkikatta bulunanlar pekiyi bilirler ki, hemen pek az istisna ile İbrahim ismine Taceddin, Mehmed ismine, Muhiddin, Ali ismine, Alâeddin, Yusuf ismine Sinaneddin, Hüseyin ismine Hüsameddin, Mahmud ismine, Bedreddin v.s. lakapları ilave olunur. Bundan

³³ TANINDI, Zeren (2002), “Kitap ve Tezhibi”, Osmanlı Uygarlığı 2, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.875

³⁴ AKDOĞAN, Yaşar (1978), *Ahmedî Divanı ve Dil Hususiyetleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dil ve Edebiyat Bölümü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, s.VIII

³⁵ KUT, Günay (1989), “Ahmedî”, *İslam Ansiklopedisi*, C.2, Güzel Sanatlar Matbaası, s.165

dolayı, şairimizin asıl isminin İbrahim olduğu için Taceddin lakabını aldığını, Ahmedi mahlasını da, şairliğe başladıktan sonra kullandığını emniyetle söyleyebiliriz.”³⁶

Hemen bütün ömrünü Germiyan (Kütahya) Beyliği ile Osmanoğulları ülkesinde geçirdiği bilinen şairin ilk kapılandığı kişi Germiyan Beyi Süleyman Şah'tır. Bir zaman öğrenimini tamamlamak için, Mısır'a kadar gitmiş ve orada Hidaye şarihi Şeyh Ekmeleddin'den ders görmüştür. Germiyan Beyliği'nin Osmanoğulları'nın egemenliğine girmesinden sonra, sırasıyla I. Beyazıd, Emir Süleyman ve I. Mehmed'e kapılanan Ahmedi, Ankara Savaşı'ndan sonra Timurla bile dostluk kurmuştur. Çok dağınık ve maceralı bir hayat geçirdiği anlaşılan şairin, seksen yaşını geçmiş olarak Amasya'da öldüğü kaydedilmiştir³⁷.

---

³⁶ KÖPRÜLÜ, A.Fuad (1965), “Ahmedi” İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, C.1, İstanbul, s.216

³⁷ KUT, Günay (1989), “Ahmedi”, *İslam Ansiklopedisi*, C.2, Güzel Sanatlar Matbaası, s.165

2.2. Hamidiye 1082 Nolu (AHMED-İ DİVANI) Eserin Tezhipli Kısımları

Bölüm Adı	:Hamidiye 1082-M
C.d. No	: 664
Dili	: Türkçe
Eser Adı	: Divan
İstinsah Tarihi	: H.00/00/0840
İstinsah Tarihi	: M.0/08/1436
Konusu	: Türk Edebiyatı
Müellifi	: Ahmedi Taceddin İbrahim 6. Hızır El-Amasi
Ölçüleri	: 301×208, 230×152
Satır Sayısı	: 17
Tasnif No	: T810
Yaprak Sayısı	: 217
Yazı Türü	: Nesih

Cilt Özellikleri: Cildin, üst kapağı salbek şemseli, miklepli, zencerekli, şirazeli ve deri olup 18. yüzyıla ait klasik bir cilttir. Orta kısımda yer alan şemse motifinin içerisinde yer alan Rumili kompozisyon ¼ simetri şeklindedir.

Üst kapakta ki zemin olduğu gibi bırakılıp, yalnız desenler altınlanmış olduğu için üstten ayırma şemse tekniği kullanılmıştır. Motifler kabartılarak oluşturulmuştur. Ortada bir ışık huzmesi gibi yer alan şemse, ışın parçacıklarını andıran küçük tığlar bordo zemine doğru işaret etmektedir.

Cildin üst kapağında ve alt kapağında aynı şemse motifi yer almaktadır. Çift renk deri kullanılmıştır. Bordo zemini koyu yeşil renkte deri çerçevelemektedir. İki rengin geçiş yerleri 1 mm. kalınlığında altın cetvelle çerçevelemektedir. Koyu yeşil renkli deri üzerinde 3 tane 2 mm. eninde zencerek, 5 adet 1 mm. eninde altın cetveller yer

almaktadır. Cilt üzerinde üst kapakta yer alan zencerek ve cetvellerin altın olması kapağa ayrı bir zenginlik katıp, orta kompozisyonla bir bütünlük sağlamıştır.

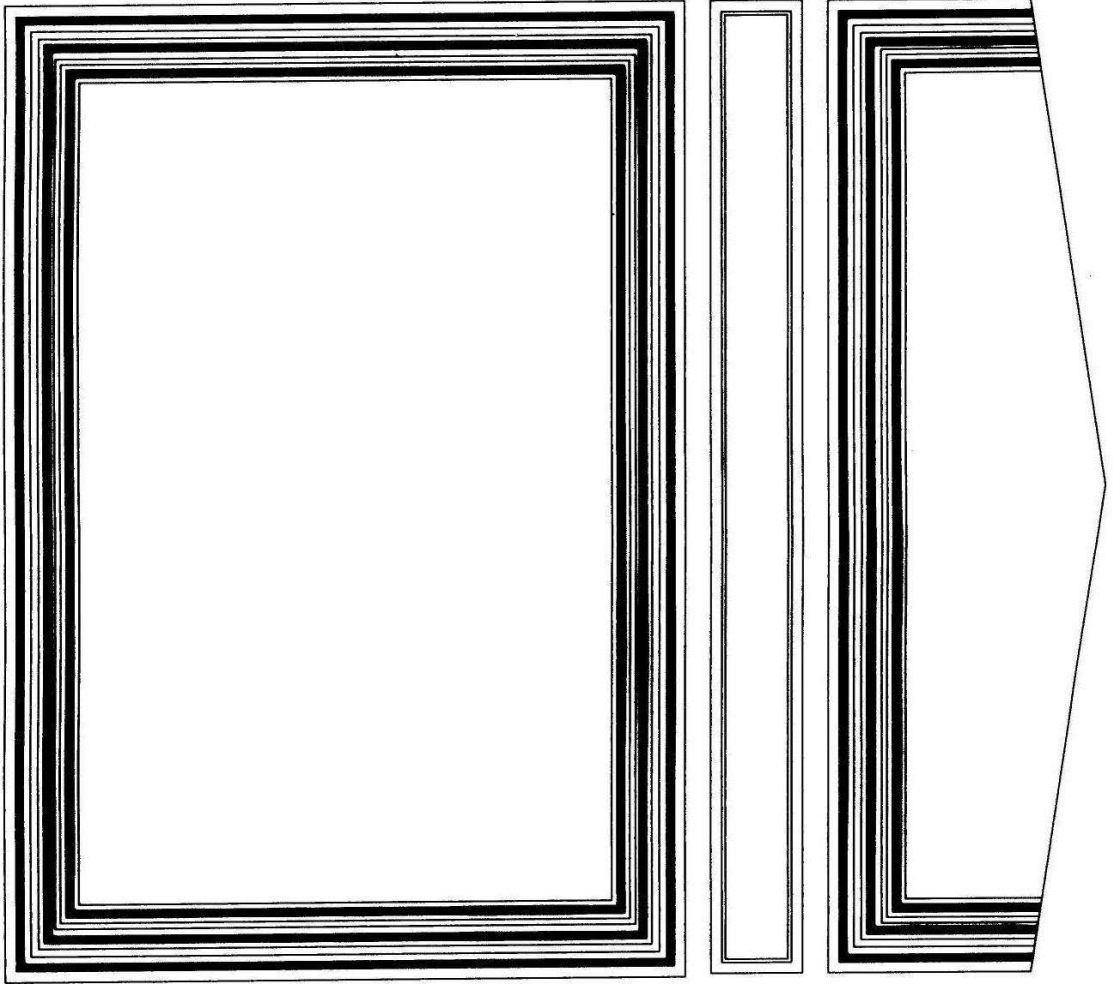
Cilt mıklebinin deseni, dış kapağın desen özelliklerinin ¼ kesitini (şemse hariç) olduğu gibi içermektedir. Miklepte şemsenin etrafından 1 mm. altın cetvel, diğer üç kenarından üst kapakta olduğu gibi 3 adet 2 mm. eninde zencerek, 5 adet 1 mm. kalınlığında altın cetveller yapılmıştır.

Cildin sertabı, 1 mm. kalınlığında iki altın cetvelle çerçeveselendirilmiştir. Altın cetvellerden oluşturulan çerçevenin içerisine, zencerek anahtarlarını anımsatan küçük çizgilerden çapraz şekiller oluşturularak sade bir görünüm kazandırılmıştır.

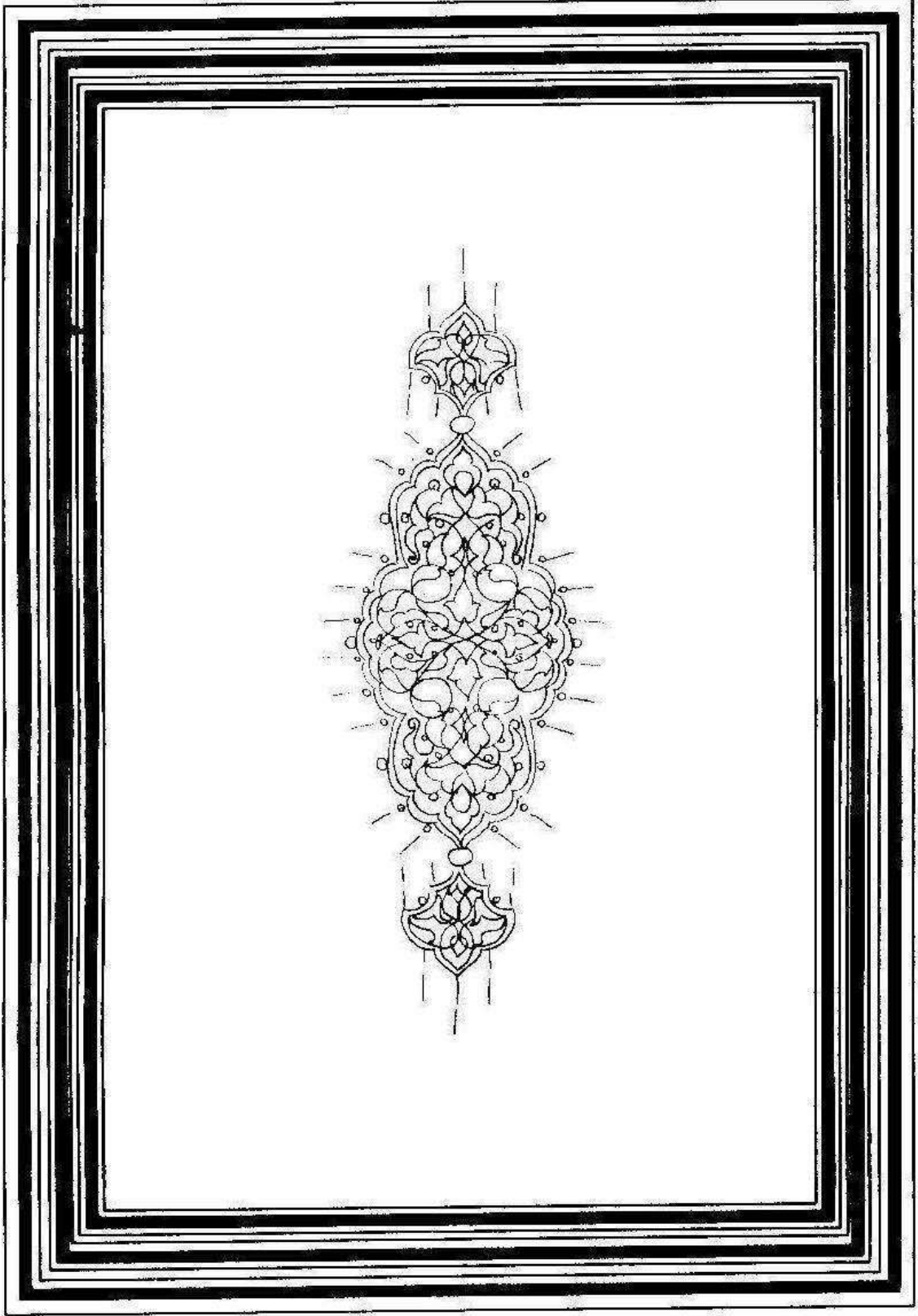
Resim 1: Hamidiye 1082, cilt kapağı

Çizim 1: Hamidiye 1082, cilt kapağı formu

Çizim 2: Hamidiye 1082, cilt kapağı

ZAHRIYE SAYFASI

Katalog No : 1

Müzehhep Sayfa : Zahriye

Sayfa Numarası : 2b

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, goncagül ve yapraklar

Kullanılan Renkler : Kobalt, altın, kırmızı, turkuaz, siyah

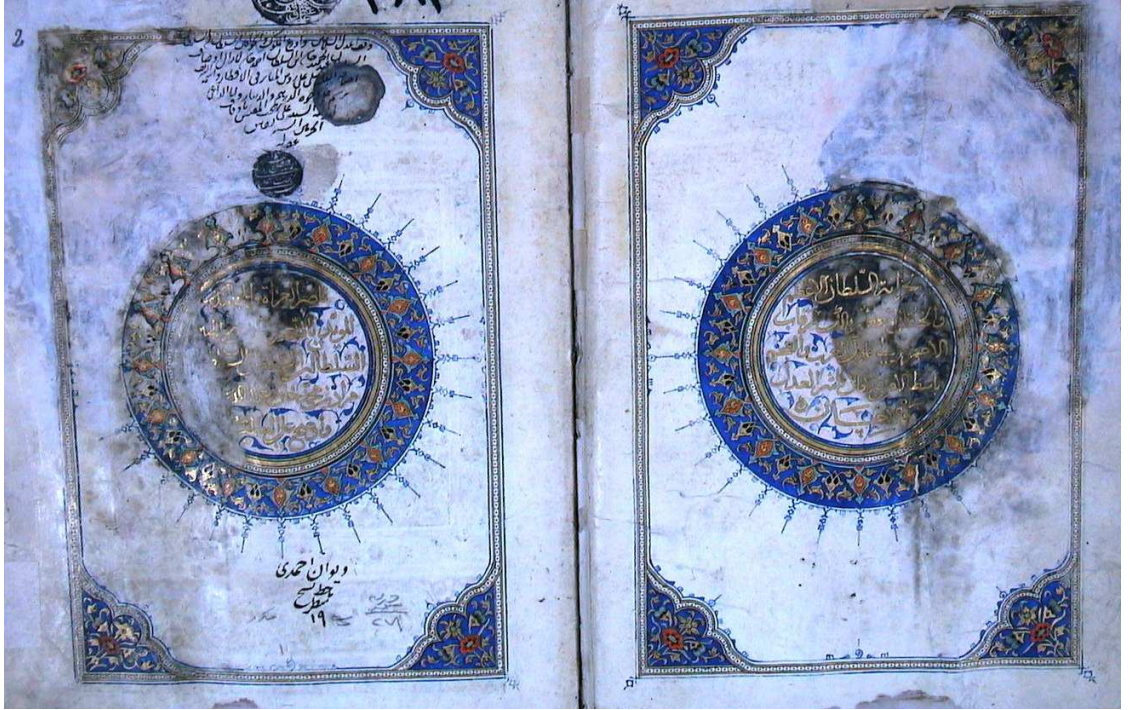
Karşılıklı iki sayfadan oluşmaktadır. Birbirine simetri olan bu sayfalar madalyon şeklindedir. Sayfanın bezemesi ¼ simetriden oluşmaktadır. Ortada yuvarlak bir rozet, köşelerde ise (++++) suyu ile çevrili köşebentler yer almaktadır. Sol tarafta bulunan sayfada, madalyonun üst kısmında kitabın vakfedildiğine dair bir mühür bulunmaktadır.

İçten dışarıya doğru bezeme özellikleri anlatılacak olursa, dairesel bir alan içerisine altın mürekkeple nesih yazı bulunmaktadır. Açık zemin üzerine yazılan yazının beynessutur şeklinde süslenmesi dikkat çekicidir. Rumi motifli kıvrımlı dallar ile bezenmiştir. Rumiler tezhipli kısımda da kullanılan kobalt renk ile boyanmıştır. Yazının bulunduğu bu daireyi 1 mm. kalınlığında ki iki cetvel ile 2 mm. ve 1 mm. kalınlığında cetveller çerçevelemektedir. Bu cetvellerin ilkinde kobalt, diğerlerinde altın kullanılmıştır. Sonra 2 mm. kalınlığında ki beyaz zemin üzerine siyah mürekkeple (++++) kurtçuk deseni bulunmaktadır. Tekrar altın bir cetvelle tezhipli alan gelmektedir.

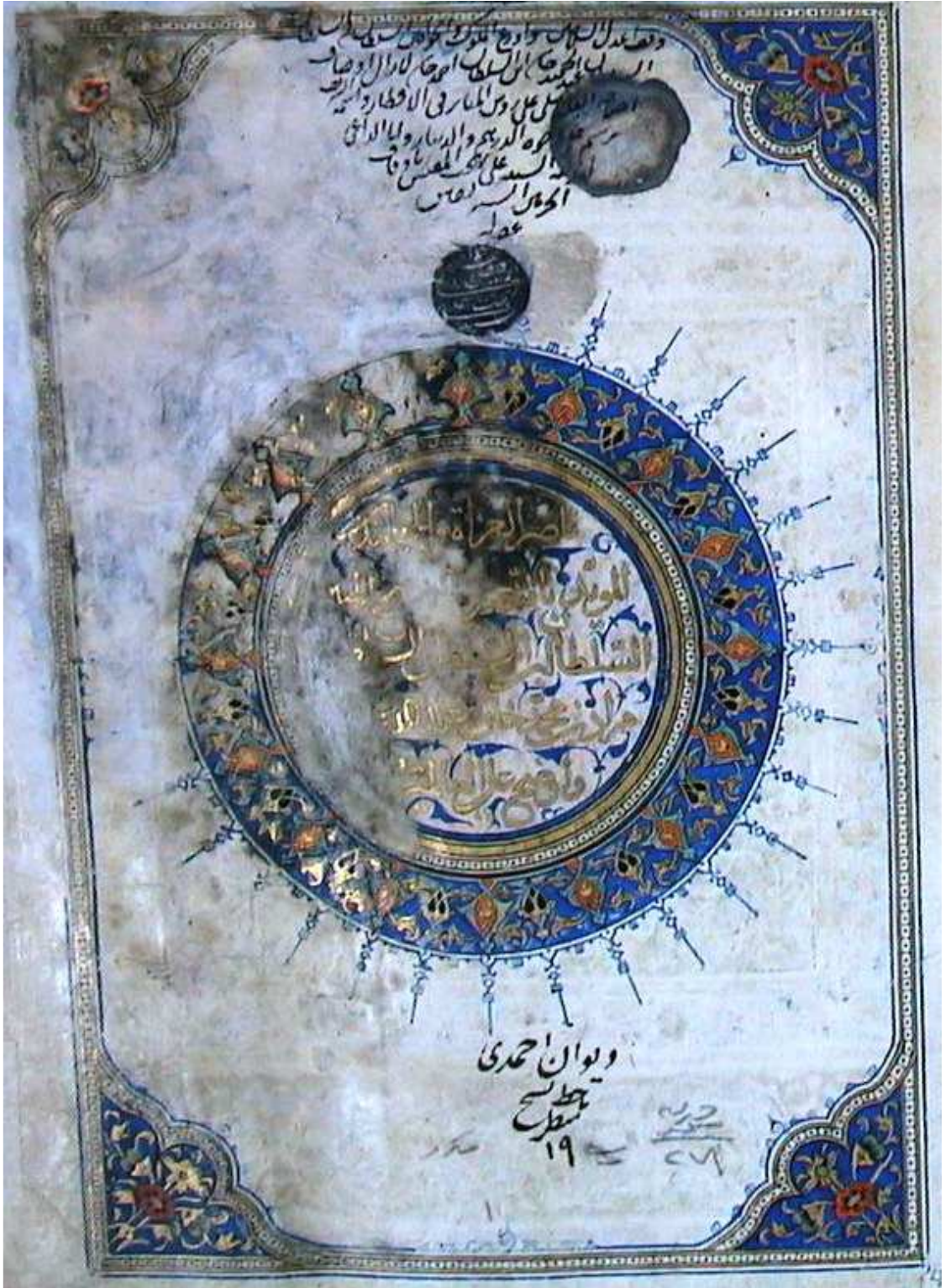
Tezhipli alanda ise ulama (raport) desen kullanılmıştır. Desen tepelik ve rumi motiflerinden oluşmaktadır. Rumi motiflerinin çok kullanılması döneminin özelliğini de göstermektedir. Bu tezhipli alan tığlarla sonuçlandırılmıştır. Kullanılan renkler ise kobalt zemin üzerine, altın, yeşil, siyah ve kırmızıdır. Desen oldukça sade ve şık görünümündedir. Altına bezenmiş rumi motiflerinin içerisinde bulunan dandan şeklindeki küçük bölümler kırmızı ile hafif renklendirilmiştir. Tezhipli alandan kuzu cetveliyle ayrılan tığlarda geometrik şekiller kullanılarak 6 mm. uzunluğunda ki uzantılarla sonuçlandırılmıştır. Tığlarda da kobaltın kullanılması tezhipli alandan zemine geçişteki inceliği bir kez daha gözler önüne sermiş ve rozete güzel bir görünüm katmıştır.

Köşebentler ise dört köşeye oturtulmuş minik üçgenler görünümündedir. Kurtçuk deseni ile çevrilmiştir. Rozet içerisinde kullanılan aynı kurtçuklar uygulanarak kompozisyona bütünlük katmıştır. Köşebent bezemesinde ise serbest kompozisyon kullanılarak natüralist üslupta olan motifler tarama şeklinde boyanmıştır. Bu boyama tekniği uygulanarak renklerde koyu ve açık tonlar ortaya çıkartılmıştır. Bir buketi andıran bu desende pençlerde kırmızı, goncagüllerde turkuaz, dallarda ve yapraklarda ise altın kullanılmıştır. Zemin kobalt rengindedir. 1 mm. altın cetvel arasına 2 mm. lik alana kurtçuk deseni uygulanarak köşebentlere bağlanmıştır. Köşebentleri de kobalt renginde minik tığlarla sonlandırılmıştır.

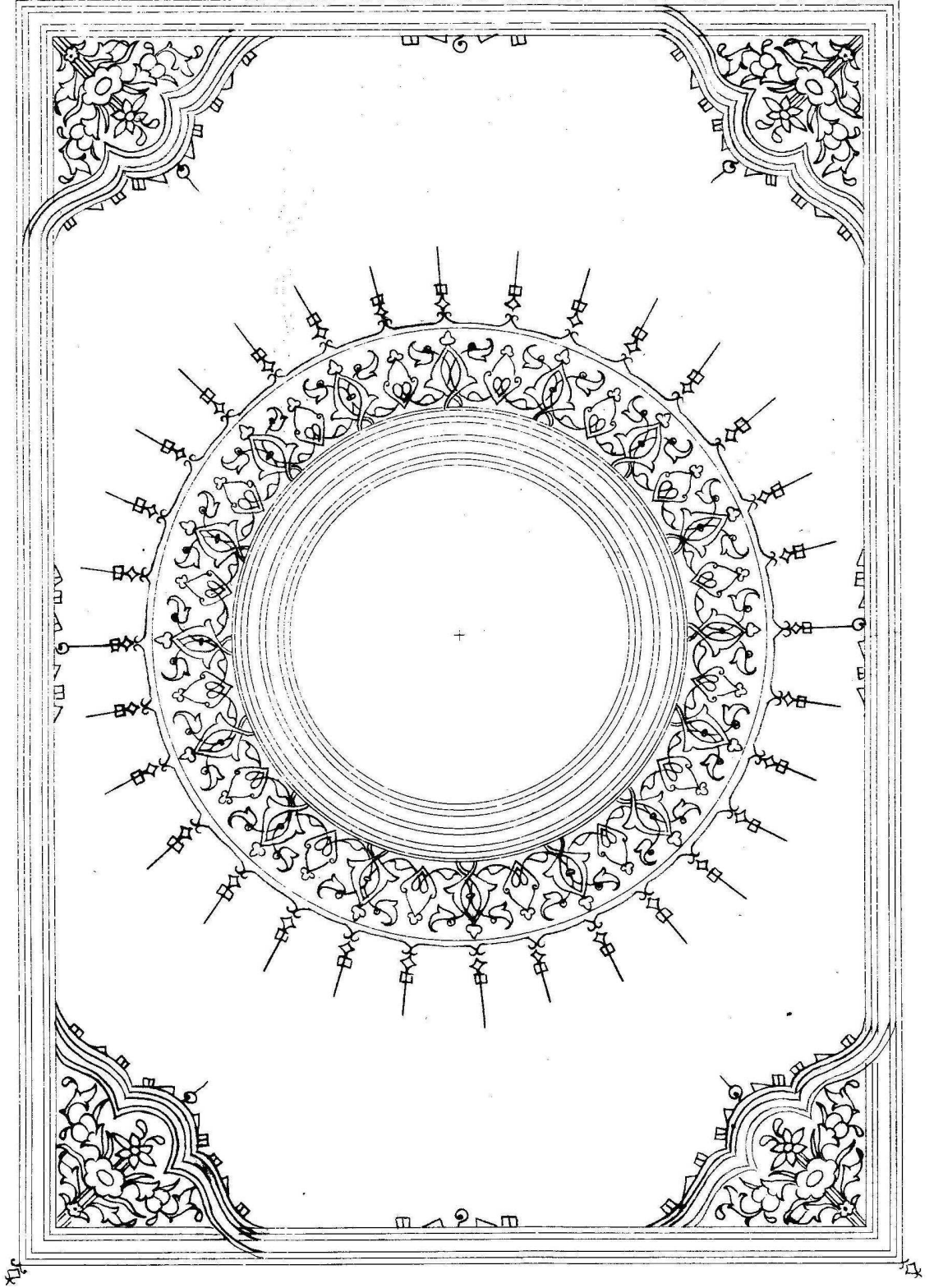
Resim 2: Hamidiye 1082, Zahriye Sayfası

Resim 3: Hamidiye 1082, Zahriye Sayfası

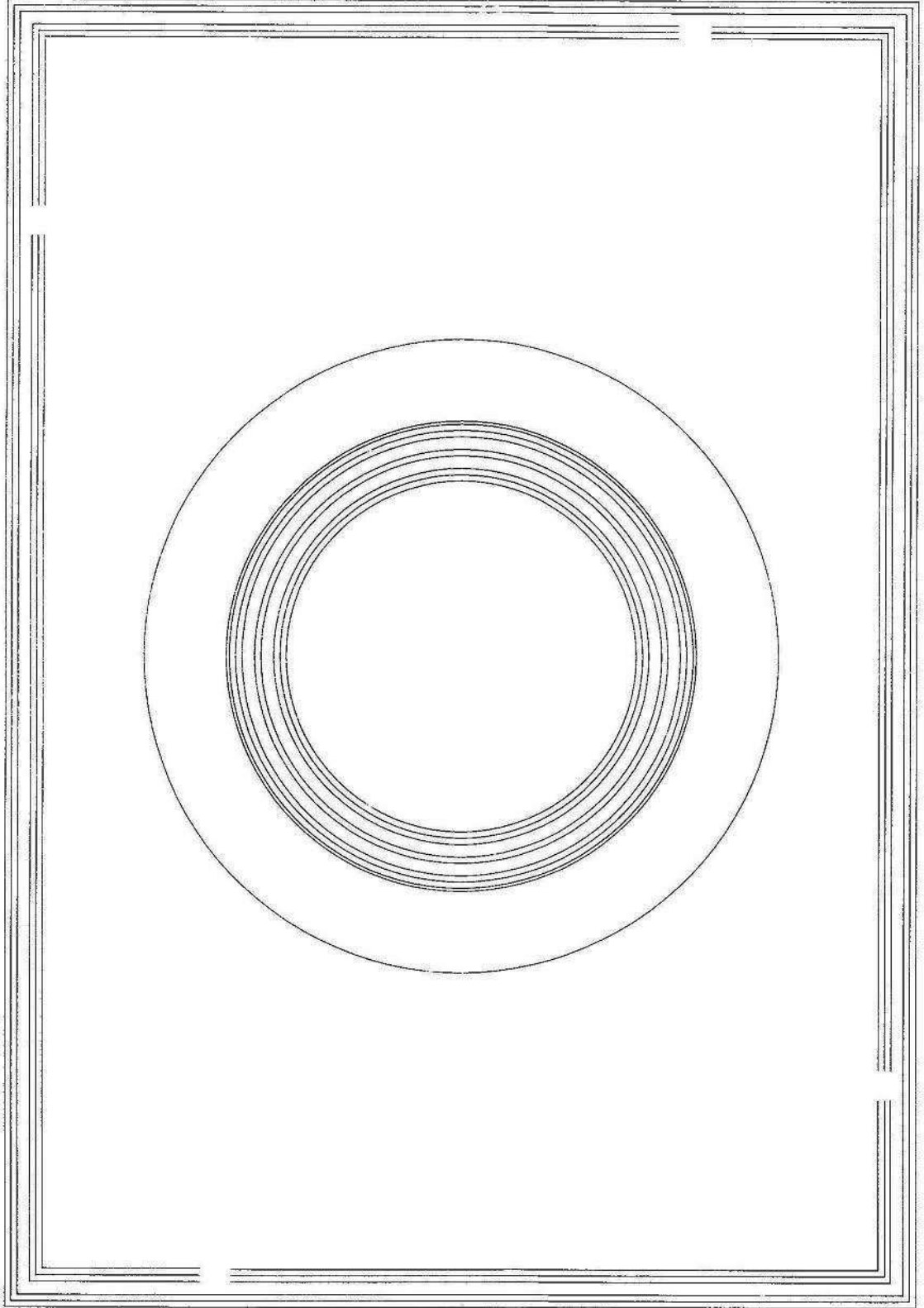
Çizim 3: Hamidiye 1082, Zahriye Sayfası

Çizim 4: Zahriye Sayfası desen plan şeması

Çizim 5: Zahriye Sayfası formu

SERLEVHA

Katalog No : 2

Müzehhep Sayfa : Serlevha

Sayfa Numarası : 3a

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, goncagül, geometrik paftalar

Kullanılan Renkler : Altın, kırmızı, kobalt, yeşil, bordo, siyah, beyaz

Serlevha, simetrik ve karşılıklı iki sayfadan oluşmaktadır. Dikdörtgen formda olup, orta kısmında daire şeklinde ayrılmış bir alan ve çevresini geometrik paftaların çevrelediği üst ve alt kısmında kufi yazının yer aldığı serlevha $\frac{1}{4}$ simetrik.

Dikdörtgen serlevhanın orta kısmında, koyu bordo zemin üzerinde penç ve goncagüllerden oluşan natüralist üslupta bir buket yer almaktadır. 25 mm. çapında ki bordo zeminli daire, içerisinde yer alan buketin ortasında kırmızı renkteki penç sayfanın ortasını işaret etmektedir. Penç motifinin üst kısmında natüralist üslupta yapılmış, keskin hatları olan yıldız şeklindeki motif buketeye ayrı bir zenginlik katmıştır. Daire şeklindeki bu formu 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. Altın cetveli 1 mm. kalınlığında beyaza boyanmış cetvel altı eşit parçaya bölerek simetrik paftalara ayırmıştır. Beyaza boyanmış cetvelin devamı niteliğinde olan paftalar 93 mm. $\times$ 111 mm. ölçülerindeki alana çok muntazam bir şekilde yerleştirilmiştir. Paftaların birleşme noktaları yarım penç görünümünü almıştır. Zemin kobalt rengine, paftaların zemini ise siyaha boyanarak derinlik katmıştır. Üzerinde bulunan desen $\frac{1}{4}$ simetri ve rumili kompozisyondan meydana gelmektedir. $\frac{1}{4}$ lük kısmında bulunan rumi motifleri simetrik gibi görünse de, geometride ki manada simetrik olmayan rumilerdir. Sanki iki rumi sırt kısmında birleştirilmiş gibi görünmektedir. 93 mm. $\times$ 111 mm. ölçülerinde ki bu alana sencide rumili kompozisyon kullanılmıştır.

Ölçülü iki tarafı çizilen rumi anlamına gelmektedir. Siyah zemini olan paftalarda ise rumi motifli helezonların başlama ve bitiş noktalarının yer aldığı ortabağ kısımları bulunmaktadır. Rumilerin tamamı altın ile boyanmıştır. Desen içindeki helezonlarda başlangıç teşkil eden ve simetrik bir görünümü olan tepeliklerin zemini yeşil ve kırmızı ile boyanmıştır. Paftalı ve rumi kompozisyonlu bu alanı 0,5 mm. altına boyanmış iplik,

1.5 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk desenli cetvel, 0.5 mm. altın iplik, 1.5 mm. altın cetvel, 0.5 mm. beyaz renkli iplik çerçevelemiştir. Bu cetvellerin, arasuyunu daha gösterişli ve renk tasarımında tamamlayıcı unsur olduğu gözden kaçmamaktadır.

Zemini siyaha boyanmış 10 mm. genişliğinde ki arasuyunda desen planı, sinüs eğrisi şeklinde ilerleyen bir çizgi üzerine kurulmuştur. Bu ana çizgi yan dallara ayrılarak tek yönde devam etmektedir. Eşit aralıklarla üsluplaştırılmış pençler ve goncagüller bir akış hareketi sergilemektedirler. Yürüyen desen de dediğimiz bu arasuyunda yer alan pençler, bir beyaz, bir altına boyanarak aynı ana sap üzerine sıralanmıştır. Aralarına kırmızı goncagüller, altına boyanmış dallar ve yapraklar kıvrılmıştır. Pençlerin orta kısımları yeşil ile renklendirilip kenarlarına siyah küçük noktalar yapılmıştır. Kırmızı goncagüllere ise bordo renkle gölgelendirme yapılmıştır. Siyah zemin üzerinde tek iplik şeklinde ilerleyen arasuyu bezemesindeki sadeliğe, desen aralarında ki boşluklara yapılan küçük altın noktalar şıklık katmıştır. Arasuyu desenine paralel 0.5 mm. lik beyaz iplik, 1.5 mm. altın cetvel, 0.5 mm. altın iplik, 1.5 mm. beyaz zemin üzerine siyahla eksi-nokta şeklinde ki suyolundan oluşan cetvel ve 0.5 mm. lik altın iplikten oluşan cetveller tezhipli alandan yazıya geçişi sağlayarak serlevhanın renk ve desen bütünlüğünü korumaktadır.

Arasuyuna paralel cetvellerin bulunduğu serlevhanın üst ve alt kısmını oluşturan 26 mm. yüksekliğinde çizilmiş pafta içerisinde kufi yazı ile yazılmış besmele yer almaktadır. 26 mm.×131 mm. ölçülerindeki yazının yer aldığı bu alanda 0.5 mm. kalınlığında altın iplik ile yazılı alan paftaya ayrılmıştır. Yazının ayrıldığı kartuşun sağ ve sol tarafına damla şeklinde altın ile tekrar küçük paftalara ayrılmıştır. Kufi yazının bulunduğu kartuşun zemini kobalta boyanmıştır. Çok muntazam bir şekilde yazılı alana yerleştirilmiş helezonlar kıvrımlı dallarıyla altına boyanmış sade rumi kompozisyonlu desene bezenmiştir. Altın rumilerin içerisinde kırmızı ile dendanlara gölgelendirmeler yapılmıştır. Rumi kompozisyonun üzerine beyaz mürekkeple yazılmış kufi besmele yer almaktadır. Bazı harflerin uzantılarının rumi motifiyle bitmesi dönemin özelliğini vurgulamaktadır.

Altın iplik ile ayrılan alanın zemini bordo ile renklendirilmiştir. Bordo zemin üzerine yeşil renkle yapılmış olan rumi deseni 1/1 şeklindedir. Tepelik zemini kırmızıya boyanarak vurgulanmıştır. Desen boşlukları yeşil renkte küçük üç noktacıklarla

zenginleştirilmiştir. Yazının sağ ve sol tarafında damla şeklindeki paftalar yazının bulunduğu alanın devamı niteliğindedir. Yazılı alanın zemini kobalta boyanmış olup, rumi, ortabağ ve tepelikten oluşan kompozisyon uygulanmıştır. Ortabağ ve tepeliğin zemini kırmızı ile boyanarak zeminden ayrılmıştır. 1 mm. altın iplik ile damla formu çerçevelendirilmiştir.

Serlevhanın en dış kısmını 13 mm. kalınlığında enine simetrik kenarsuyu ve tezhipli alandan zemine geçişi sağlayan tığlar oluşturmaktadır. 13 mm. kalınlığında 15 cm.× 23.3 cm. uzunluğunda ki enine simetrik kenarsuyu bezemesi, desenin üzerinde oturduğu cetvele diktir. Rumi motiflerin ve paftaların büyüklüğü ile yoğunlukları alana son derece orantılı bir şekilde uygulanmıştır. 1 mm.lik kırmızı iplik ile ayrılan paftaların zemini siyaha boyanmış olması ve kobalt zemin üzerine rumi motifli kompozisyonun altına bezenmiş olması belli uzaklıktan bütün ayrıntıları ile rahat seyredilebilmektedir. Rumi motifli kompozisyonun ortabağ kısımlarının zemini yeşil ile boyanmıştır.

1 mm. kuzu cetvelle tezhipli alandan tığlara geçiş yapılmıştır. Tığlardaki sadelik esere kazandırdığı estetik yanında bütünlüğü de korumuştur. Gittikçe incelen ok gibi sivri uçlarıyla dış zemin üzerine yayılan tığlar, bir yandan desenin sona erdiğini haber verirken, diğer yandan eserin bütünlüğünü koruyarak, desenin zeminle kaynaşmasını sağlamıştır.

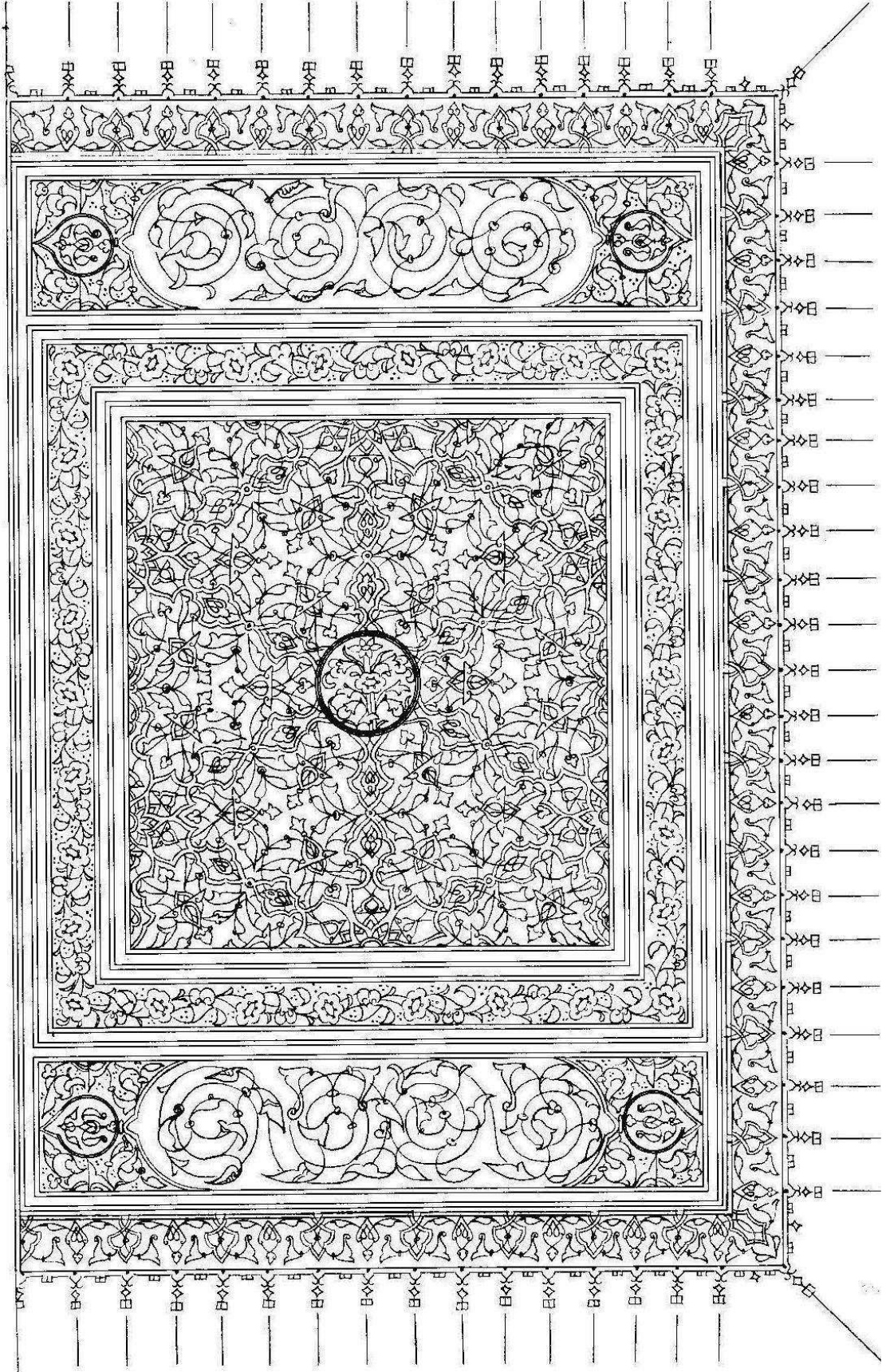
Resim 4: Hamidiye 1082, Serlevha

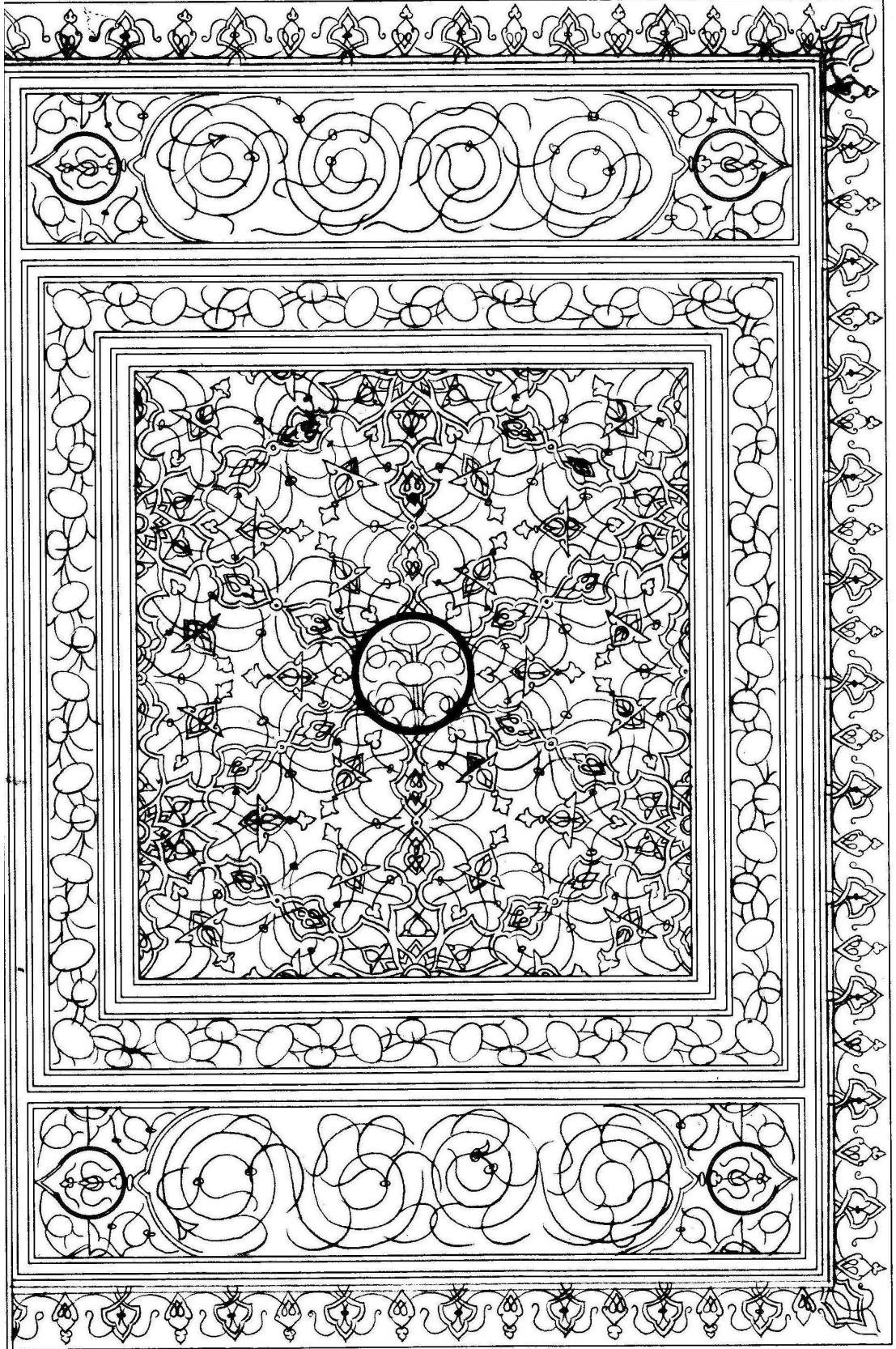
Resim 5: Hamidiye 1082, Serlevha

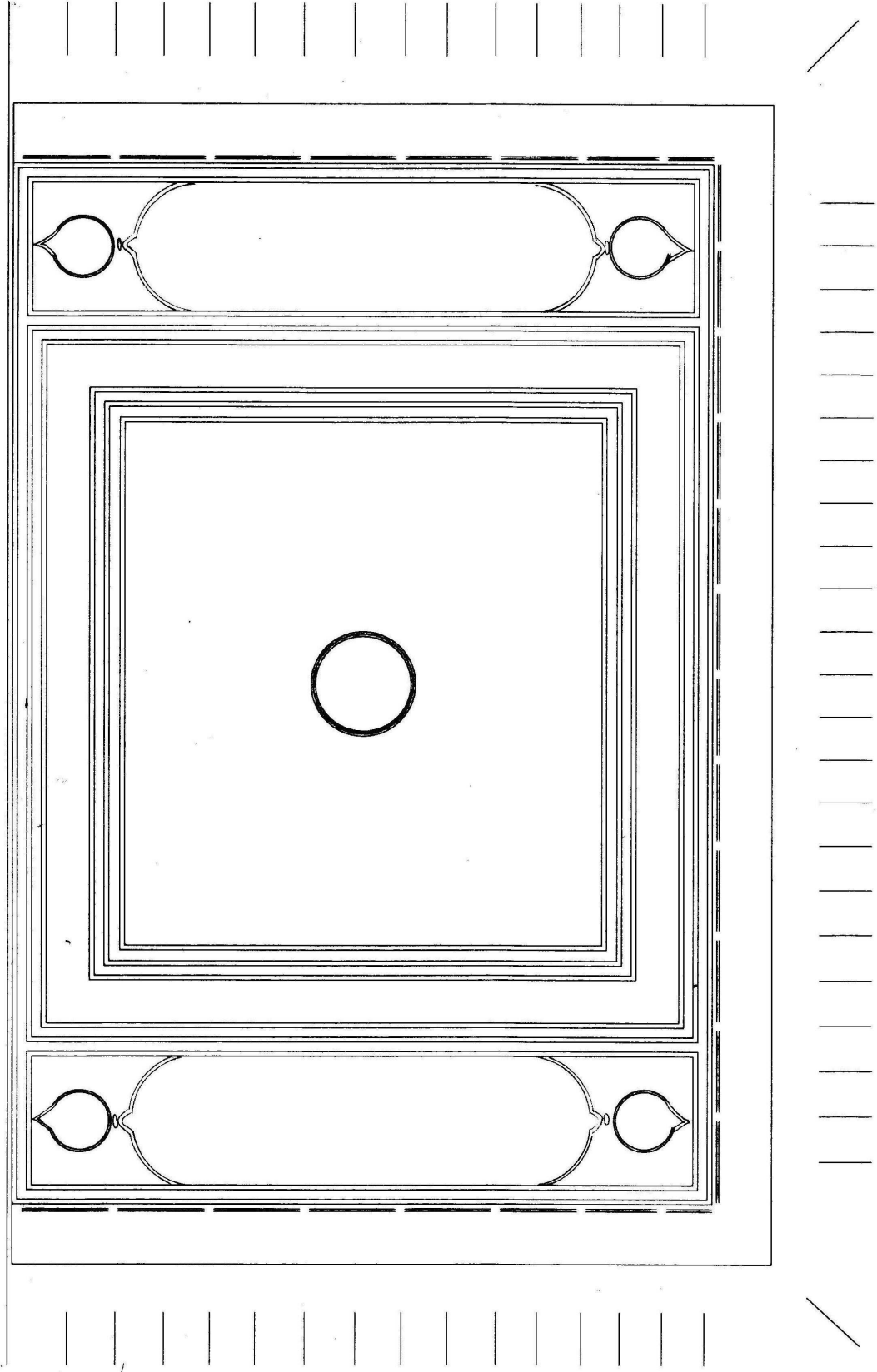
Cizim 6: Hamidiye 1082, Serlevha deseni

Çizim 7: Hamidiye 1082, Serlevha desen plan şeması

Çizim 8: Serlevha formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 3

Yazı Türü : Nesih

Sayfa Numarası : 5a

Kullanılan Motifler : Rumi (tepelik, ortabağ), penç ve yapraklar

Kullanılan Renkler : Kobalt, siyah, kırmızı, altın, beyaz, yeşil

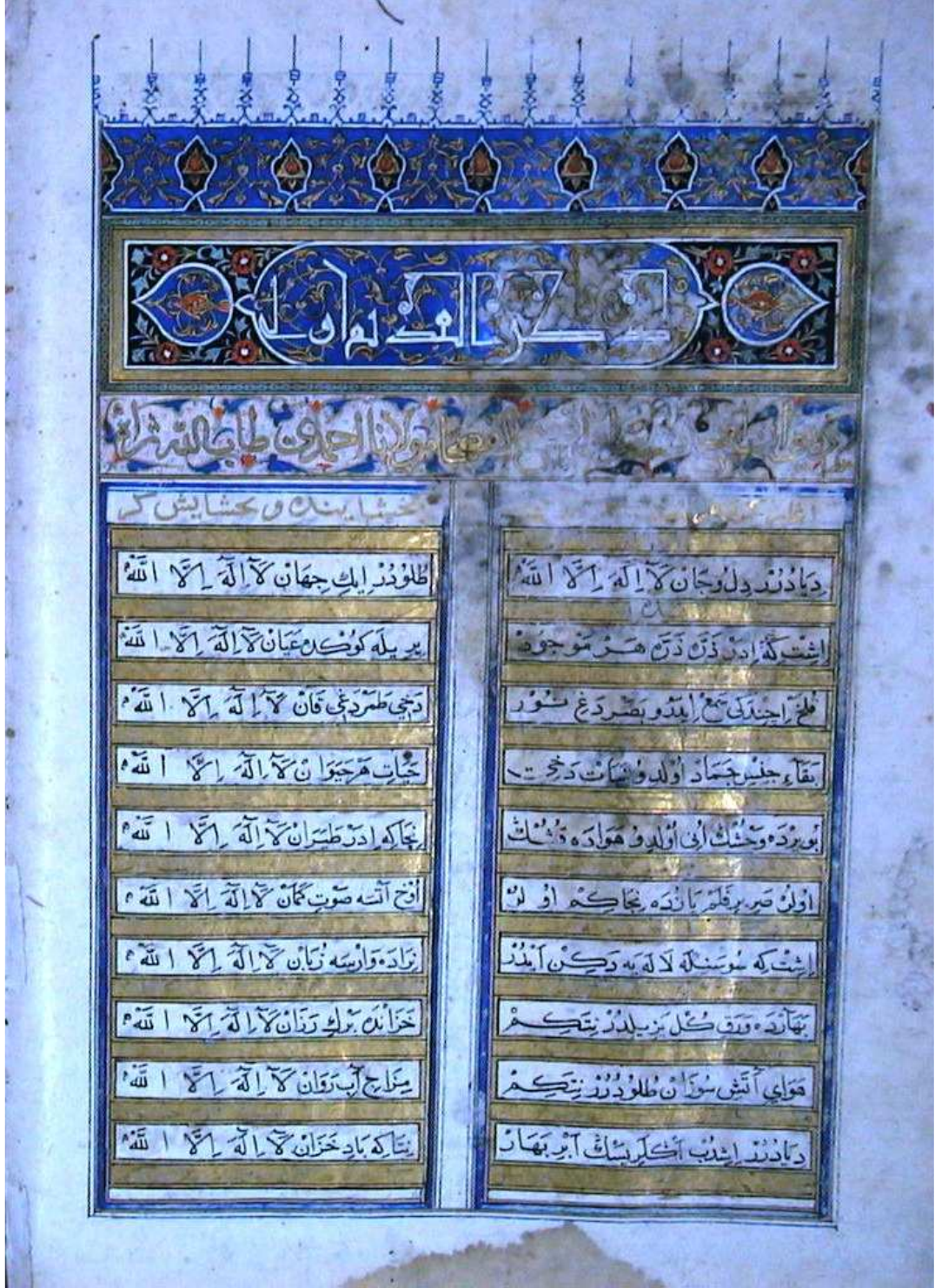
Zahriye sayfasından sonra kitabın fihristi gelmektedir. Sayfanın 17.3 cm.×15.5 cm. ölçülerindeki bir dikdörtgen alan içerisinde başlık tezhibi yer almaktadır. Yazılı alanın alt kısmında beynessütur bulunmaktadır. Kobalt zemin üzerine beyaz mürekkep ile yazılmış kufi yazı tezhipli alanın ortasına dek gelmektedir. Kufi yazı çeşidi ile yazılmış besmelenin alt kısmına altın ile yapılmış, kıvrımlı dallarıyla rumi motifli helezonlar yazıya boyut kazandırmıştır. Yazının bulunduğu dikdörtgen formlu alanı 1 mm. kalınlığında beyaz cetvel çerçeveleyerek, yine bu beyaz cetvelin devamı niteliğinde beyaz iplik ile yazının sağ ve sol tarafında simetrik olmak üzere damla şeklinde paftaya ayırmıştır. Damla şeklindeki pafta yazılı alanın devamı niteliğinde olduğu için zemin renkleri aynı tondadır. Kobalt zemin üzerinde ortabağ ve tepelikten oluşan rumili kompozisyon da rumiler altına bezenmiştir.

Ortabağ zemini kırmızı ile renklendirilmiştir. Damla formunun üst ve alt kısmında siyah zemin üzerine, kırmızı pençler ve yeşil yapraklardan oluşan kompozisyon köşebenti anımsatmaktadır. Kırmızı pençlerdeki küçük siyah noktalar zeminle bir bütünlük sağlamıştır. 1 mm. lik beyaz, 2 mm. altın, 1 mm. altın, 2 mm. yeşil zemin üzerine siyah kurtçuk deseni ve 1 mm. altın cetveller yazılı alanı çerçevelemektedir. Yazılı alanın üst kısmında cetvele paralel, enine simetri kompozisyonlu kenarsuyu yer almaktadır. 1 mm. kalınlığında beyaz iplikle paftalara ayrılan rumi kompozisyonlu desen uygulanmıştır.

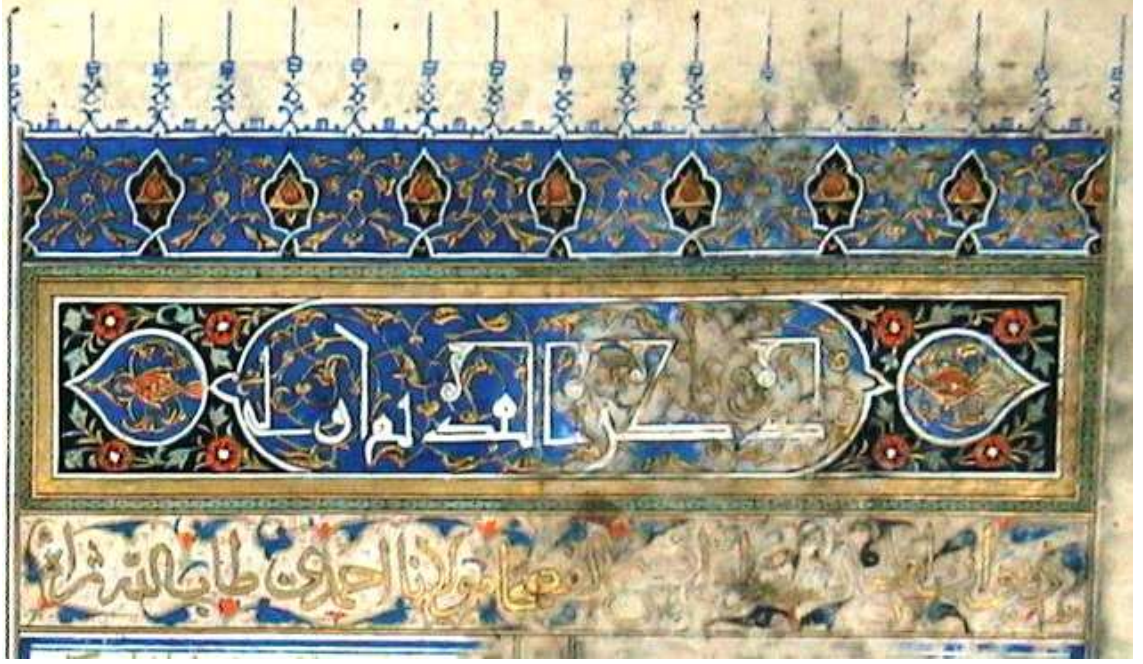
Kompozisyon zemini kobalt, pafta içerisinde ki zemin ise siyaha boyanmıştır. Tepelikler pafta içerisine yerleştirilerek altın ile boşlukları ise kırmızı ile renklendirilmiştir. Altına bezenmiş rumi motiflerinin içlerinde kırmızı ile taramalar yapılmıştır. Kenar suyuna paralel kuzu cetveline geometrik tığlar yapılmıştır. 6 mm. yi geçmeyen tığların uzantısı zemine tatlı bir geçiş yapmıştır.

Yazılı alanın alt kısmında yer alan beynessutur 1 mm. altın cetvel ile çerçeveslenmiştir. Beynessutur da yer alan rumi kıvrımlı dallar kobalt ile boyanmış, tahrirleri ise altın ile çekilmiştir. Tezhipli alana bütünlük sağlamak için rumi kıvrımlı dalların çıkış noktaları kırmızı renk ile vurgulanmıştır.

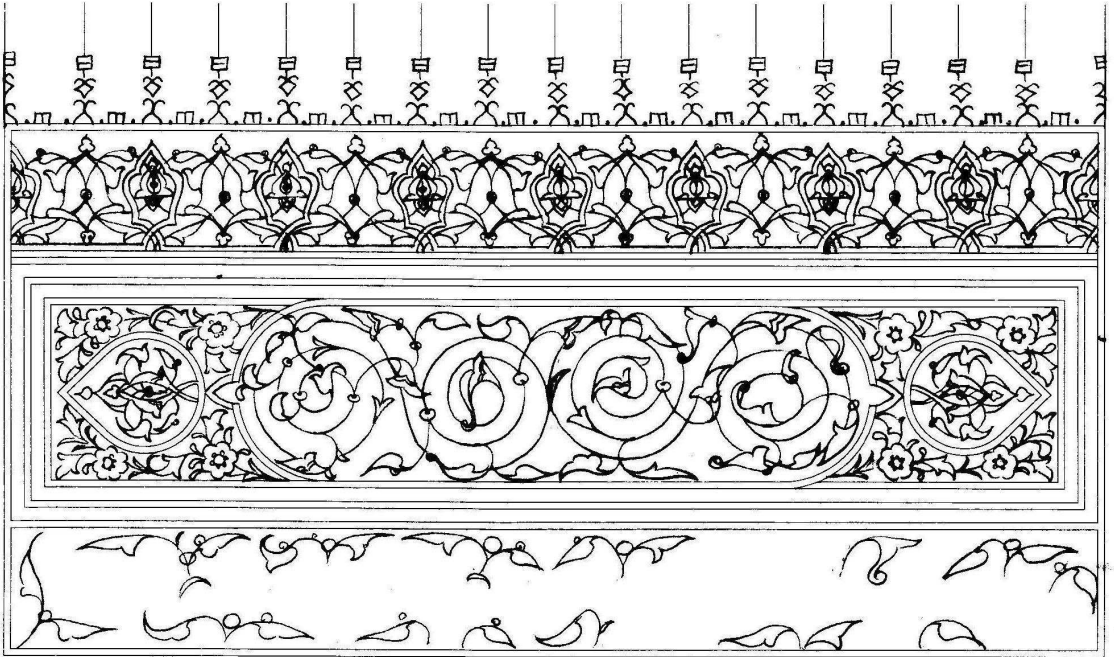
Resim 6: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Resim 7: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

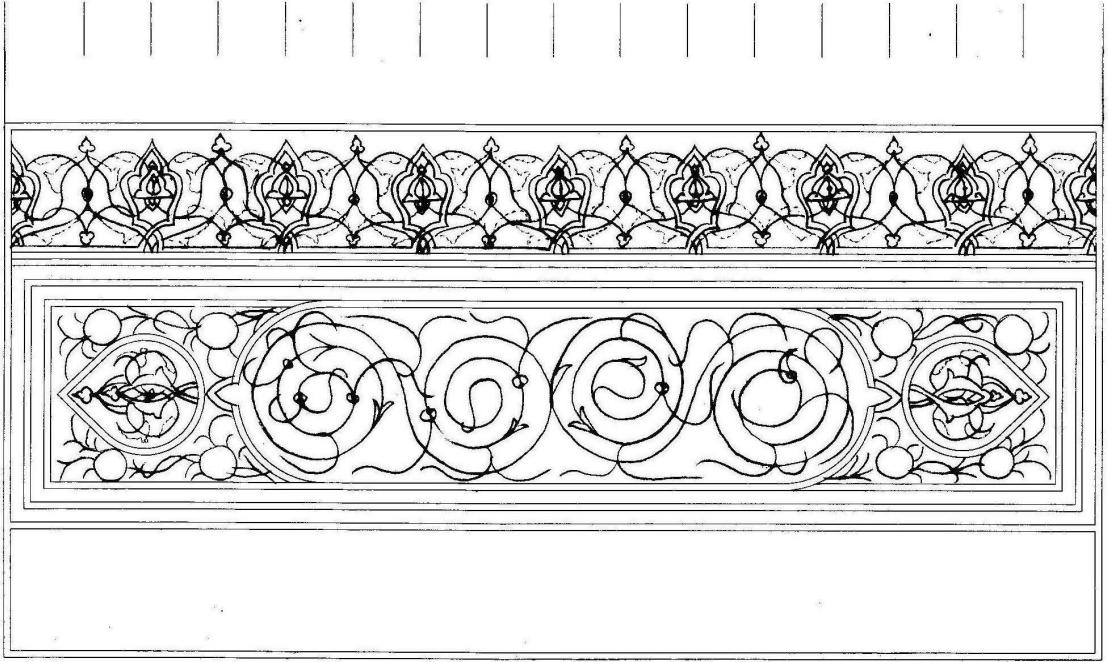

Çizim 9: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

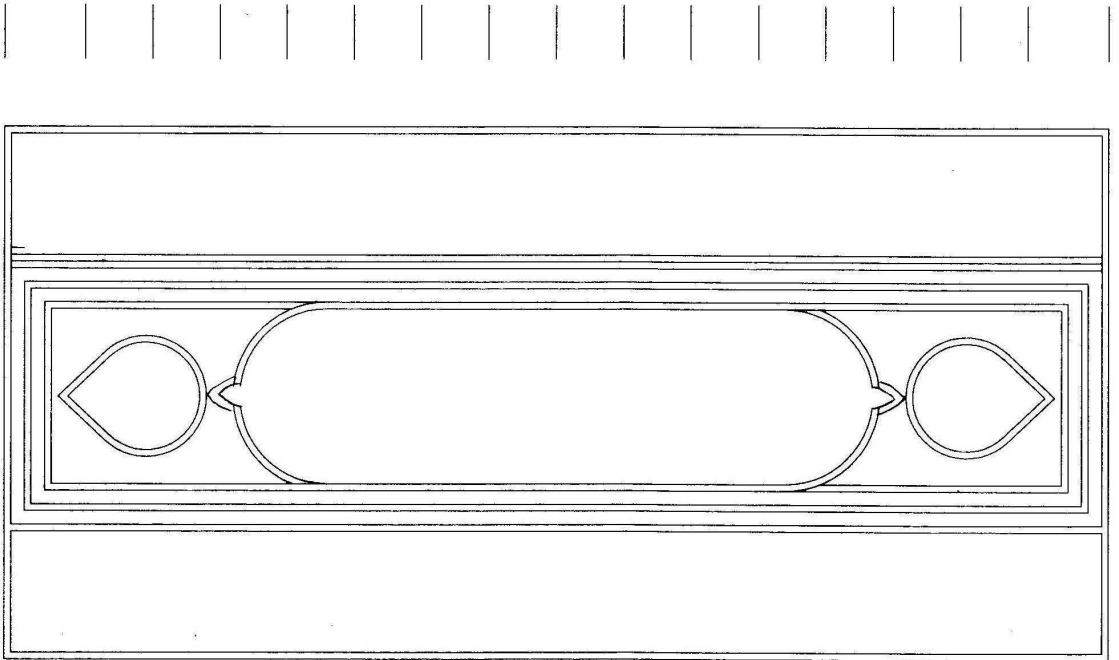

Çizim 10: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 11: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 4

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 7a

Kullanılan Motifler : Goncagül, penç, rumi

Kullanılan Renkler : Kobalt, kırmızı, siyah, altın, beyaz, pembe

Kompozisyon şeması, geçme sistemini anımsatan kartuşlar şeklindedir. 15.2×4.2 cm. ölçüler içerisinde yer alan kartuşun orta kısmında kobalt zemine uygulanmış rumili kompozisyon üzerine, beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazı yer almaktadır. Rumiler tamamen altına bezenmiş olup motiflerin içerisine kırmızı renk ile ince taramalar yapılmıştır. Kufi yazıda yer alan, bazı harflerinin uzantılarının kıvrımlı rumi motifleriyle sonlandırılması yazıya ayrı bir estetik hava katmıştır.

Yazılı alanın sağ ve sol tarafında simetrik bir şekilde bulunan geometrik paftaların içerisinde kobalt zemin üzerinde stilize çiçeklerden oluşan buket yer almaktadır. Birim alanın ortasında yer alan kırmızı renkteki penç motifinin sağ ve sol tarafında biri mavi diğeri kırmızı goncagül ve yine penç motifinin üst kısmında keskin hatlara sahip olan sivilize çiçek motifi, buketi tamamlayarak yazılı alana zenginlik katmaktadır. Rumi kompozisyonun bulunduğu kartuş ile buketin yer aldığı kartuşun üst ve alt kısmında yer alan zemin siyahla boyanmıştır. Siyah zemin üzerine buket şeklinde ki bitkisel kompozisyon altın ile negatif çalışılmıştır.

Yazılı alanı dışarıya doğru 1 mm. siyah, 2 mm. altın, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zemin üzerine kurtçuk desen ve 1 mm. altın cetveller çerçevelemektedir. Tezhipli alanın alt kısmında yer alan beynessüturu 1 mm.lik altın cetvel çerçevelemektedir. Beynessüturda yer alan rumi kıvrımlar beyaz mürekkeple renklendirilerek tahriri siyah ile çekilmiştir. Yazılı alanın zemini açık renk pembe ile gelişi güzel taramalar yapılarak, altına bezenmiş nesih türünde ki yazının, ön plana çıkması sağlanmıştır.

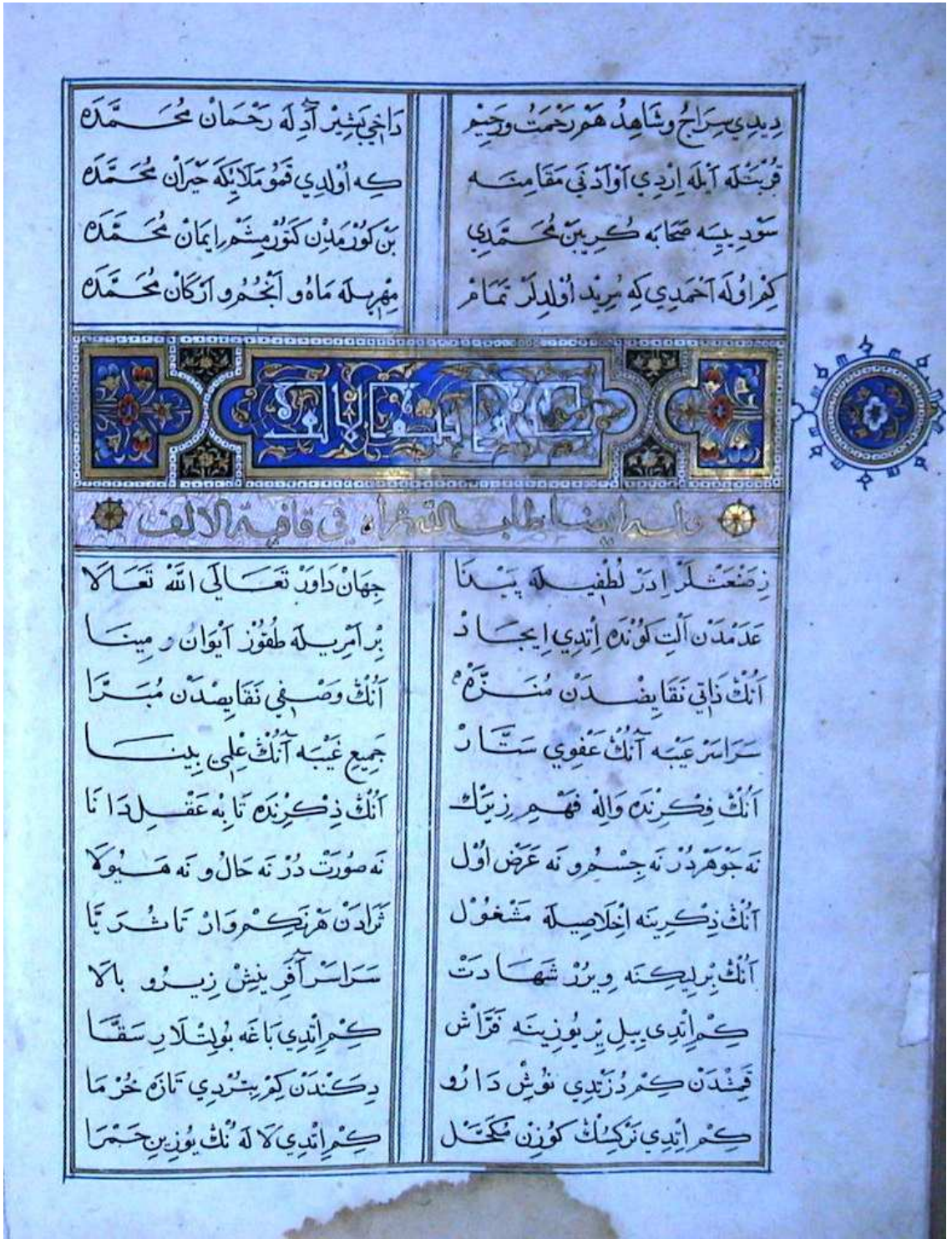
Bazı yazmalar da cümleleri ayırmak, noktaları belirtmek için kullanılan küçük yuvarlak süslemeler, yazının başında ve sonunda daire formunda altına bezenerek vurgulanmıştır.

Durak ya da vakfe dediğimiz bu süslemenin merkezi kırmızı küçük nokta ile belirtilip kenarlarda mavi, kırmızı noktacıklarla süslenmiştir.

Dikdörtgen formlu başlık tezhibinin sağ tarafında bulunan madalyon şekli güle benzetilmiştir. Gülün içerisinde kobalt zemine uygulanmış, penç ve yapraklardan oluşan buket yer almaktadır. Dalları ve yaprakları altın olan buketin orta kısmında yer alan penç motifinin kobalt renginde taramalar yapılmıştır.

1 mm. altın, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk, 1 mm. altın cetveller çerçevelemektedir. Madalyonu tezhipli alana bağlayan kuzu cetveli, bütün madalyonu çerçevelemektedir. Bu kobalt renginde ki cetvel üzerinde sivri uçlu uzantıları olmayan, kısa geometrik tığlar yer almaktadır.

Resim 8: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

دَاخِي شَيْزِ آدِلَه رَحْمَانِ مُحَمَّدَه
 كِه اَوْلَدِي قَوْمَلَايَكِه حَيْرَانِ مُحَمَّدَه
 بِنِ كُوْرَمِدِنِ كُوْرِي شِمِ اِيْمَانِ مُحَمَّدَه
 مَهْرِي سَلَه مَاهُ وَ اَنْجُمُ وَ اَرْكَانِ مُحَمَّدَه

دِي دِي سِرَاخِ وَ شَاهِدُ هَمِ رَحْمَتِ وَ حَسْبِ
 قُرْبَتِكِه اَيْلَه اِرْدِي اَوَا دِي مَقَامَتِه
 سُوْرِي بِسَه صَحَابَه كُرْبِي بِنِ مُحَمَّدِي
 كِه اَوْلَه اَحْمَدِي كِه مِرِيْدِ اَوْلَدِ رَمَامِه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي بَدَأَ خَلْقَ الْاِنْسَانِ مِنْ طِينٍ
 ثُمَّ عَلَّمَهُ قَلَمًا لَمَّا عَلَّمَهُ الْاِنْسَانَ مَا كَانَ لِيْ اَنْ اَعْلَمَ
 مَا كُنْتَ تَعْلَمُ لَوْ كُنْتُ فَاهِمًا لِمَا تَعْلَمُ لَسِيتُ اَبْرًا
 لَمَّا عَلَّمَهُ الْاِنْسَانَ مَا كَانَ لِيْ اَنْ اَعْلَمَ
 مَا كُنْتَ تَعْلَمُ لَوْ كُنْتُ فَاهِمًا لِمَا تَعْلَمُ لَسِيتُ اَبْرًا

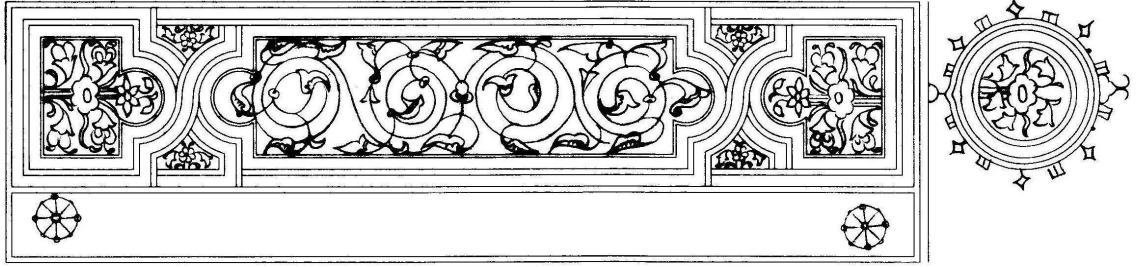
جِهَانِ دَاوِدَ تَعَالَى اِلَه تَعَالَى
 بِرِ اَمْرِي سَلَه طُفُوْرِ اَيْوَانِ رِ مِيْنَا
 اَنْكُ وَ صَبِي نَقَايِصِدِنِ مُبْرَا
 جَمِيْعِ غَيْبِه اَنْكُ عَلِيْ يَدِيْنَا
 اَنْكُ ذِكْرِنِدَه تَابِه عَقْلِ دَا اَنَا
 نَه صُوْرَتِ دُرْتِه حَالِ وَ نَه مَبْهُوْلَا
 تَرَادِنِ هَرْ نِيْ كَمِ وَ اَرْ تَا شَرْ يَا
 سَرَا اَفْرِي نِيْشِ زِيُوْ بَا لَا
 كِمِ اَنْدِي بَا عَه بُوْلِيْشَلَا رِسَقَا
 دِي كَنْدِنِ كِه مِرِيْتَرِي تَمَانِ خُرْمَا
 كِمِ اَنْدِي لَاهُ نَكُ يُوْرِي بِنِ حَمْرَا

زِيْ مَعْتَشَلِرِ اِدْرِ لُطْفِي سَلَه يَبِنَا
 عَدَمِدِنِ اَلْتِ كُوْنِدِه اَنْدِي اِيْجَا دُ
 اَنْكُ ذَا قِي نَقَايِصِدِنِ مُنْتَهَا
 سَرَا رَعِيْبِه اَنْكُ عَفْوِي سَتَار
 اَنْكُ فِكْرِنِدَه وَ اِلَه فَهْمِ زِيْرِيْكَ
 نَه جُوْهَرِ دُرْتِه جِسْمِ وَ نَه عَرْضِ اَوَّلِ
 اَنْكُ ذِكْرِيْتِه اِخْلَاصِي سَلَه مَشْغُوْلِ
 اَنْكُ بَرِيْ كِتِه وَ يَزِيْدِ شَهَادَتِ
 كِمِ اَنْدِي يِيْلِ يَزِيُوْرِيْتِه قَرَأَشِ
 قِيْمِدِنِ كِمِ دُرْتَرِي نُوْشِ دَا اُوْ
 كِمِ اَنْدِي تَرَكِيْكَ كُوْرِنِ مَكْتَلِ

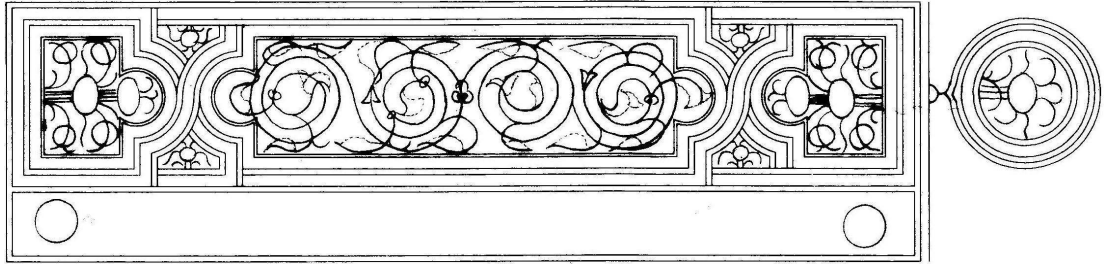
Resim 9: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

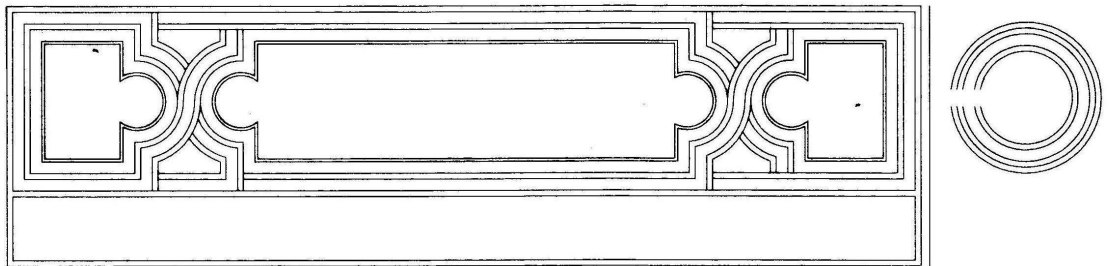
Çizim 12: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 13: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 14: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 5

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 23a

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, yaprak, vakfe (durak), madalyon

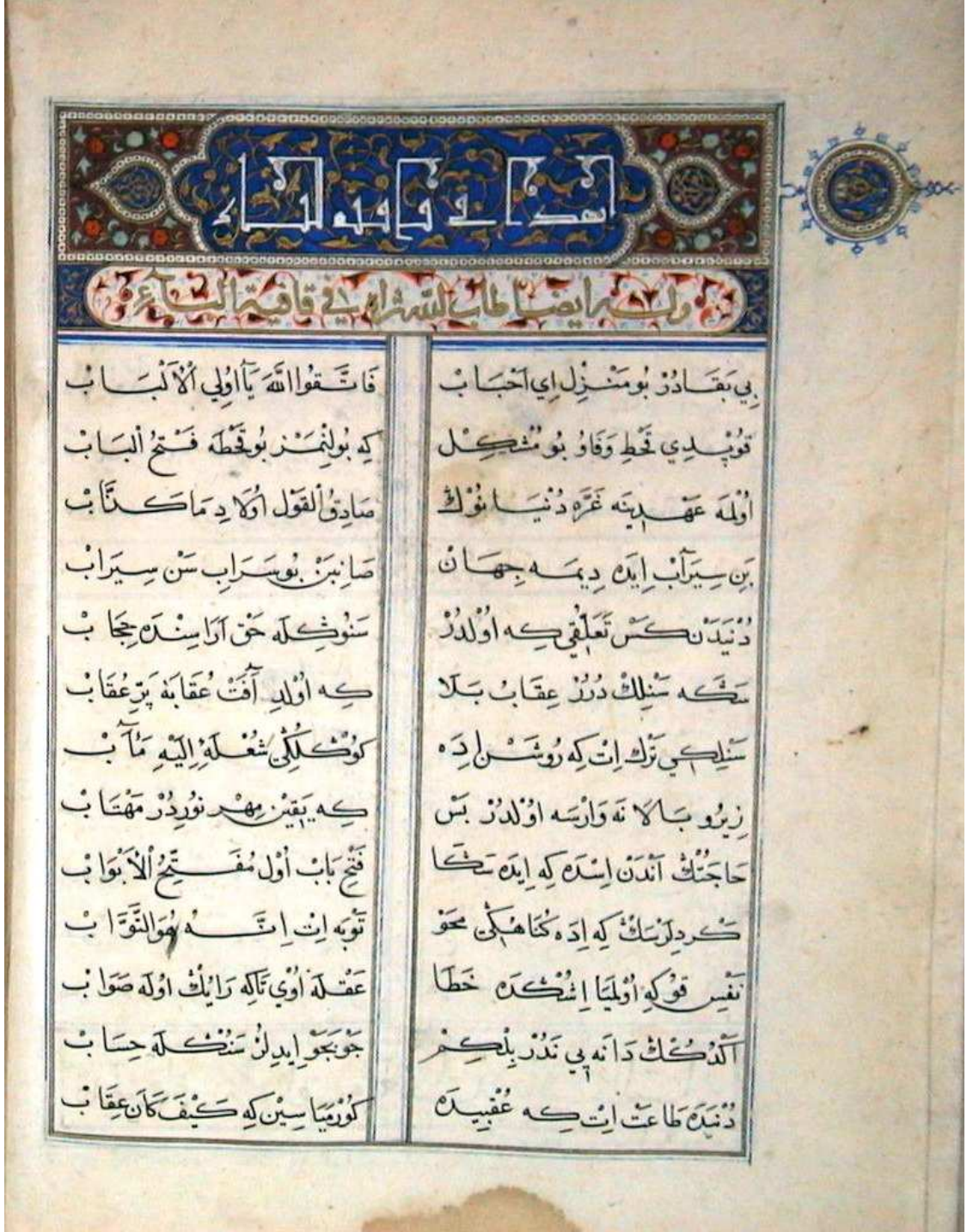
Kullanılan Renkler : Altın, siyah, kırmızı, bordo, kobalt, beyaz, yeşil

Yazılı kısmı içine alan kartuşun iki yanında damla şeklinde oluşturulmuş paftalar yer almaktadır. Dikdörtgen formlu başlık tezhibinin sağ tarafında güle benzeyen madalyon bulunmaktadır. Tezhipli alanın alt kısmında beynessüturun yer aldığı pafta koltuk deseninin kavisli dönüşüyle oval bir şekil almıştır. Beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazının harf uzantıları rumi motifiyle zenginleştirilmiştir. Yazının zemini kobalta boyanmış olup, altına bezenmiş kıvrımlı rumi motifleri helezonlar üzerinde ahenkli bir hal almıştır. Yazılı alanın devamı niteliğinde olan, sağ ve sol simetrik damla şeklinde ki formların zemini kobaltla renklendirilmiştir. Kobalt zemin üzerine tepelik ve ortabağdan oluşan rumi motifli kompozisyon altına boyanarak yapılmıştır. Damla şeklindeki pafta ile dikdörtgen kartuş arasında kalan alanda penç, yaprak ve dallardan oluşan bir kompozisyon yer almaktadır. Alanın zemini bordo ile renklendirilmiştir. Kırmızı ve yeşil pençlerin dalları altın, dalları ise yeşile boyanmıştır. Aynı kompozisyon simetri olarak alt kısımda ve yazının sağ tarafında yer almaktadır.

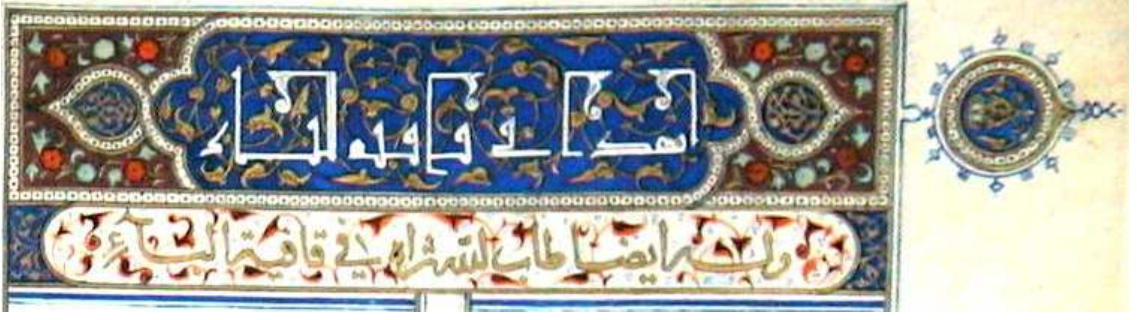
Tezhipli alan 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk desen, 1 mm. altın cetvel ile çerçevelenmiştir. Tezhipli alanın alt kısmında ye alan beynessütur, koltuk tezhibinin kavisli dönüşüyle oval bir paftaya yerleştirilmiştir. Beynessüturda yer alan kıvrımlı rumi dallar kırmızı ile renklendirilip üzerlerine bordo ile gölgelendirmeler yapılmıştır. Nesih yazı çeşidi ile yazılmış olan yazı altın mürekkep ile boyanmıştır. Yazı boşluklarına açık mavi renkte çintemaniyi andıran küçük noktalar yapılarak yazılı alan zenginleştirilmiştir. Beynessüturun iki yanında yer alan koltuk desenlerine kobalt zemin üzerine altından ½ rumi motifli kompozisyon uygulanmıştır. Tezhipli alanın sağ tarafında kobalt renkli kuzu cetvel ile ayrılan madalyonun uç kısmı dışarıya doğru sivrilmiştir. Madalyonun zemini kobalta boyanmış olup üzerinde tepelik ve ortabağdan

oluşan rumi motifli kompozisyon yer almıştır. Rumiler altına bezenmiştir ve ortabağ zemini siyah ile zeminden ayrılmıştır. Madalyonu çevreleyen kuzu cetvelin üzerine geometrik şekiller uygulanarak sivrilen uç kısmı uzantısı olmayan tığa benzetilmiştir.

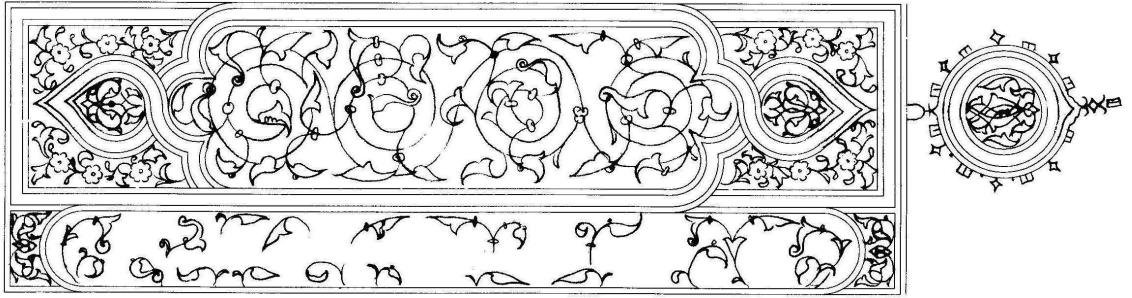
Resim 10: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

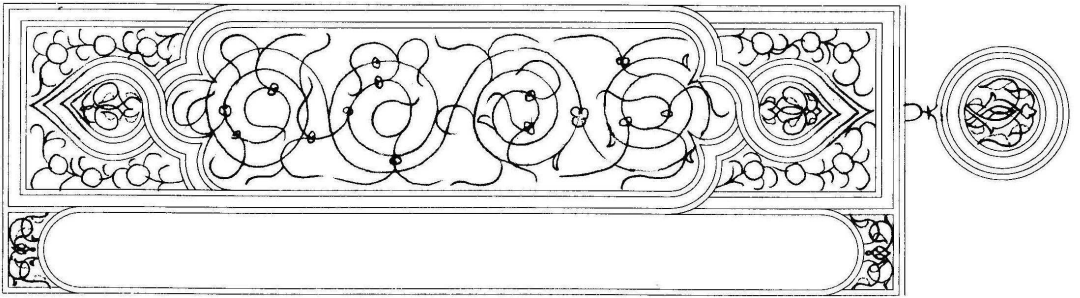
Resim 11: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

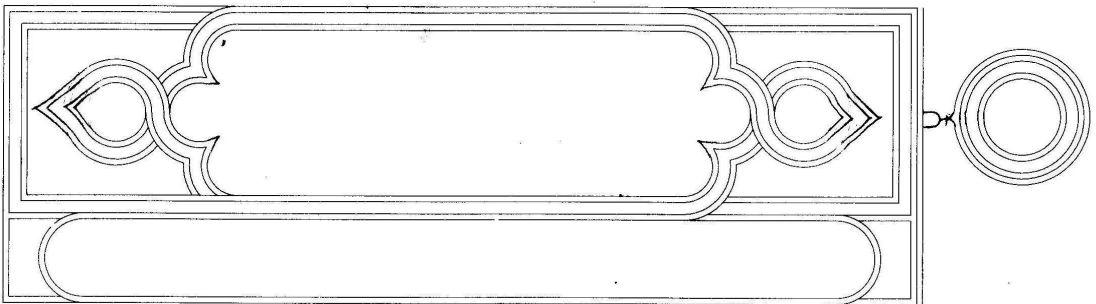
Çizim 15: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 16: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 17: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 6

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 31b

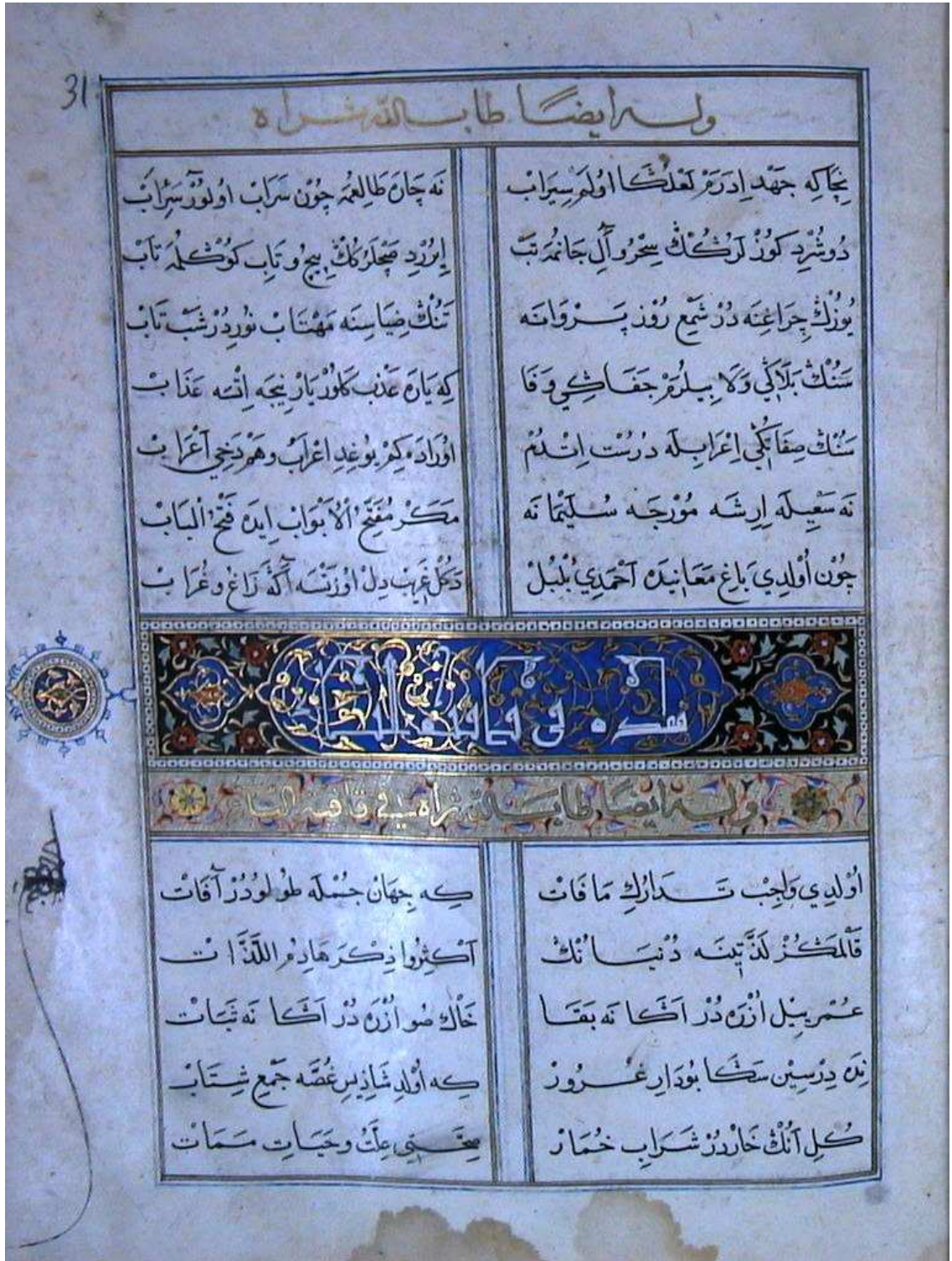
Kullanılan Motifler : Rumi, penç, yaprak, durak (vakfe), madalyon

Kullanılan Renkler : Kobalt, siyah, altın, beyaz, kırmızı, yeşil, bordo

Başlık tezhibinde, kufi yazılı alan altın iplikle oval çerçeve içerisine alınmıştır. Altın iplik ile yazının sağ ve sol yanına simetrik paftalar ayrılmıştır. Beyaz renk ile yazılmış olan kufi yazının zemini kobalta, rumi motifli kompozisyon ise altına bezenmiştir. Rumi motiflerinin içerisinde bulunan dendanlar bordo renk ile ön plana çıkartılmıştır. Altın iplik ile ayrılmış yazının sağ ve sol tarafında bulunan simetrik paftaların zemini kobaltla renklendirilmiştir. Kobalt zemin üzerine ortabağ ve tepelikten oluşan rumi kompozisyon altınla yapılmıştır. Ortabağ zemini kırmızıya boyanarak kobalt zeminden ayrılmıştır. Bu paftanın üst ve alt kısmında kalan alanlar köşebent görünümünü almıştır. Köşebent görünümünde olan bu bölmeler de siyah zemin üzerine kırmızı pençleri, yeşil yaprakları, altından dalları olan bir kompozisyon uygulanmıştır.

Tezhipli alan 1 mm. altın cetvel, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah dendan, 1 mm. altın cetvel ile çerçevelenmiştir. Tezhipli alanın alt kısmında yer alan beynessüturlu bölümü ise 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. Beynessütulu alan zeminine açık pembe renk ile taramalar yapılmıştır. Altın ile yazılan yazının başında ve sonunda dairesel formda duraklar yer almaktadır. Kıvrımlı rumi dallar, beyaz ve maviyle renklendirilip, tahrirleri bordoyla çekilmiştir.

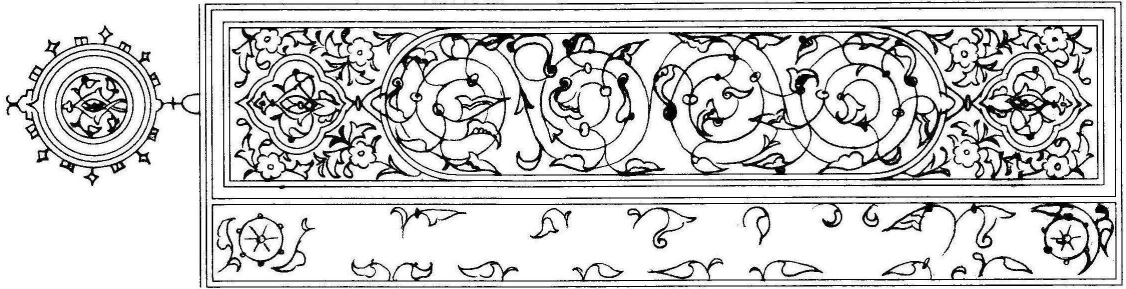
Dikdörtgen formlu başlık tezhibinin sol tarafında 1 mm. lik kobalt renginde kuzu cetveliyle ayrılan madalyon bulunmaktadır. Madalyon zemini kobalt, üzerinde altına boyanmış olan rumi motifli kompozisyon yer almaktadır. 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah dendan, 1 mm. altın cetvelleri kobalt renginde kuzu cetvel çerçevelemektedir. Uç kısmı dışarıya doğru sivrilen madalyonda kuzu cetveli üzerinde, uzantıları olmayan tığlar ile adeta güle benzetilmiştir.

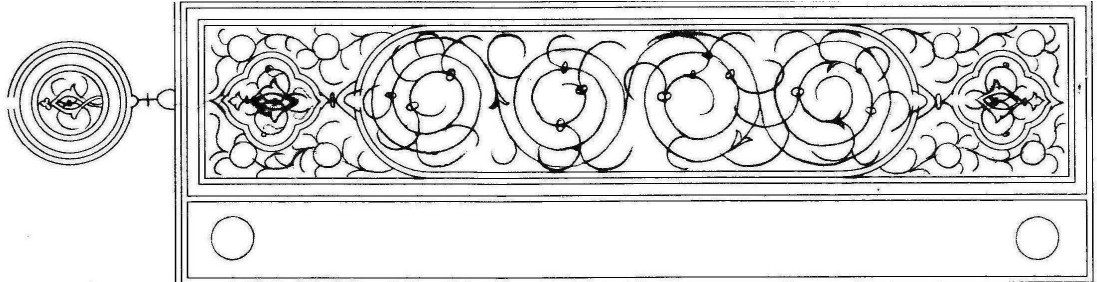
Resim 13: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

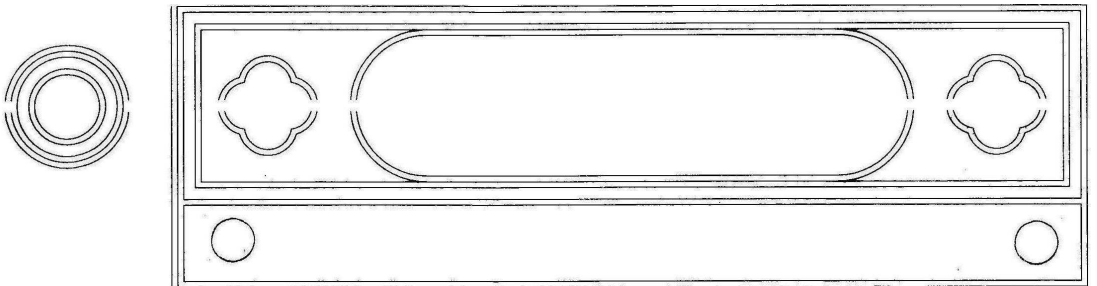
Çizim 18: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 19: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 20: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 7

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 40b

Kullanılan Renkler : Kobalt, altın, kırmızı, beyaz, bordo.

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, goncagül. Yaprak

Sade ve dikdörtgen formda olan başlık tezhibinin içerisinde yer alan geometrik geçme dönemin karakteristik özelliğini vurgulamaktadır. Çok şık ve sade görünümü olan, tezhipli alan geçme sistemiyle yazıyı vurgulamış ve kartuş içerisine almıştır. Yazının iki yanında daire şeklinde paftalar bulunmaktadır. Kartuş içerisinde, beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazı yer almaktadır. Kobalt renkli zemin üzerine, altınla boyanmış rumi motifli kompozisyon uygulanmıştır. Rumilerin dendanları ise bordo renk ile gölgelendirilmiştir. Yazının yer aldığı kartuşun, iki yanında daire şeklindeki paftaların zemini kobalta boyanarak yazılı alanla bütünlük sağlamıştır. Kobalt zemin üzerine uygulanan, kırmızı renkte ki penç, dalları ve yapraklarıyla zenginlik katmıştır. Geometrik geçmeyle ayrılan paftaların boşlukları yine köşebent görünümünde olup kırmızıyla renklendirilmiştir. Kırmızı zemin üzerine penç, goncagül ve yapraklardan oluşan kıvrımlı bir dal uzanmıştır. Sap ve yapraklara altın, penç ve goncagüllere beyaz üzerine mavi gölgelendirmeler yapılmıştır. Yazılı alanı, içten dışa doğru 1 mm. altın, 2 mm. altın, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz üzerine siyah kurtçuk desen, 1 mm. altın cetvel ve beynessütur bulunan alanı ise 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir.

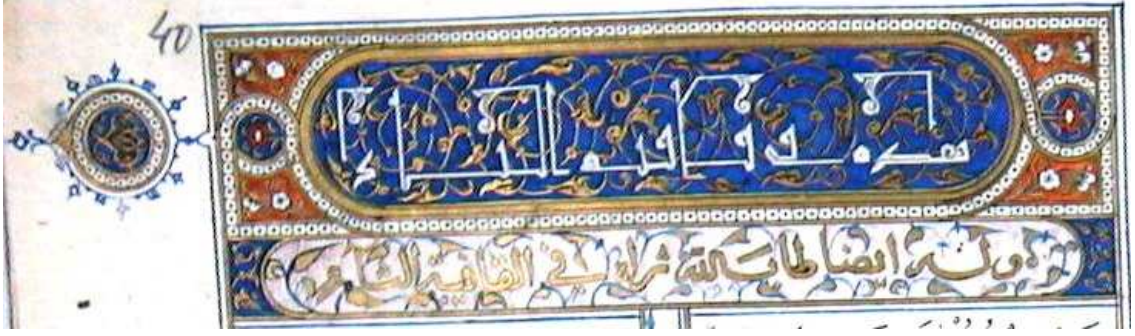
Beynessüturlu alanda yazı altın mürekkep ile yazılmış olup, rumi dalların tahrirleri maviyle çekilmiştir. Beynessüturlu alanın sağında ve solunda bulunan koltuk deseni kobalt zemin üzerine altınla yapılmış rumi motiflerinden oluşmaktadır. Tezhipli alanın sol tarafında kobalt renkli 1 mm. kuzu cetveliyle ayrılan ucu dışarı doğru sivrilen madalyon bulunmaktadır. Güle benzeyen madalyonun zemini kobalt ile renklendirilerek tezhipli alanla bir bütünlük sağlanmıştır. Kobalt zemin üzerine altın ile ortabağ ve rumi motifli kompozisyon uygulanmıştır. 1 mm. kalınlığında altın, 2 mm. beyaz zemin

üzerine siyah kurtçuk, 1 mm. altın ve 1 mm. boşluk bırakılarak kuzu cetveli çerçevelemektedir. Kuzu cetvelin üzerinde uzantıları olmayan tığlar yer almaktadır.

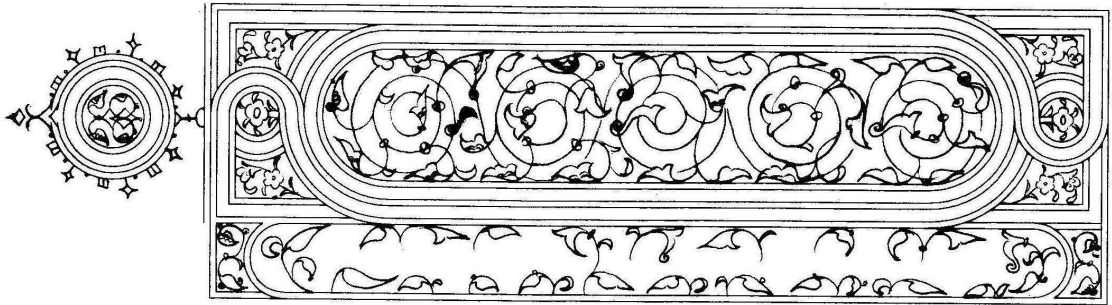
Resim 14: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

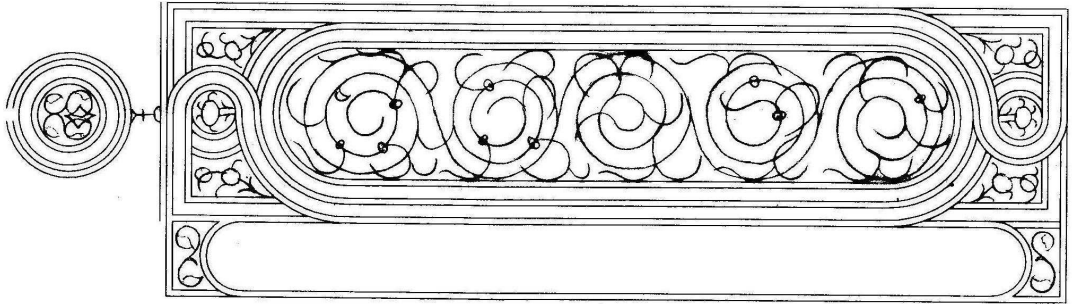
Resim 15: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

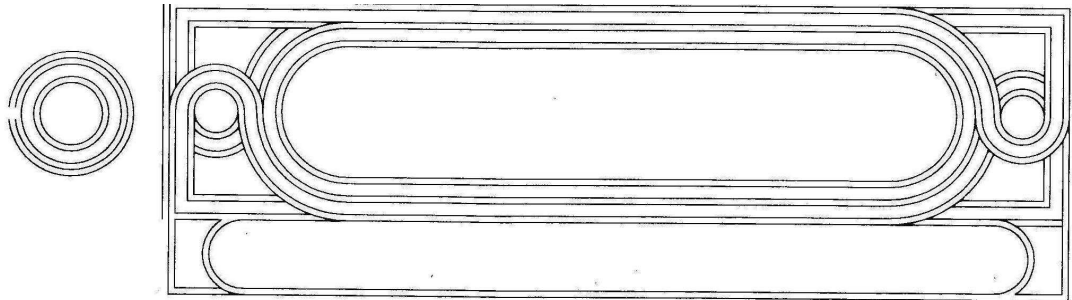
Çizim 21: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 22: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 23: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 8

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 42a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, kırmızı, beyaz, turkuaz

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, goncagül

Dikdörtgen alan içerisinde, kobalt zeminli kartuş içine beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazı yer almaktadır. Yazı boşluklarında altın kıvrımlı dallar üzerinde rumiler bulunmaktadır. Yazıyı çevreleyen cetveller kavisli dönüşüyle yazılı alanı oval çerçeve içerisine almıştır. Yazılı alanı 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk deseni, 1 mm. altın cetveller çerçevelemektedir. Yazılı alanın bulunduğu kartuşun sağ ve sol tarafında simetrik pafta içerisinde buket yer almaktadır. Altın zeminli pafta içindeki buket, penç ve goncagüllerden oluşmaktadır.

Buketin ortasında yer alan penç turkuaz, goncagüller kırmızı, dalları ve yaprakları ise beyaz ile boyanmıştır. Bu paftayı 1 mm. altın, 2 mm. kobalt üzerine altın yıldız desenli ve 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. Dikdörtgen alanın tamamını ise yazı bulunan kartuşu çerçeveleyen cetveller dolanmaktadır.

Dikdörtgen ara başlık tezhibinin alt kısmında beynessüurlu alan yer almaktadır. Beynessütur da, altın yıldız ile yazılan yazı boşluklarına rumi motifli dallar kıvrılmıştır. Rumi motifleri kırmızı ile sapları ise kobaltla renklendirilmiştir. Alanı 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. Beynessüturun sağ ve sol tarafında yer alan tezhipli alan koltuk görünümündedir. Zemini kobalta boyanan koltuklarda altın yıldız ile boyanmış desenler yer almaktadır.

Ara başlık tezhibinin sağ tarafında, kobalt renkli kuzu cetveliyle ayrılan gül şeklinde madalyon bulunmaktadır. Madalyona, kobalt zemin üzerine altın yıldızla yapılmış olan rumi motifli kompozisyon uygulanmıştır. Gülü, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk, 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. 1mm boşluk bırakılarak kobalt renkli kuzu cetveli, üzerinde geometrik tığlar bulunmaktadır.

Resim 16: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

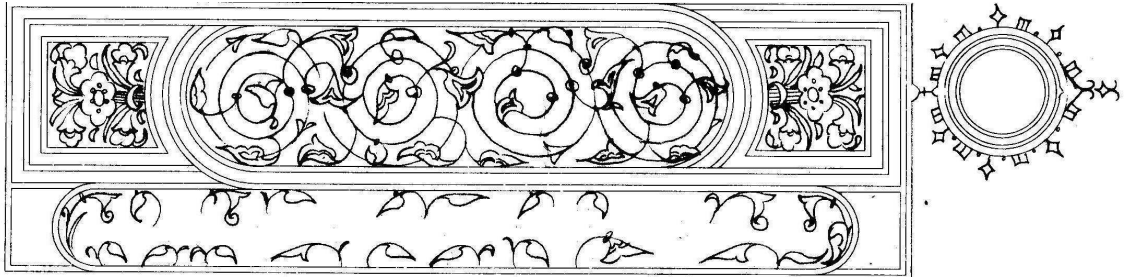

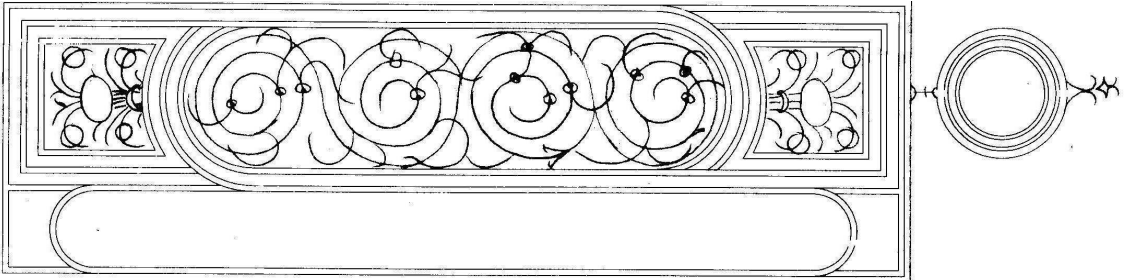
Resim 17: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

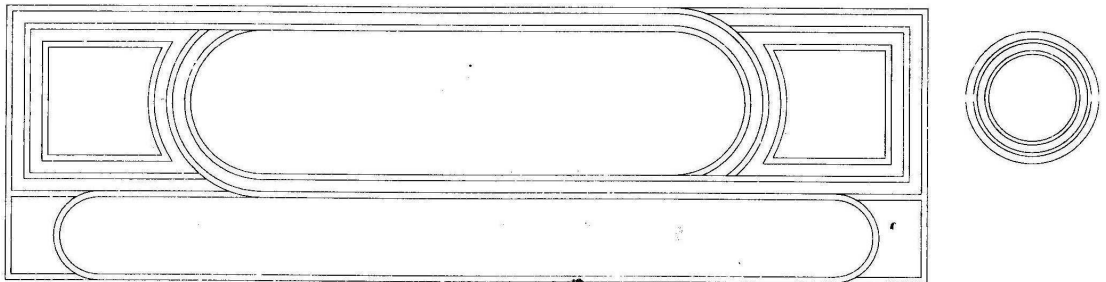
Çizim 24: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 25: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 26: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 9

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 44a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, kırmızı, siyah, bordo

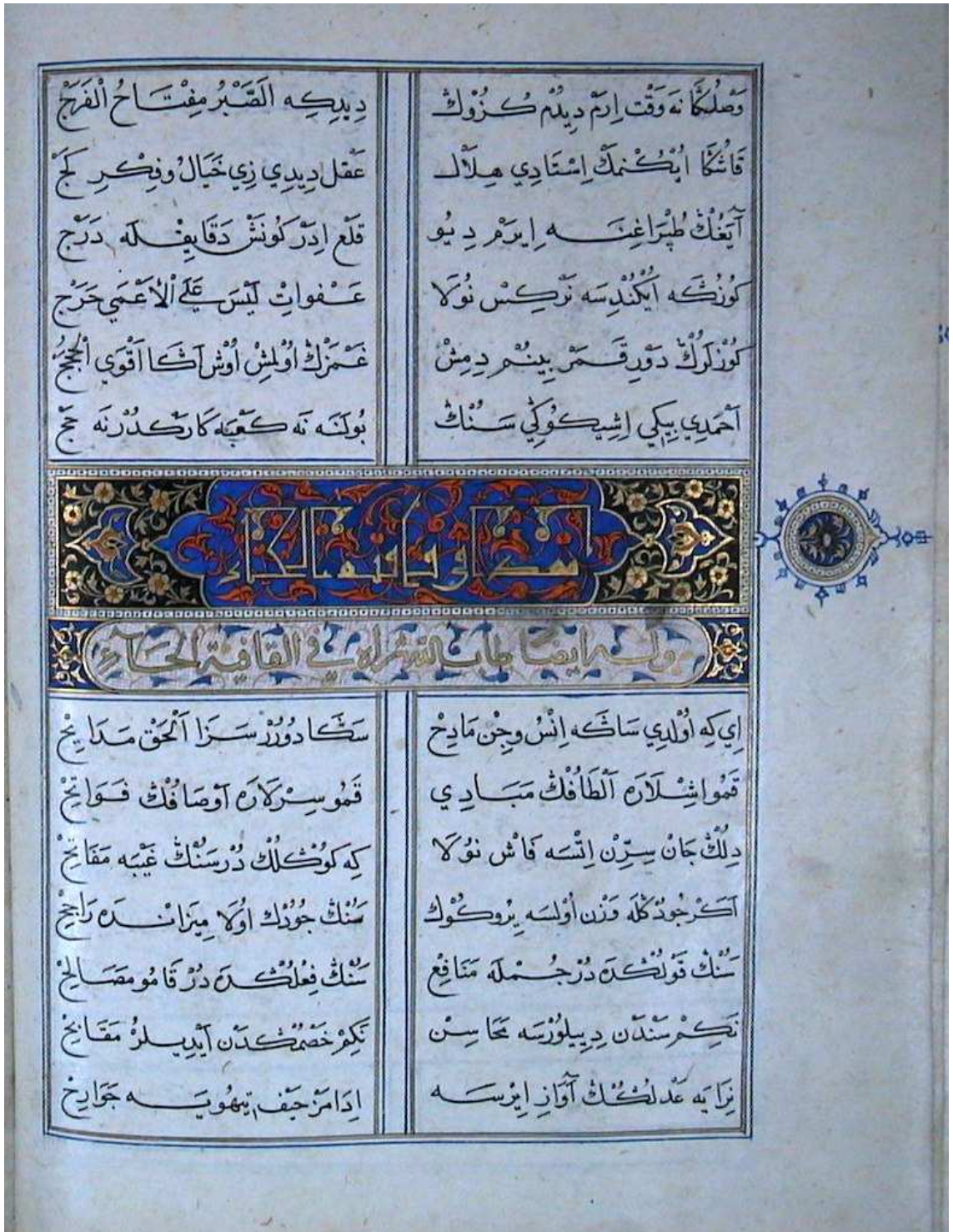
Kullanılan Motifler : Rumi, penç

Dikdörtgen alan içerisinde, kobalt zeminli pafta içine altın yıldızla yazılmış olan kufi yazı yer almaktadır. Yazının ara boşluklarına kırmızı kıvrımlı dallar üzerinde rumiler bulunmaktadır. Dendanlı rumilerin içlerine bordo ile gölgelendirmeler yapılmıştır. Altın yıldız ile yazılan kufi yazıda harf uzantılarına rumi motifleri yapılmıştır. Yazı, 1 mm. altın cetvel ile dikdörtgen alanda dendanla çerçeve içine alınmıştır. Yazının iki yanında bulunan dendanların sivri ucuna salbek yapılmıştır. Salbeklerin iç zemini kobalt, üzerine ise altın yıldızlı ortabağ, tepelik ve rumi motifli kompozisyon uygulanmıştır. Salbeklerin dış zemine siyah, üzerine pençlerin yer aldığı kıvrımlı dallar yapılmıştır. Pençler altın yıldızla, ortaları kırmızı ile boyanmıştır.

Dikdörtgen ara başlık tezhibini 1 mm. altın, 2 mm. beyaz üzerine siyah kurtçuk deseni ve 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir.

Tezhipli alanın alt kısmında beynessütur bulunmaktadır. Beynessüturda, altın yıldızla yazılmış olan yazı boşluklarına uygulanan rumi motifler kobalt, sapları ise altın yıldızla yapılmıştır. Yazılı alanın sağ ve sol tarafında küçük koltuk desenleri yer almaktadır. Kobalt zeminli koltuklar içerisinde rumi motifli kompozisyon yer almaktadır. Rumi kompozisyonda bulunan ortabağ zemini ise kırmızı ile yapılarak kompozisyon bütünlüğü sağlamıştır.

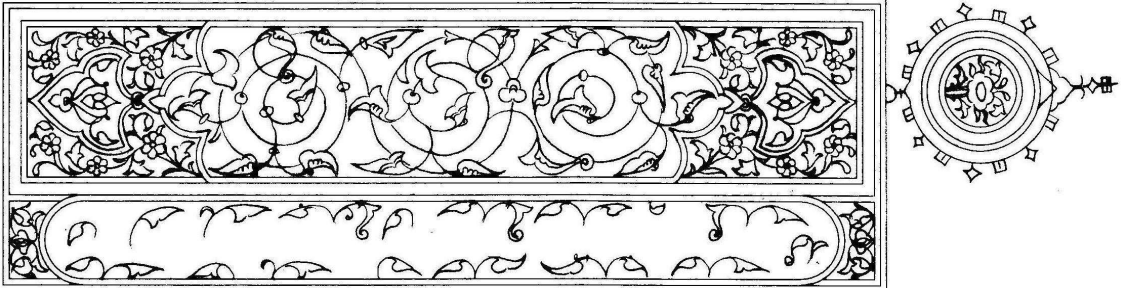
Ara başlık tezhibinin sağ tarafında 1 mm. kobalt renkli kuzu cetveliyle ayrılan madalyon şeklinde gül bulunmaktadır. Gülün zemini kobalta boyanmış olup, üzerinde dalları ve yaprakları altın yıldız olan kırmızı bir penç yer almaktadır. Gülü, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk, 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. 1 mm boşluk bırakılarak kobalt renkli kuzu cetveli, üzerinde geometrik tığlar bulunmaktadır.

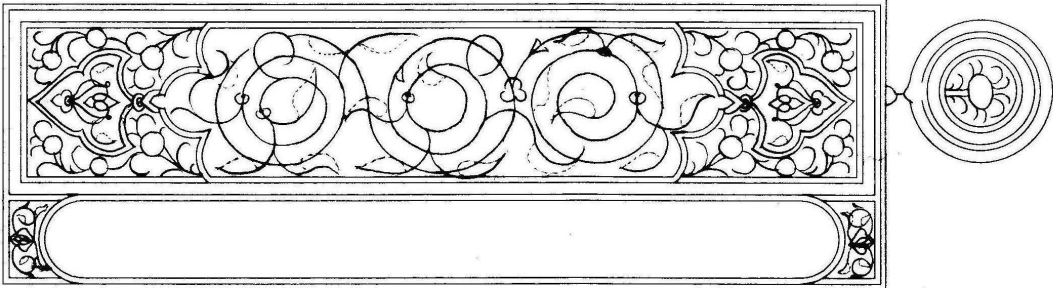
Resim 19: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

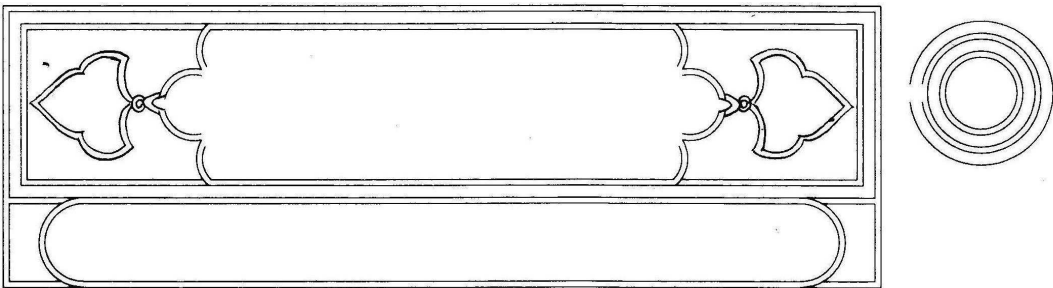
Çizim 27: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 28: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 29: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 10

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 46a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, kırmızı, siyah, bordo

Kullanılan Motifler : Rumi, penç

Dikdörtgen alan içerisinde, kobalt zeminli pafta içine kırmızı mürekkeple yazılmış olan kufi yazı yer almaktadır. Yazının ara boşluklarında, altın yıldız kıvrımlı dallar üzerinde rumiler bulunmaktadır. Dendanlı rumilerin içlerine bordo ile gölgelendirmeler yapılmıştır. Kırmızı mürekkep ile yazılan kufi yazıda harf uzantılarına rumi motifleri yapılmıştır. Harf uzantılarında bulunan rumi motiflerinde dendanlar bordo renk ile gösterilmiştir. Yazı, 1 mm. kırmızı cetvel ile dikdörtgen alanda oval çerçeve içine alınmıştır. Yazılı alanın sağında ve solunda, kırmızı iplik ile ayrılmış damla şeklinde paftalar bulunmaktadır. Damla şeklindeki paftaların zemini kobaltla boyanmıştır. Kobalt zemin üzerine rumi motifli kompozisyon altın yıldızla boyanmış olup, ortabağ zemini kırmızıyla boyanarak zeminden ayrılmıştır. Yazılı alanın iki yanında bulunan, damla şeklindeki paftanın üst ve alt kısmında siyah zemin üzerine penç motiflerinden oluşan kompozisyon yer almaktadır. Pençlerin yaprakları ve dalları altın yıldız ile boyanmış, pençlerin ortaları kırmızı ile renklendirilmiştir. Dikdörtgen alan 1 mm. kırmızı cetvel, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk, 1 mm. altın cetvel ile çerçevenmektedir.

Dikdörtgen başlık tezhibinin alt kısmında yer alan beynessüurlu alanı 1 mm. altın yıldız cetvel çerçevelemektedir. Altın yıldız ile yazılmış nesih türündeki yazı boşluklarına rumi motifli sap çıkmaları yapılmıştır. Rumi motifler kobalt ile boyanmış, sapları ve tahrirleri altın yıldız ile çekilmiştir. Yazılı alanın iki yanına çekilen kavisli cetvel yazıyı oval çerçeve içine alırken, dikdörtgen alanın iki yanında koltuk tezhip alanları meydana getirmiştir. Bu koltukların zemini kobalt, üzerinde altın yıldız ile yapılmış ortabağ ve rumi motifinden oluşan kompozisyon bulunmaktadır. Başlık tezhibinin sağ tarafında kobalt renkli kuzu cetveli ile ayrılan gül şeklinde madalyon yer

almaktadır. Gülün zemini yazılı alan zeminiyle aynı renge boyanmıştır. Kobalt zeminin üzerine, altın yıldızdan rumi motifli kompozisyon uygulanmıştır. Gülü 1 mm. altın yıldız, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk desenli cetvel ve 1 mm. altın yıldız cetvel çerçevelemektedir. Bu cetvelleri kobalt renkli kuzu cetveli çevrelemiştir. Üzerinde geometrik tığlar yer almaktadır.

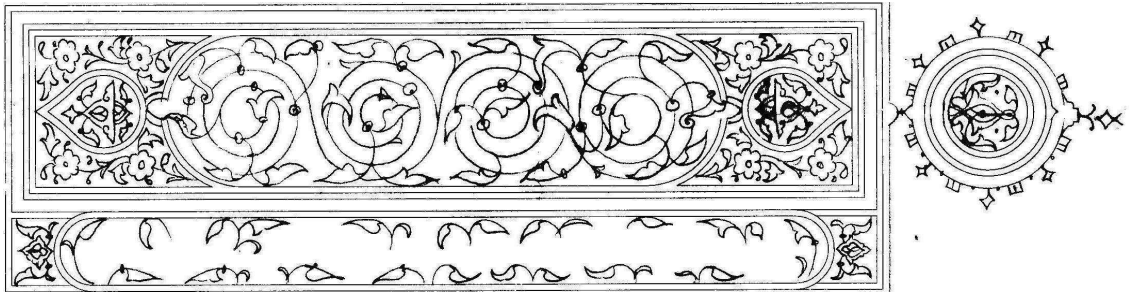
Resim 20: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

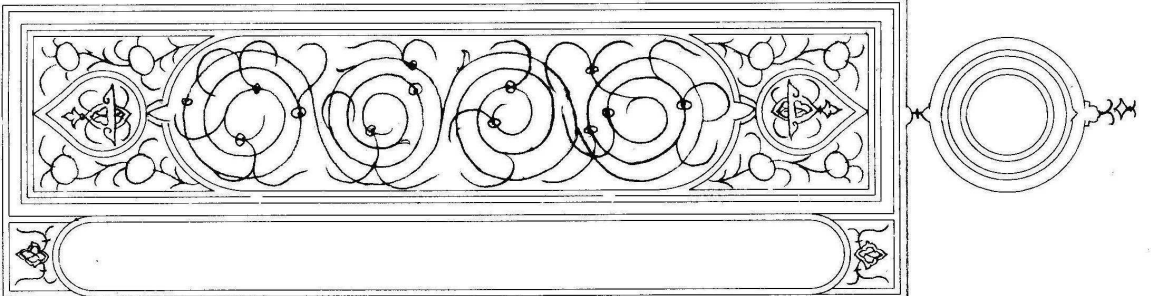
Resim 21: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

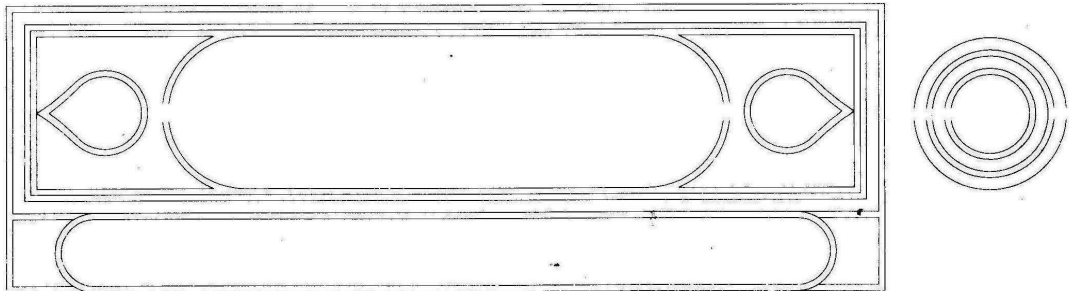
Çizim 30: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 31: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 32: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 11

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 48a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, kırmızı, siyah, bordo, yeşil, beyaz

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, goncagül

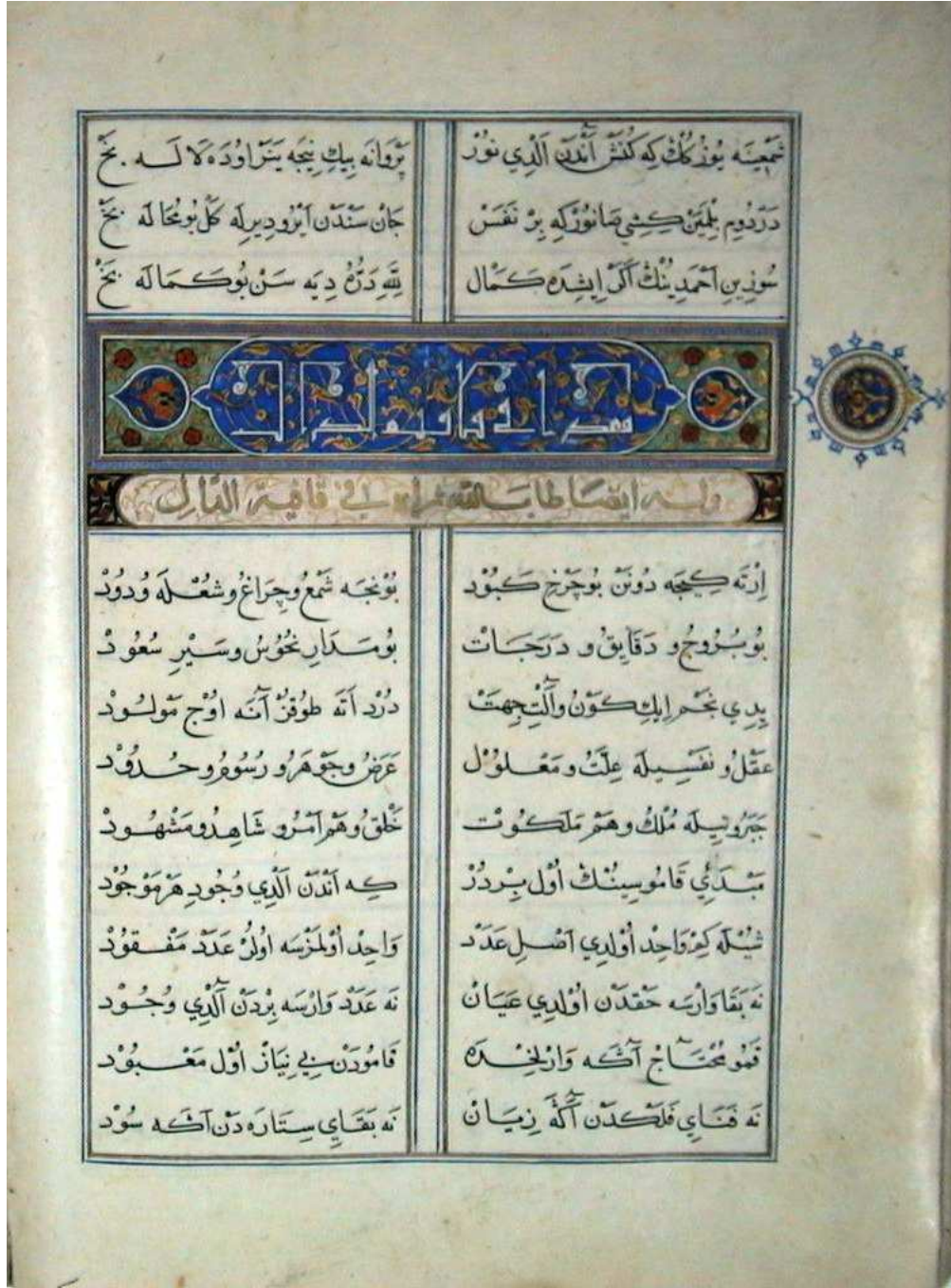
Dikdörtgen alan içerisinde, kobalt zeminli pafta içine beyaz mürekkeple yazılmış olan kufi yazı yer almaktadır. Yazının ara boşluklarında, altın yıldız kıvrımlı dallar üzerinde rumi motifleri bulunmaktadır. Dendanlı rumilerin içlerine bordo ile gölgelendirmeler yapılmıştır. Beyaz mürekkep ile yazılan kufi yazıda harf uzantılarına rumi motifleri yapılmıştır. Harf uzantılarında bulunan rumi motiflerinde dendanlar siyah renk ile gösterilmiştir. Yazı, 1 mm. beyaz cetvel ile dikdörtgen alan içerisinde oval çerçeve içine alınmıştır. Yazılı alanın sağında ve solunda, beyaz iplik ile ayrılmış damla şeklinde paftalar bulunmaktadır. Damla şeklindeki paftaların zemini kobaltla boyanmıştır. Kobalt zemin üzerine rumi motifli kompozisyon altın yıldız ile boyanmış olup, ortabağ zemini kırmızı renkle zeminden ayrılmıştır. Yazılı alanın iki yanında bulunan, damla şeklindeki paftanın üst ve alt kısmında yeşil zemin üzerine penç motiflerinden oluşan kompozisyon yer almaktadır. Pençlerin yaprakları ve dalları altın yıldız ile boyanmış, pençler ise kırmızı ile vurgulanmıştır. Dikdörtgen alan 1 mm. beyaz cetvel, 1 mm. altın, 2 mm. açık mavi zemin üzerine altın yıldızlı kurtçuk, 1 mm. altın cetvel ile çerçevelemektedir.

Dikdörtgen başlık tezhibinin alt kısmında yer alan beynessüurlu alanı 1 mm. altın yıldız cetvel çerçevelemektedir. Altın yıldız ile yazılmış nesih türündeki yazı boşluklarına rumi motifli sap çıkmaları yapılmıştır. Rumi motifler beyaz ile boyanmış, sapları ve tahrirleri altın yıldız ile çekilmiştir. Yazılı alanın iki yanına çekilen kavisli cetvel yazıyı oval çerçeve içine alırken, dikdörtgen alanın iki yanında koltuk alanları meydana getirmiştir. Bu koltukların zemini siyah, üzerinde sapları ve yaprakları altın, gocagülleri kırmızı ile boyanmış sap çıkmaları yapılmıştır. Başlık tezhibinin sağ tarafında kobalt renkli kuzu cetveli ile ayrılan gül şeklinde madalyon yer almaktadır.

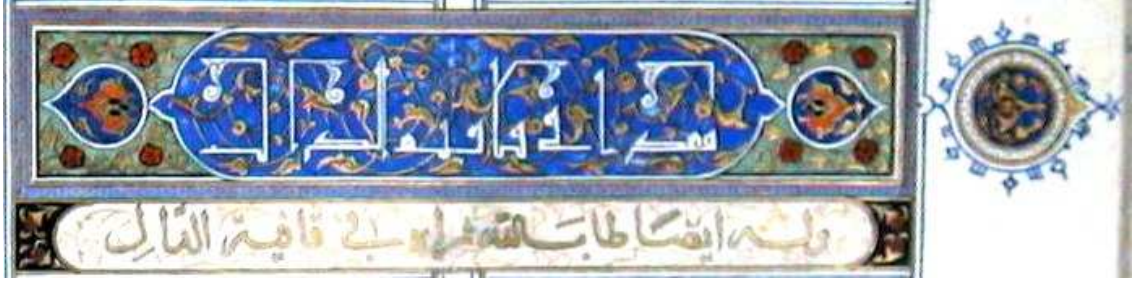

Gülün zemini yazılı alan zeminiyle aynı renge boyanmıştır. Kobalt zeminin üzerine, altın yıldızdan rumi motifli kompozisyon uygulanmıştır. Gülü 1 mm. altın yıldız, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk desenli cetvel ve 1 mm. altın yıldız cetvel çerçevelemektedir. Bu cetvelleri kobalt renkli kuzu cetveli çevrelemiştir. Üzerinde geometrik tığlar yer almaktadır.

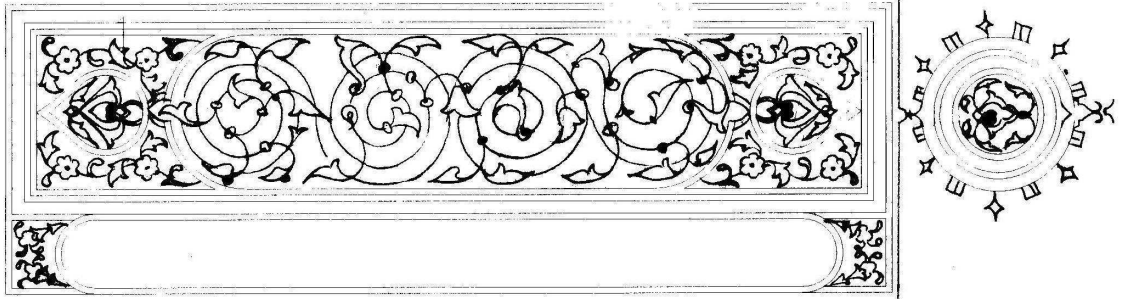
Resim 22: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

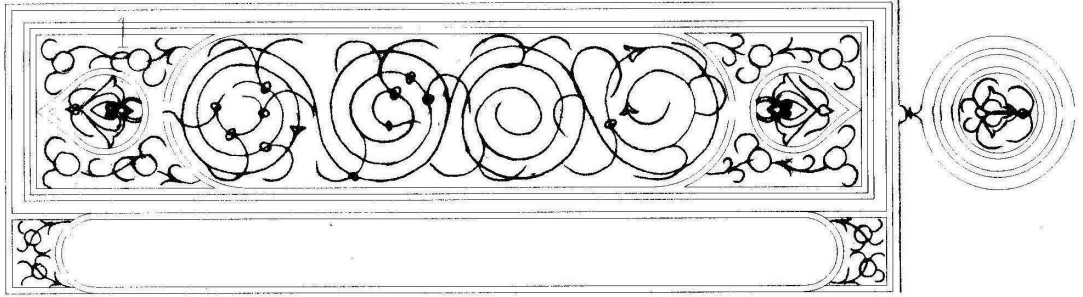
Resim 23: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

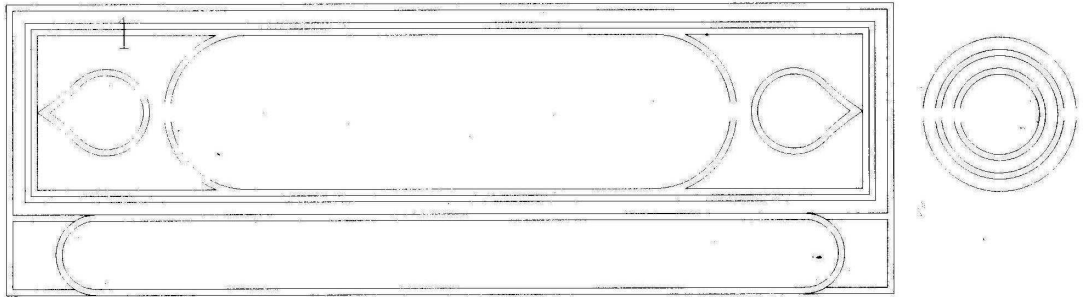
Çizim 33: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 34: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 35: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 12

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 54a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, kırmızı, siyah, bordo, yeşil, beyaz

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, goncagül

Dikdörtgen alan içerisinde, kobalt zeminli kartuş içine beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazı yer almaktadır. Yazı boşluklarında altın kıvrımlı dallar üzerinde rumiler bulunmaktadır. Yazıyı çevreleyen cetveller kavisli dönüşüyle, döneminin önemli özelliği olan geometrik geçmeler yapılmıştır. Yazı bulunan kartuşu ve yanlarındaki paftaları, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk deseni, 1 mm. altın cetveller dolanarak çevrelemektedir. Yazılı alanın bulunduğu kartuşun sağ ve sol tarafında simetrik, geçmelerden oluşan iki tane pafta bulunmaktadır. Yuvarlak formlu olan pafta içerisinde, siyah zemin üzerine dalları ve yaprakları altın olan kırmızı bir penç yer almaktadır. İkincisinde ise kobalt zemin üzerinde, penç ve goncagüllerden oluşan buket bulunmaktadır. Bukette yeşil, kırmızı ve altın yıldız kullanılmıştır.

Başlık tezhibinin alt kısmında yer alan beynessüurlu alanda yazı altın mürekkep ile yazılmıştır. Yazı boşluklarına kırmızı ile rumi dallar çıkartılmıştır. Beynessüurlu alanda bulunan koltuk deseninde, siyah zemin üzerine altınla yapılmış penç ve yapraklardan oluşan kompozisyon yer almaktadır.

Ara başlık tezhibinin sağ tarafında 1 mm. kobalt renkli kuzu cetveliyle ayrılan madalyon şeklinde gül bulunmaktadır. Gülün zemini kobalta boyanmış olup, üzerinde dalları ve yaprakları altın yıldız olan bordo bir penç yer almaktadır. Gülü, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk, 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. 1mm boşluk bırakılarak kobalt renkli kuzu cetveli ve üzerinde geometrik tığlar bulunmaktadır.

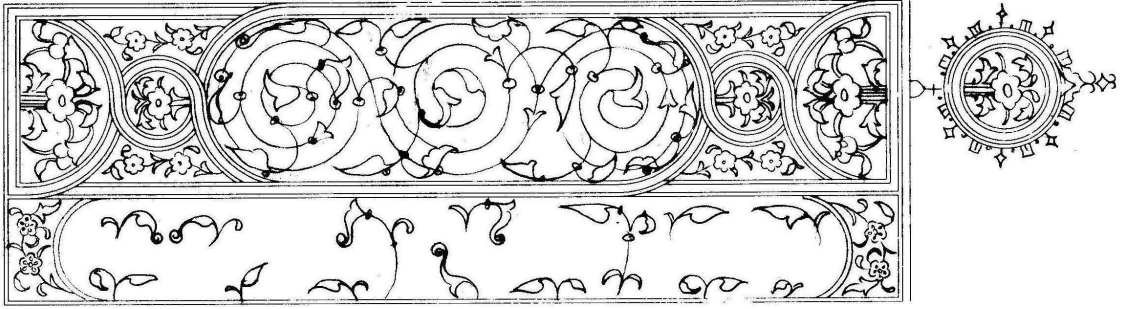
Resim 24: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

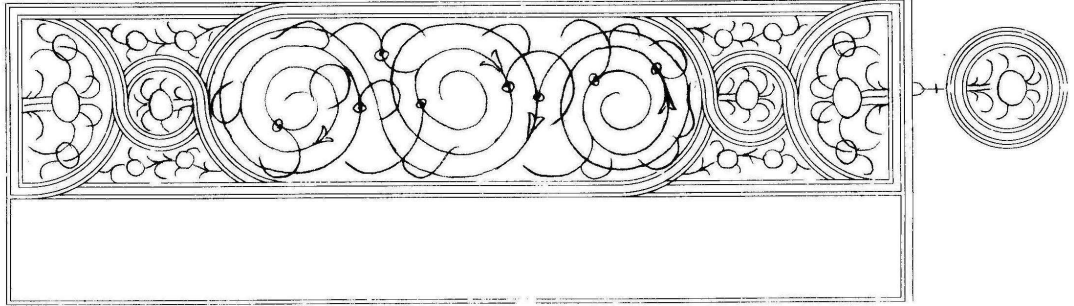
Resim 25: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

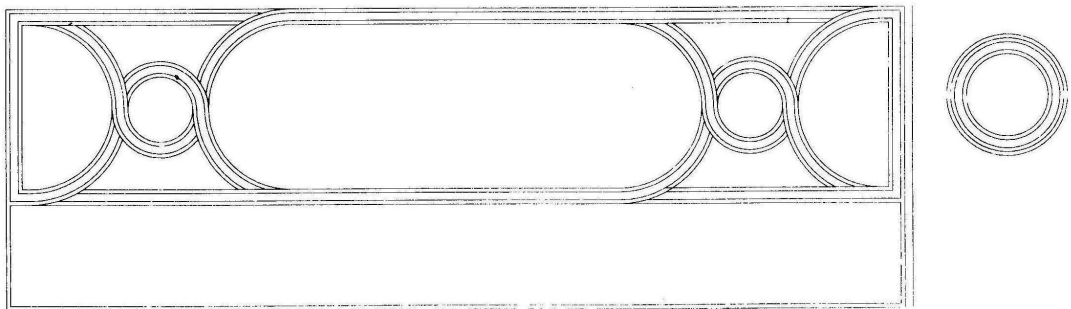
Çizim 36: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 37: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 38: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 13

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 115b

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, kırmızı, siyah, yeşil, beyaz

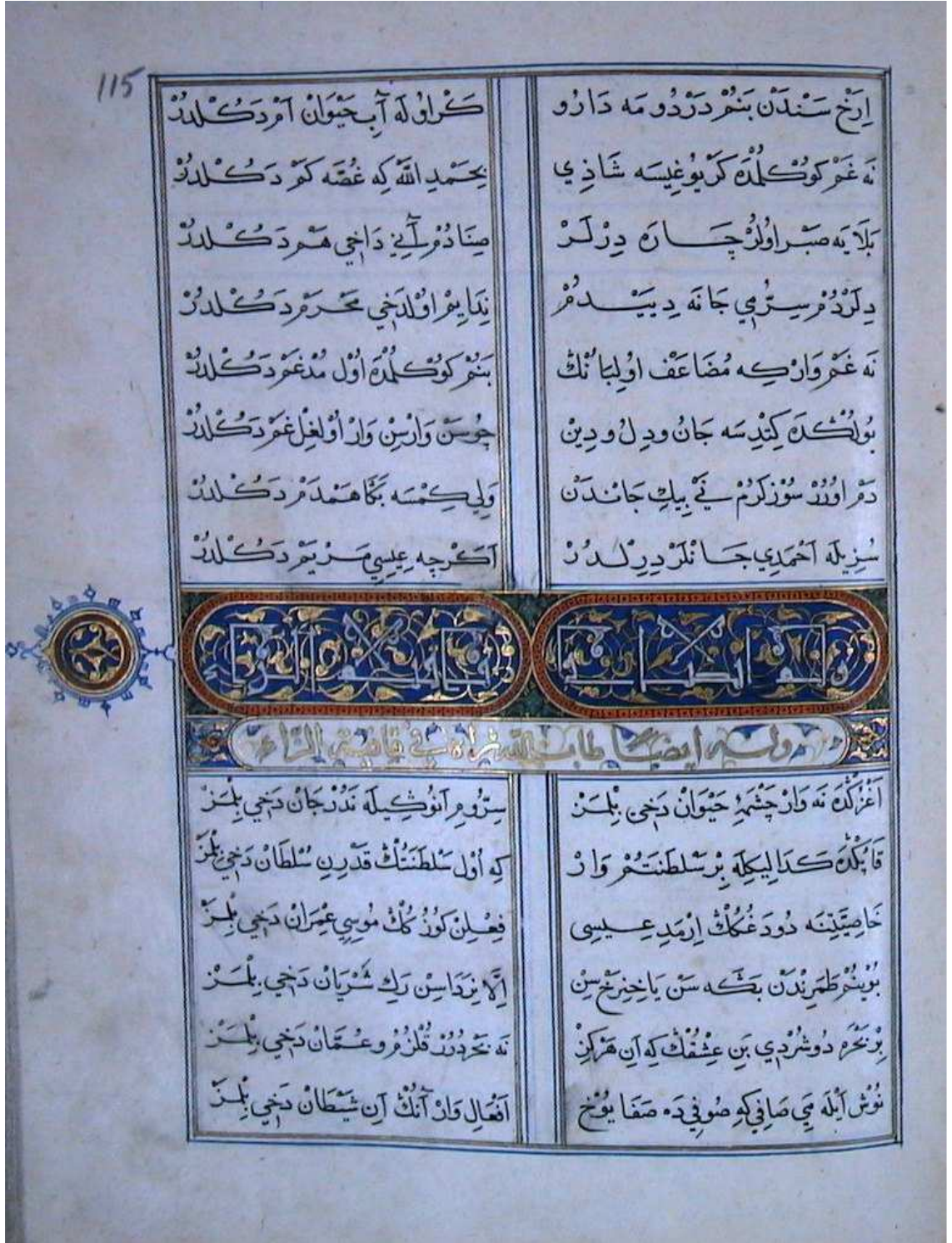
Kullanılan Motifler : Rumi

Dikdörtgen alan içerisinde, iki kartuş içerisinde kobalt zeminli, beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazı yer almaktadır. Yazı boşluklarında altın kıvrımlı dallar üzerinde rumiler bulunmaktadır. Yazıyı çevreleyen cetveller kavisli dönüşüyle yazılı alanları oval çerçeve içerisine almıştır. Yazılı alanı 1 mm. altın, 2 mm. kırmızı zemin üzerine siyah kurtçuk deseni, 1 mm. altın cetveller çevrelemektedir.

Dikdörtgen alan ile oval kartuşlar arasında kalan siyah zeminli ara bölmelere rumi ve ortabağdan oluşan kompozisyon uygulanmıştır. Rumili kompozisyon yeşil ile tahrirleri ise altın yıldızla çekilmiştir.

Başlık tezhibinin alt kısmında yer alan beynessüturlu alanda yazı altın mürekkep ile yazılmıştır. Yazı arasında kalan boşluklara sapları altın olan, kobalt rumi dallar çıkartılmıştır. Beynessüturlu alanda bulunan koltuk deseninde, kobalt zemin üzerine altınla yapılmış rumi ve ortabağdan oluşan kompozisyon yer almaktadır.

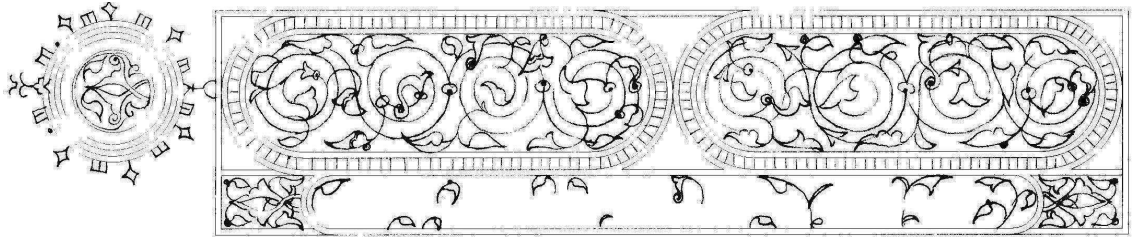
Ara başlık tezhibinin sol tarafında 1 mm. kobalt renkli kuzu cetveliyle ayrılan madalyon şeklinde gül bulunmaktadır. Gülün zemini kobalta boyanmış olup, altın yıldızdan rumi kompozisyon yer almaktadır. Bu kompozisyonu, 1 mm. altın, 2 mm. kırmızı zemin üzerine siyah kurtçuk, 1mm.kalınlığında iki altın cetvel çevrelemektedir. 1mm boşluk bırakılarak kobalt renkli kuzu cetveli ve üzerinde geometrik tığlar bulunmaktadır.

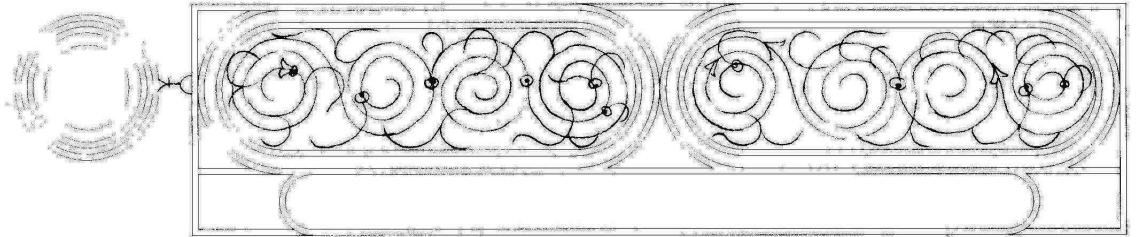
Resim 27: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

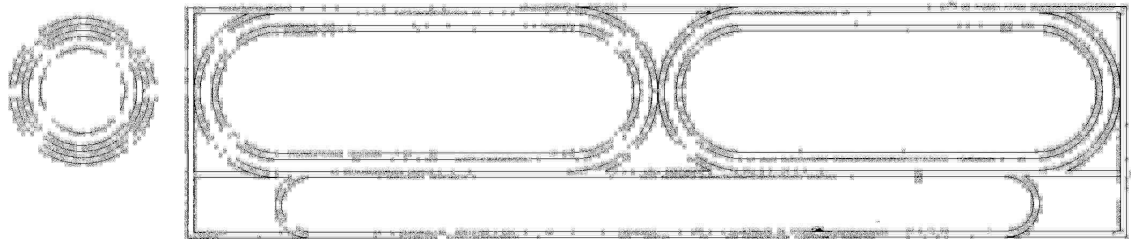
Çizim 39: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 40: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 41: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 14

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 118b

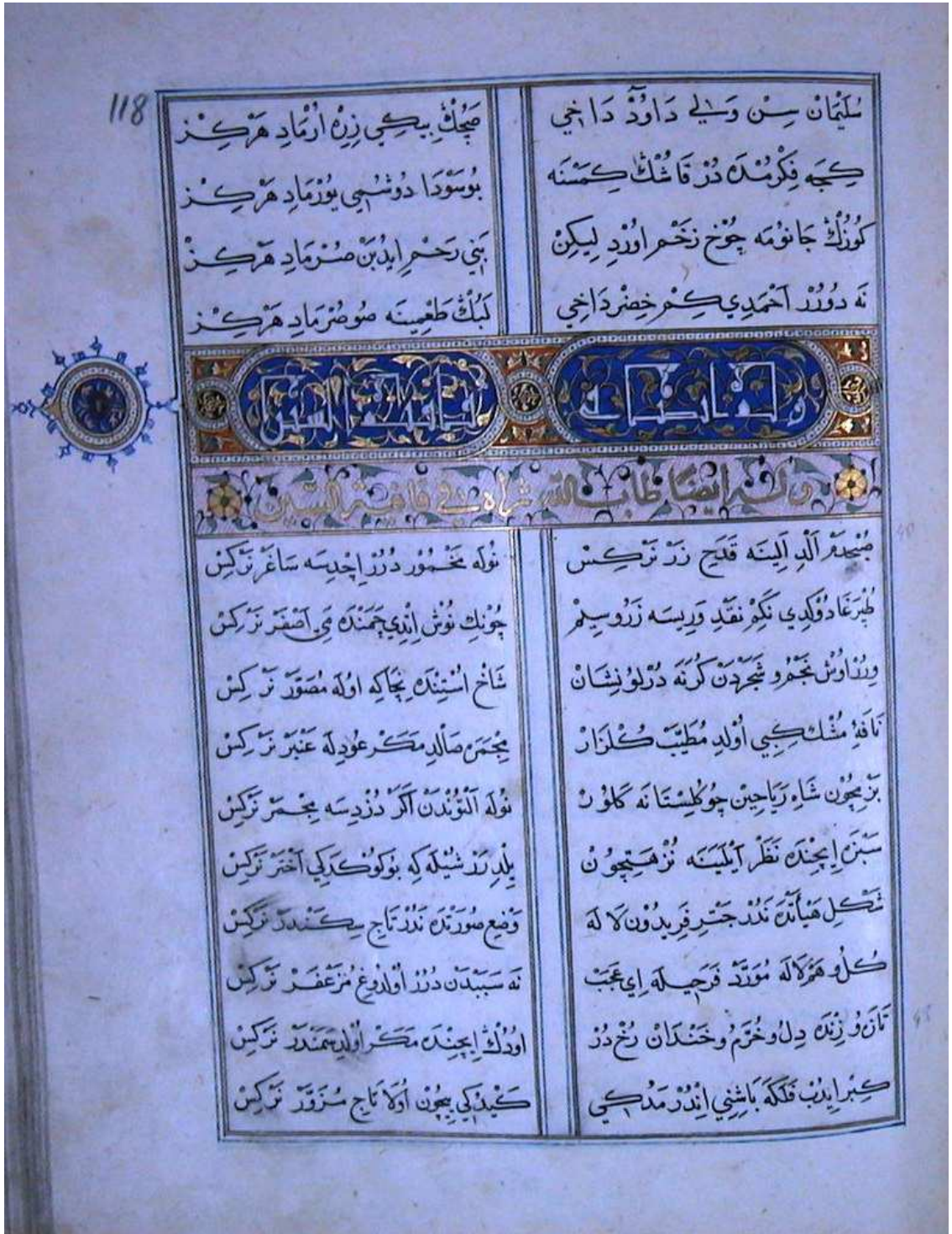
Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, kırmızı, siyah, yeşil, beyaz, bordo

Kullanılan Motifler : Rumi, goncagül, durak (vakfe), penç

Dikdörtgen alan içerisinde, kobalt zeminli iki kartuş içine beyaz mürekkeple yazılmış, kufi yazı yer almaktadır. Yazının ara boşluklarında, altın yıldız kıvrımlı dallar üzerinde rumiler bulunmaktadır. Dendanlı rumilerin içlerine bordo ile gölgelendirmeler yapılmıştır. Beyaz mürekkep ile yazılan kufi yazıda harf uzantılarına rumi motifleri yapılmıştır. Harf uzantılarında bulunan rumi motiflerinde dendanlar siyah renk ile gösterilmiştir. 1 mm. altın cetvel, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk, 1 mm. altın cetveller dolanarak yazıyı iki ayrı kartuş içine almıştır. Yazılı kartuşların aralarında oluşan dairelerin içerisine penç motifi, siyah zemin üzerine altın yıldızla yapılmıştır. Dikdörtgen alanla yazılı kartuşların aralarında kalan boşluklara goncagül motifi uygulanmıştır. Kırmızı, yeşil ve siyah renkler kullanılmıştır.

Başlık tezhibinin sol tarafında kuzu cetvel ile ayrılan madalyon şeklinde gül bulunmaktadır. Gülün orta kısmında kobalt zemin üzerine, dalları ve yaprakları altın olan bordo renkli penç yer almaktadır. Gülü 1 mm. altın, 2 mm. beyaz, 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. Kobalt renkli kuzu cetvelin üzerindeki geometrik tığlar tezhipli alanla tam bir uyum içerisinde.

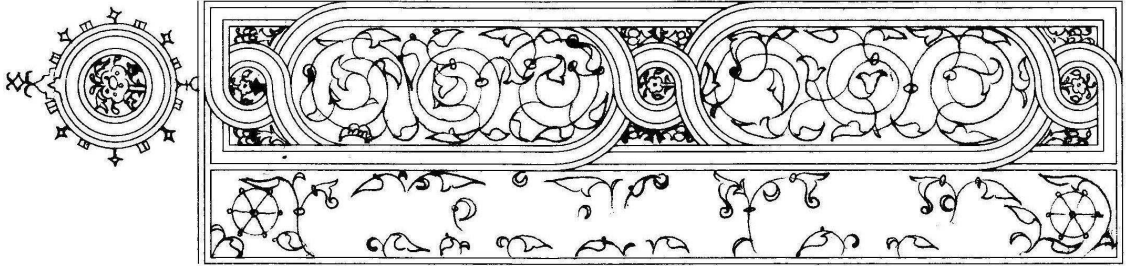
Dikdörtgen başlık tezhibinin alt kısmında yer alan beynessürda nesih yazı altın ile yazılmıştır. Yazının başında ve sonunda bulunan duraklar (vakfe) altın yıldız ile daire şeklinde yapılmıştır. Yazı boşluklarına uygulanan rumi motifli sap çıkmaları yeşil ile yapılmış tahrirleri siyahla çekilmiştir.

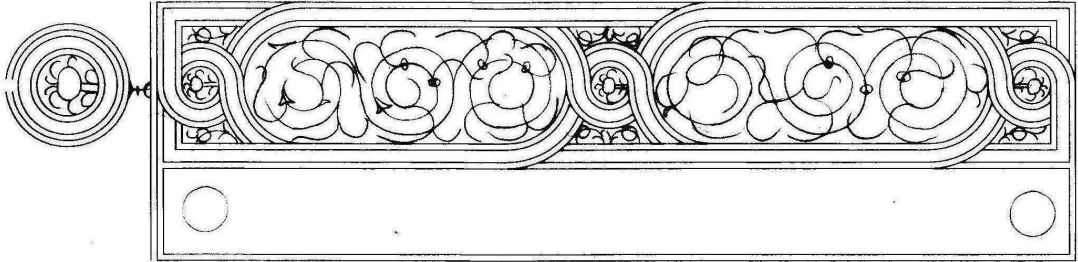
Resim 29: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

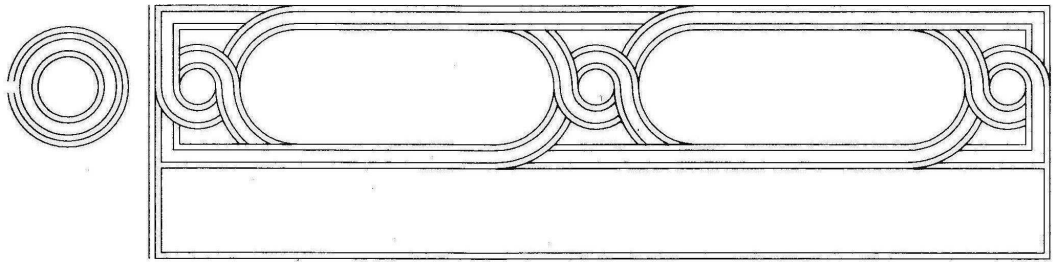
Çizim 42: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 43: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 44: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 15

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 123a

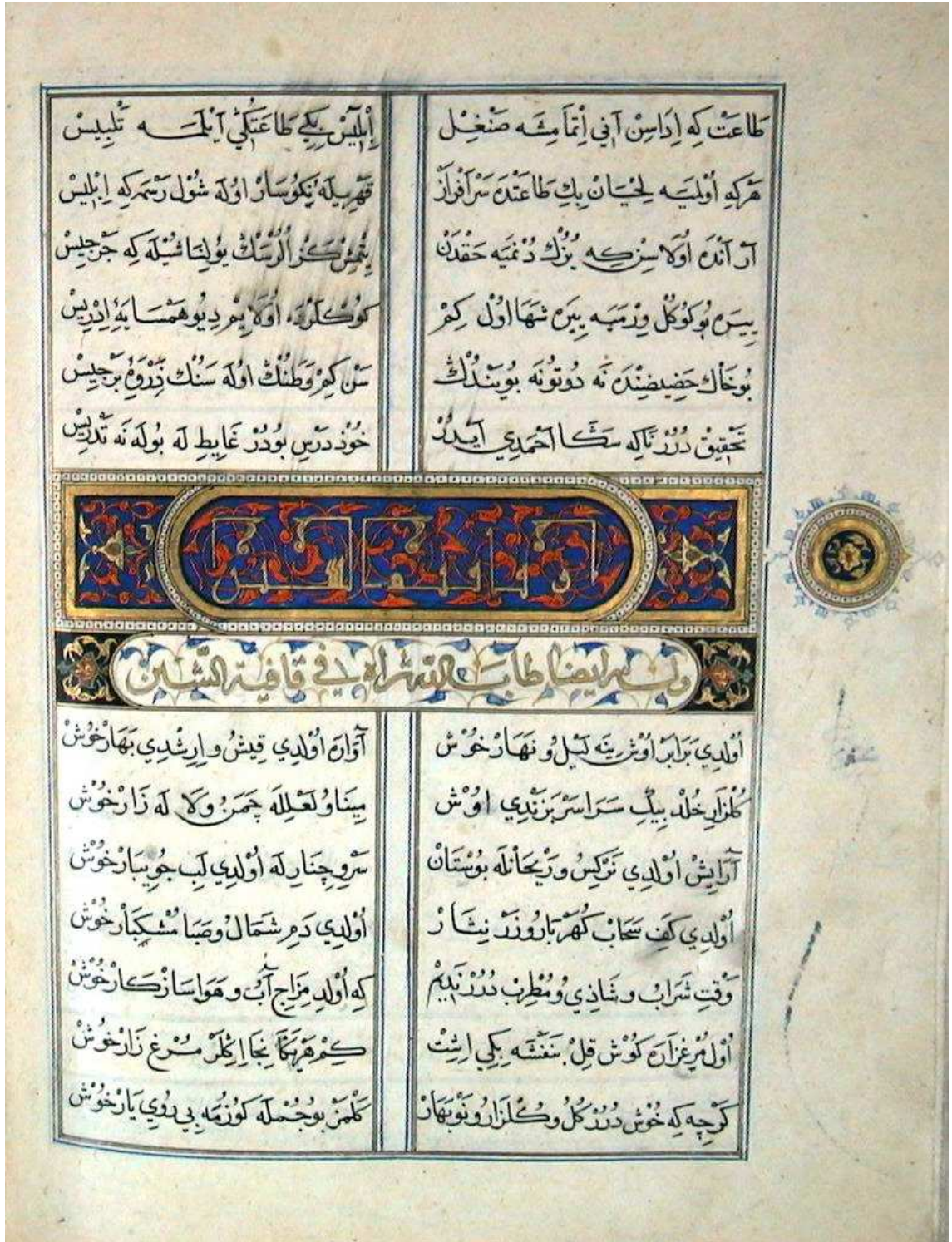
Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, kırmızı, siyah, yeşil, beyaz

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, madalyon

Dikdörtgen alan içerisinde, kobalt zeminli kartuş içine altın yıldız ile yazılmış kufi yazı yer almaktadır. Yazı boşluklarında, kırmızı renkli, kıvrımlı dallar üzerinde rumiler bulunmaktadır. Yazıyı çevreleyen cetveller kavisli dönüşüyle yazılı alanı oval çerçeve içerisine almıştır. Yazılı alanı 2 mm. altın, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zemin üzerine siyah kurtçuk deseni, 1 mm. altın cetveller çerçevelemektedir. Yazılı alanın bulunduğu kartuşun sağ ve sol tarafında simetrik pafta içerisinde rumili kompozisyon yer almaktadır. Kobalt zemin üzerinde, kırmızı renkli rumilerin tepelikleri altın ile vurgulanmış, yazılı alanla tam bir bütünlük sağlamıştır.

Tezhipli alanın alt kısmında yer alan beynessürda, yazının iki yanında siyah zeminli koltuklar vardır. Koltuklar içerisine rumi motifli kompozisyon uygulanmış, tepelik yeşil renk ile zeminden ayrılmıştır. Rumi motifli sap çıkmaları kobalt renk, tahrirleri altın ile yapılmıştır.

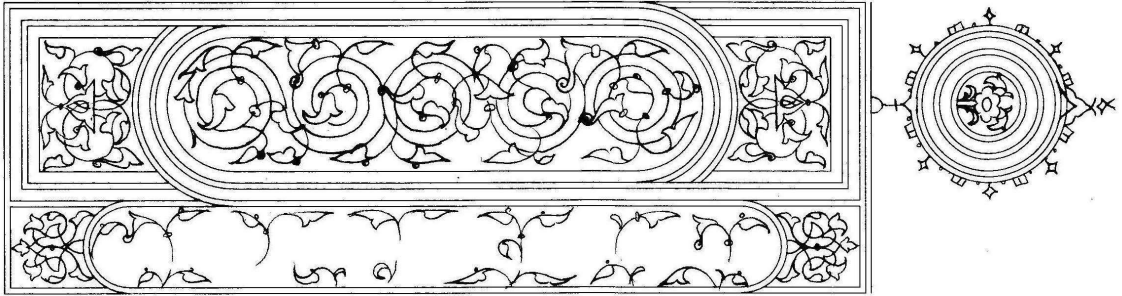
Başlık tezhibine kuzu cetvelle bağlı olan madalyon, gül şeklindedir. Gülün, orta kısmında siyah zemin üzerine penç motifi bulunmaktadır. Dalları ve yaprakları altın olan penç motifinin orta kısmı kırmızıya boyanarak penç vurgulanmıştır. Gülü 1 mm. altın, 2 mm. altın, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz. 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. Kobalt renkli kuzu cetvel üzerinde geometrik tığlar yer almaktadır.

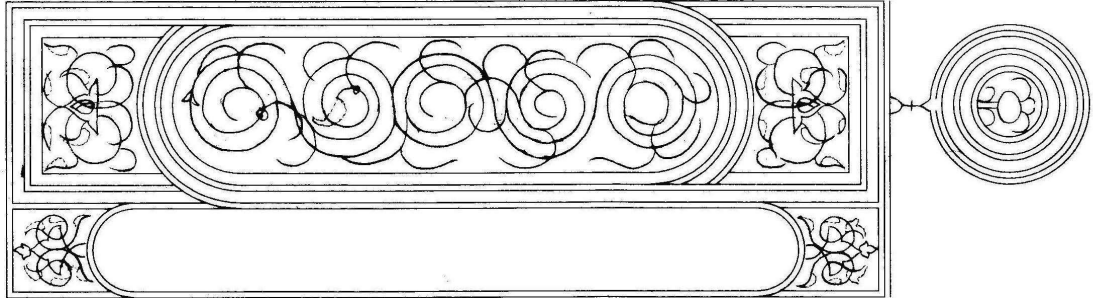
Resim 31: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

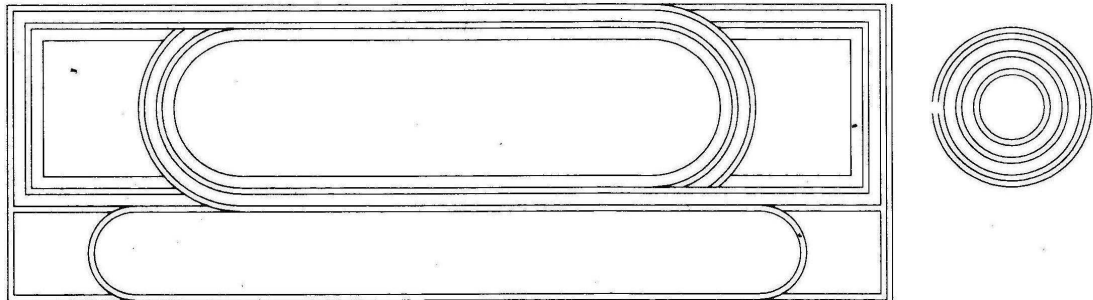
Çizim 45: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 46: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 47: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 16

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 125b

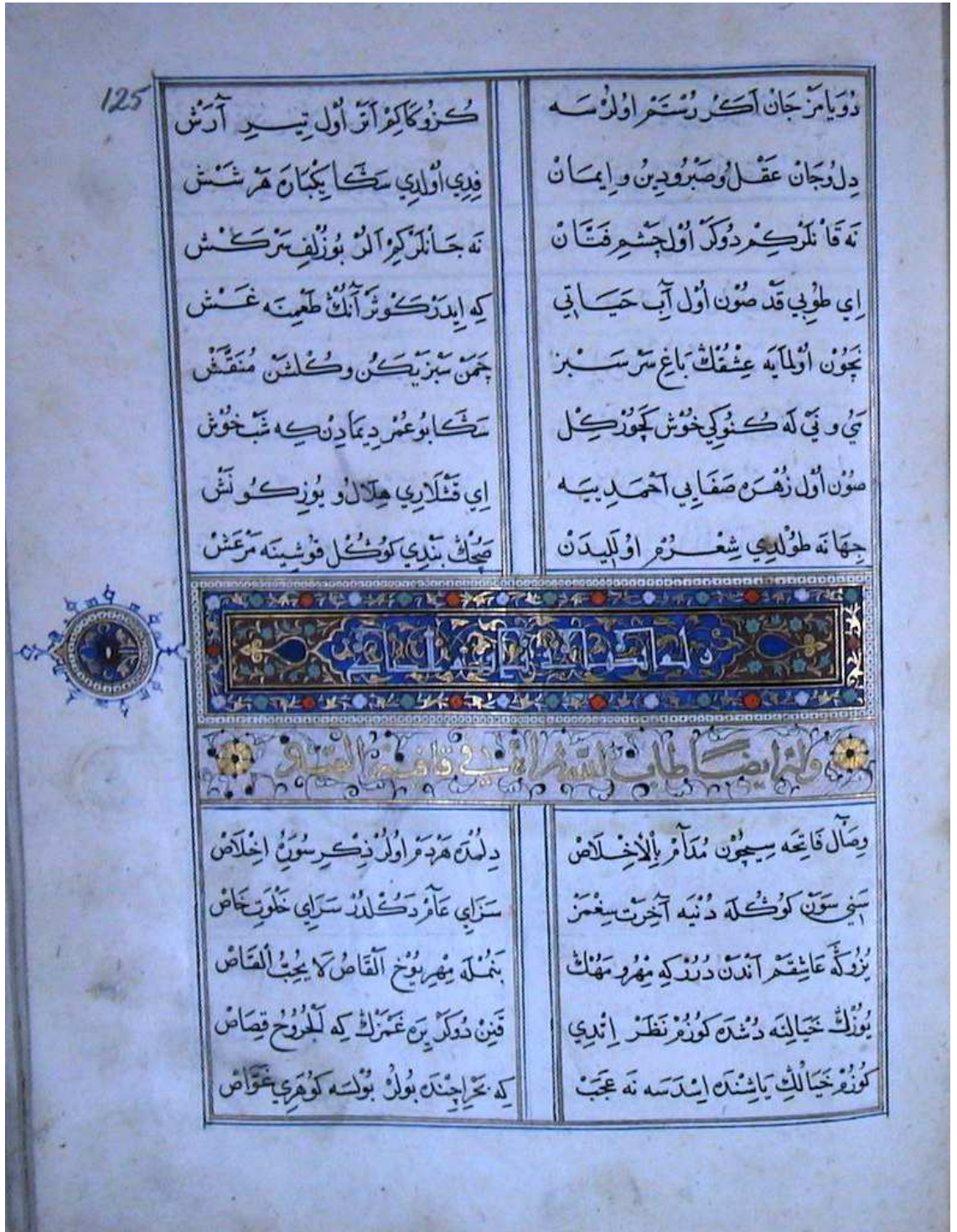
Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, kırmızı, siyah, yeşil, beyaz, bordo

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, yaprak, vakfe (durak), madalyon

Yazılı kısmı içine alan kartuşun iki yanında, damla şeklinde altın iplikle ayrılmış paftalar yer almaktadır. Dikdörtgen formlu başlık tezhibinin sol tarafında güle benzeyen madalyon bulunmaktadır. Tezhipli alanın alt kısmında beynessüturun yer aldığı pafta da duraklar (vakfe) yer almaktadır.

Beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazının harf uzantıları rumi motifiyle zenginleştirilmiştir. Yazının zemini kobalta boyanmış olup, altına bezenmiş kıvrımlı rumi motifleri, helezonlar üzerinde ahenkli bir hal almıştır. Yazılı alanın devamı niteliğinde olan, sağ ve sol simetrik damla şeklinde ki paftaların zemini kobaltla renklendirilmiştir. Damla şeklindeki pafta ile dikdörtgen alan arasında kalan alanda penç, yaprak ve dallardan oluşan bir kompozisyon yer almaktadır. Alanın zemini bordo ile renklendirilmiştir. Yeşil renkli pençler altın yapraklar ve dallar üzerinde bulunmaktadır. Yazının da yer aldığı bu alanı 1 mm. altın, 1 mm. siyah, 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. 4 mm. kalınlığında ki bordür, cetveller arasında bulunmaktadır. Bordürde yer alan pençler tek iplik üzerinde bulunmaktadır. Kobalt zemin üzerinde, kırmızı, yeşil, altın yıldız kullanılmıştır. Bordürü 1 mm. altın, 2 mm. beyaz, 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir.

Tezhipli alanın sol tarafında yer alan, madalyon şeklindeki gülün zemini kobaltla boyanmıştır. Üzerinde dalları ve yaprakları altın olan bordo renkli penç bulunmaktadır. Madalyonu 1 mm. altın, 2 mm. beyaz, 1 mm altın cetvel çerçevelemektedir. Tezhipli alanın alt kısmında yer alan beynessütur da nesih yazı altınla yazılmıştır. Yazının başında ve sonunda daire şeklinde altına boyanmış duraklar (vakfe) bulunmaktadır. Yazı boşluklarında yer alan rumi dallar siyahla yapılmış, rumiler beyaza boyanmıştır. beynessüturu 1 mm. altın cetvel çevrelemektedir.

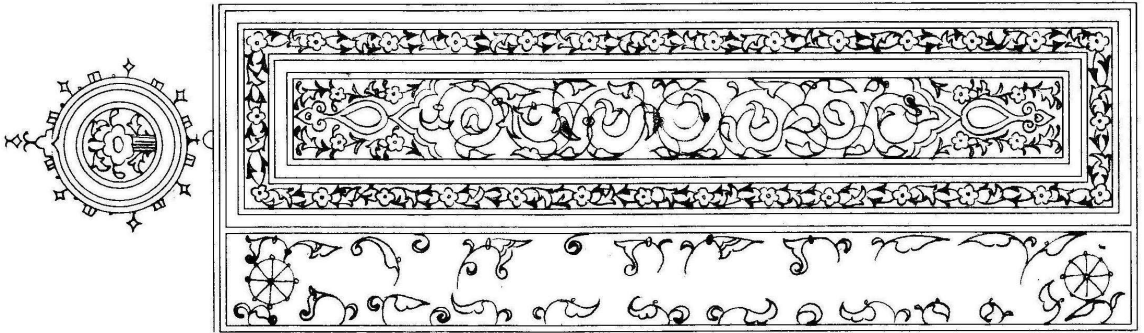

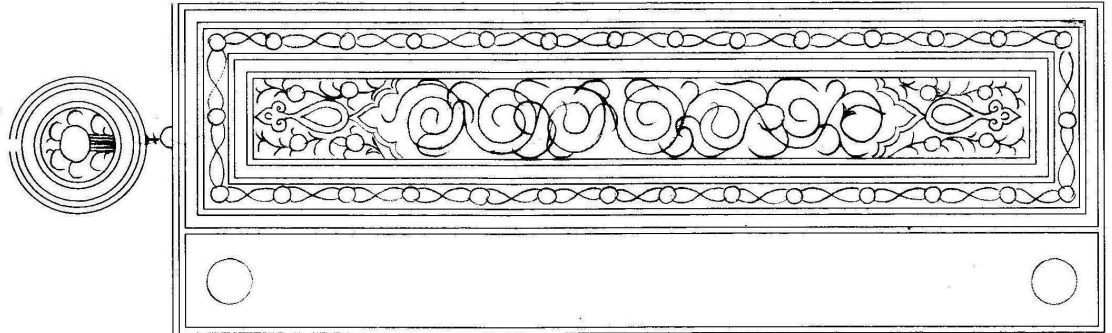
Resim 33: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

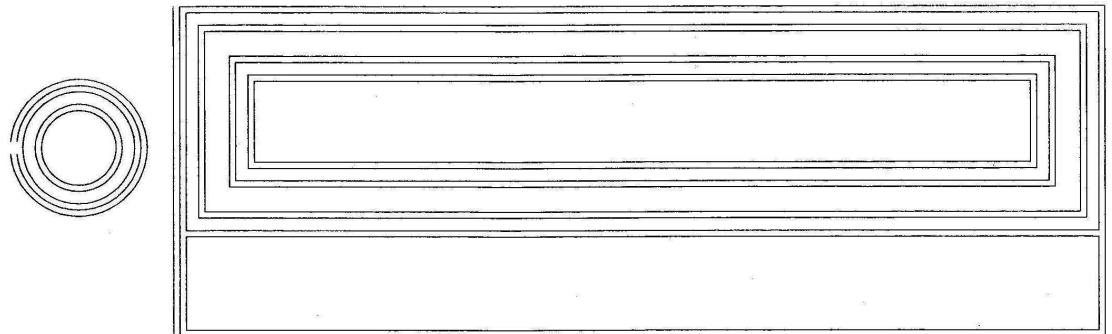
Çizim 48: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 49: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 50: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 17

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 126a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, yeşil, beyaz

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, goncagül, yaprak, vakfe (durak), madalyon

Yazılı kısmı içine alan kartuşun iki yanında, altın iplikle ayrılmış salbekler yer almaktadır. Dikdörtgen formlu başlık tezhibinin sol tarafında güle benzeyen madalyon bulunmaktadır. Tezhipli alanın alt kısmında beynessüturun yer aldığı pafta da duraklar (vakfe) yer almaktadır.

Beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazının harf uzantıları rumi motifiyle zenginleştirilmiştir. Yazının zemini kobalta boyanmış olup, altına bezenmiş kıvrımlı rumi motifleri, kıvrımlı dallar üzerinde ahenkli bir hal almıştır. Yazılı alanın sağında ve solunda yer alan, salbeklerin zemini kobaltla renklendirilmiştir. Altın iplikle ayrılan salbeklerin içerisinde ortabağ ve rumiden oluşan kompozisyon yer almaktadır. Dikdörtgen alan içerisinde salbeklerin üst ve alt kısmındaki alanın zemini siyah, üzerinde penç ve goncagüllerden oluşan kompozisyon bulunmaktadır. Pençler beyaz, goncagüller yeşil, dallar ve yapraklar altın yıldızla yapılmıştır. Tezhipli alanı 1 mm. altın, 2 mm. beyaz, 1 mm. altın cetveller çevrelemektedir.

Başlık tezhibinden kuzu cetvelle ayrılan madalyon sol kısımda yer almaktadır. Zemin kobalt olan gülün üzerinde penç motifi yer almaktadır. Yeşil renkteki penç motifinin yaprakları ve dalları altın yıldızdır. Gülü 1 mm. altın, 2 mm. beyaz, 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. Kobalt renkli kuzu cetvelin üzerinde ise geometrik tığlar yer almaktadır.

Tezhipli alanın alt kısmında yer alan beynessütur da rumi motifli kıvrımlı dallar kobalta boyanmıştır. Nesih yazının başında ve sonunda altınla yapılmış daire şeklinde duraklar (vakfe) yer almaktadır. Beynessüturlu alanı 1 mm. altın cetvel çevrelemektedir.

سِينُكَ جَمَالُ كَيْلِهِ بِشَمْرِ عَشْقَمُ انْقِرَاضِ حَاكِمِ دُرُوكِهِ كَيْسْتَهُ اِدَامَا زِ اِعْتِرَاضِ بَيْلِ وَنَهَارِ اِسْتَبْوَا رَيْلَهُ بُوْبِيَا ضِ سَنْدَنْ اِرْخَ نَهْ بَاغِ كَرَكْ نَهْ كُفْ وَرِيَا ضِ	مَرْسِيَّتِهِ اِنْقِرَاضِ اِرْزَالِ بُوْزِ دَكْلِ كَرْجَانِ اَلْهَ غَمْرُكْ وَكَرْدِيَّتَهُ قَصْدِيَا دَهْ يَا رَبِّ نَهْ صَحْجُ دُرُودُ بُوْنَهْ يُوْزِ كَهْ اَيْلِيْ خَيْجَلِ سِينُكَ بُوْزُكْ دِرْ كَهْ كُوْرَا اَحْمَدِيْ اَسْخَا
---	--

وَلَمَّا بِيضًا طَارَتْ سَحَابٌ

كِهْ اَوْلِيْشُدُ دُرُوعَا سِي عَالِكَهْ فَرَضِ يَشَالِنْ بُوْلْمَنْزِ اِلَا وَهَمِ بِالْفَرْضِ اِرْوَنْ وِلْيَكِي بِالْقَوْلِ وَالْعَرْضِ نِرَادَهْ كِمْرَادَا اَوْلِ اَشْكِرَنْ عَرْضِ تُرَابُ وَتَعْلِلَهْ سِيْمُ وَزِدُوعَرْضِ كَوَاكِبِ نَقْدِي اَفْلَاكِدَنْ قَرْضِ كِهْ السَّلْطَانُ ظَلُّ اللهُ فِي الْاَرْضِ	سَمَا نَكْ مِخْوَرِي قَطِيوْ شَمُ اَرْضِ نَظِيْرِنْ كُوْرَمَنْزِ اِلَا جَشْمِ اَحْوَلِ اَكْرِدِيْلَرْ مَرْكَزْدَنْ مَحِيْطَهْ اَوْلُ خَصْمَهْ جِهَانُكْ وَسُعْتِي تَشْكِ بَرَابَرْ كَلْدِي اَنْكْ هَمْتِيْنَدَنْ يُرُكْ كَنْجِيْنِ دَكْتَدِي اِسْدِيْسَرْ رِسُوْلُ اللهِ اَمِيْرُ سَلْمَا بَجُوْنِ دِيْسَرْ
---	---

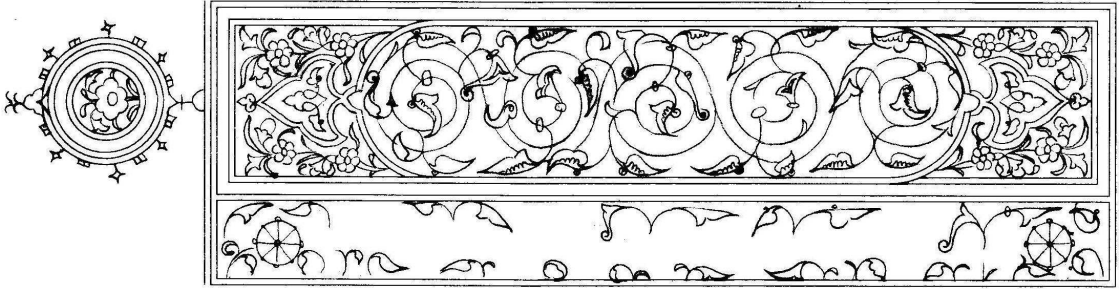
وَلَمَّا بِيضًا طَارَتْ سَحَابٌ فِي قَالِيَةِ الطَّالِقِ

رِيْحَانِ مَشْكِ بُوْيِ دُرُوعَبِيْرِيْنِ نَقَطِ	كُلُّ يَالْعُنْدُكُ خَالُكْ وَغُنْجَهْ كَبْلَكَ خَطِ
--	--

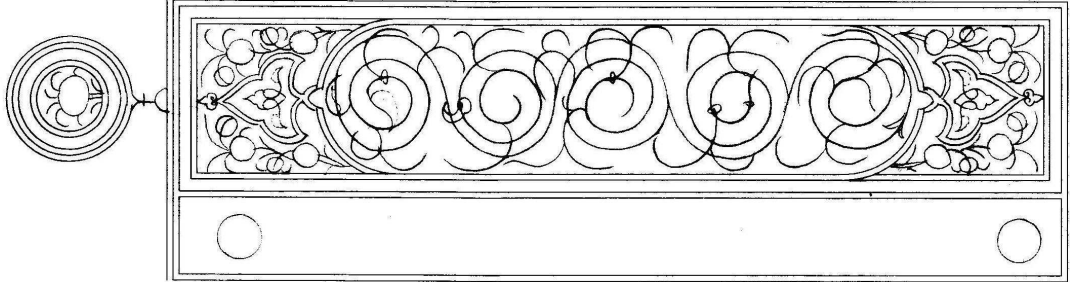
Resim 35: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

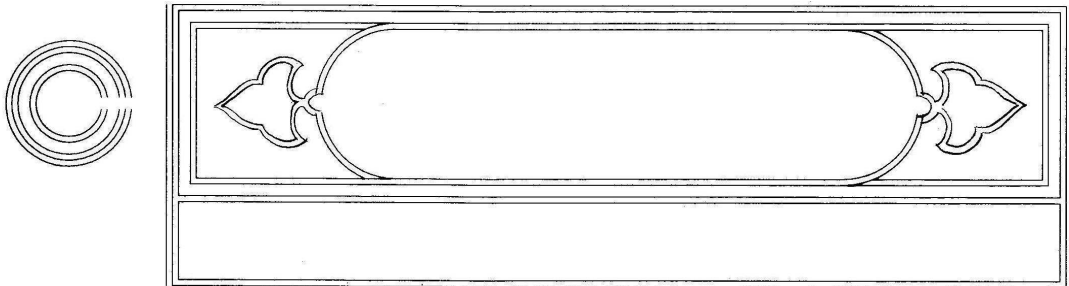
Çizim 51: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 52: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 53: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 18

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 126a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, yeşil, beyaz, kırmızı, mor

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, goncagül, yaprak, vakfe (durak), madalyon

Dikdörtgen alan içerisinde, kobalt zeminli kartuş içine altın yıldız ile yazılmış kufi yazı yer almaktadır. Yazı boşluklarında, altın yıldızlı, kıvrımlı dallar üzerinde rumiler bulunmaktadır. Rumilerin içerisinde ki dandanlar bordo renk ile yapılmıştır. Yazıyı çevreleyen cetveller kavisli dönüşüyle yazılı alanı oval çerçeve içerisine almıştır. Yazılı alanı 1 mm. altın, 2 mm. beyaz, 1 mm. altın cetveller çerçevelemektedir. Yazılı alanın bulunduğu kartuşun sağ ve sol tarafında simetrik pafta içerisinde penç ve goncagüllerden oluşan buket yer almaktadır. Bukette pençler kırmızı, goncagüller mor, yapraklar yeşil, dallar ise altın yıldızla yapılmıştır.

Tezhipli alanın alt kısmında yer alan beynessüturda, yazının iki yanında siyah zeminli koltuklar vardır. Koltuklar içerisine rumi motifli kompozisyon uygulanmış, tepelik zemini kırmızı renk ile zeminden ayrılmıştır. Yazı boşluklarında, kırmızı renkte rumi motifli sap çıkmalarını siyah renkli noktacıklar tamamlamaktadır. Beynessüturu 1 mm. altın cetvel çevrelemektedir.

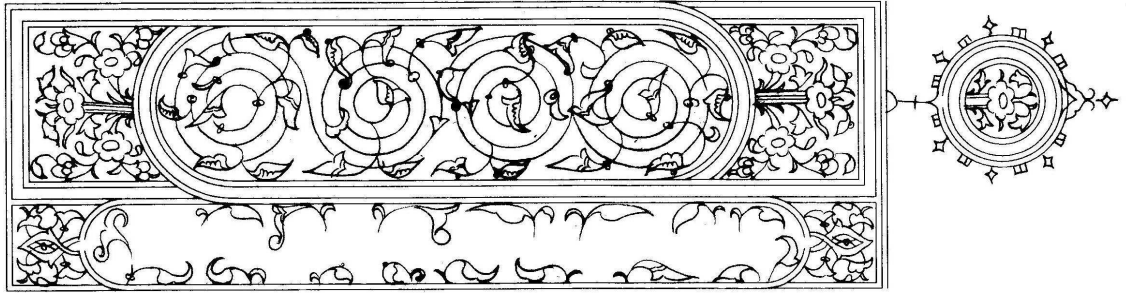
Tezhipli alanın sağ tarafında bulunan madalyon şeklinde ki gülün zemini kobaltla boyanmıştır. Kobalt zemin üzerinde ki penç bordo, yaprakları ve sapsarı altın yıldızla yapılmıştır. 1 mm. altın, 2 mm. beyaz, 1 mm. altın cetvelleri kobalt renkli kuzu cetvel çerçevelemektedir. Kuzu cetveli üzerinde geometrik tığlar yer almaktadır.

<p>صَحَّكَ كَمَنْدِي دَرِيكَنْ كِه لَات حِين مَنَاص صَقَا بُولُ نَقَسِنْدَنْ أَنَاكَ عَوَا مُرُوحَاص</p>	<p>كُو كَل خَلَاص بُولَاي كُو زُكْ بَلَا سِنْدَنْ بُورُكْ صَقَاتِرْ جُونِ أَحْمَدِي قَلُونِ تَقِيرِ يَر</p>
<p>بِسْمِ اِيضًا طَابَ اللهُ شَرَاه</p>	
<p>جَلُونِ كِيَلَه رُوشَنْ اُولُ شُدُرْ مَنَص نِيچَه اِيَه بَاكَه رُزُكْ دَنْ عَصَص صَاچُ كِي وَصَفِ اِسْمِ اُو زَانُرْ قِصَص چُون اَزَلَه قِصَمْتِ اُولُنْدِي حِصَص رِشْتَه سِي نِي جَانُكْ اِيَلَا كِم مَقَص كِرْمَزْ اَلَه چُونُكْ فُوتِ اُولَه فُرُص اَيْتِ عِشِقِ أَحْمَدِي يَه اُولْدِي نَص</p>	<p>اَيْتِ حَسْنِ اُولْدِي حَقْدَنْ سَاكَه نَص نِيچَه اِيَه بَاكَه كَزَلَارُكْ بَسَا اَنُكْ اَكْسَمْتُنُكْ اُولُزْ قَافِيَه جَوْرِي حِصَه بَكَا حِجْتِ نَصِيبِ شَمَعِ يِي كِي قَطْعِ اَيْدَرِ فُرُقْتُنُكْ وَارِكَنْ فُرُصْتِ اِدَالْمِ عِلْمِ كِم مَرِكِشِي يَه نَصِ اُولْدُخَاكْ بَرِ اِيَش</p>
	
<p>بِسْمِ اِيضًا طَابَ اللهُ شَرَاه</p>	
<p>سَرَسَبَزْ تَانِ دُرُكِي جُوِي وَبِ حِيَاص كُل مَوْبِينْدَه غُنْجَه يَكِي دُو مَعِ اِنْتِيَاص دَكْمَزْ وِرِيكَه بَرْدَمَه وَصَلُوكَه اِعْتِيَاص</p>	<p>كَلْدِي بَهَارِ اُولْدِي مُزِينِ كُلِ وِرِيَاص بَلْبَلِ صِنْتِ كَشَادَه دِلِ اُولُكُو رَوَادِ كُلِ هُجُرُوكَه جَانِ نِيچَه اِيْدِي مَرِكْمِ جَهَانِ وَجَانِ</p>

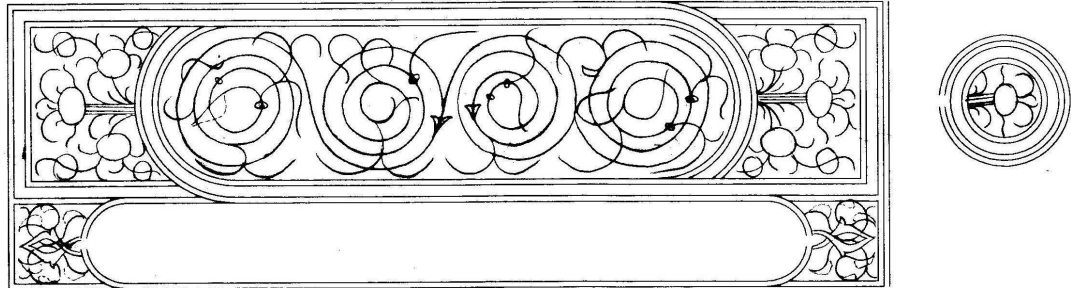
Resim 37: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

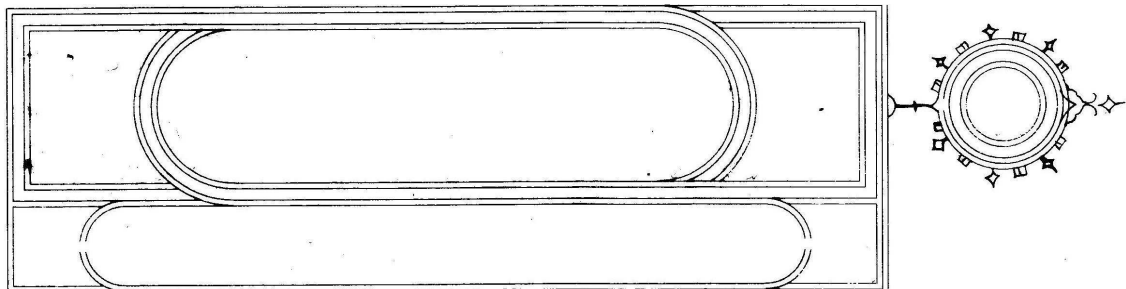
Çizim 54: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 55: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 56: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen planı

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 19

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 127b

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, yeşil, beyaz, kırmızı

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, goncagül, yaprak, madalyon

Yazılı kısmı içine alan kartuşun iki yanında, altın iplikle ayrılmış daire, dairelerin yanında ise yarım daireler yer almaktadır. Dikdörtgen formlu başlık tezhibinin sol tarafında güle benzeyen madalyon bulunmaktadır. Tezhipli alanın alt kısmında beynessüturlu satır yer almaktadır.

Dikdörtgen alanın ortasında kobalt zeminli kartuş içine beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazı bulunmaktadır. Kufi yazı aralarında altın yıldız kıvrımlı dallar üzerinde rumiler bulunmaktadır. 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetveller yazılı alanı oval kartuş içine almıştır. Yazılı kartuşun iki yanında simetrik olan dairelerin zemini kobalt ve kırmızı ile yapılmıştır. Daire içinde kobalt zemin, üzerine altın yaldızlı, rumi motifli kompozisyon altın iplikle ayrılmış ve kırmızı zemine geçilmiştir. Kırmızı zemin üzerinde yaprakları altın, açık mavi ve yeşil penç motifli kompozisyon yapılmıştır. 1 mm. altın iplik daireyi dolanarak yarım daire formunu çevrelemiştir. Yarım daire şeklindeki alan zemini kobalt, üzerinde ise altın yaldız rumi motifli kompozisyon yer almaktadır. Kompozisyon da, tepelik kısmın zemini kırmızı ve siyaha boyanarak, beyaz iplikle ayrılmıştır. Yazı bulunan kartuşla renk uyumu sağlanmıştır. Yarım daire olan alanı 1 mm. altın, 2 mm. beyaz su yolu, 1 mm. altın cetvellerle çevrelenmiştir. Dikdörtgen alan içerisinde yer alan yazılı kartuş ve daire formlu tezhipli alan boşluklarının zemini siyahla yapılmıştır. Siyah zemin üzerine ise altın yaldızla rumili kompozisyon negatif olarak uygulanmıştır. 1 mm. altın, 2 mm. altın, 1 mm. atın, 2 mm. kırmızılı zemin siyah desenli su yolu, 1 mm. altın cetveller dikdörtgen tezhipli alanı çerçevelemektedir.

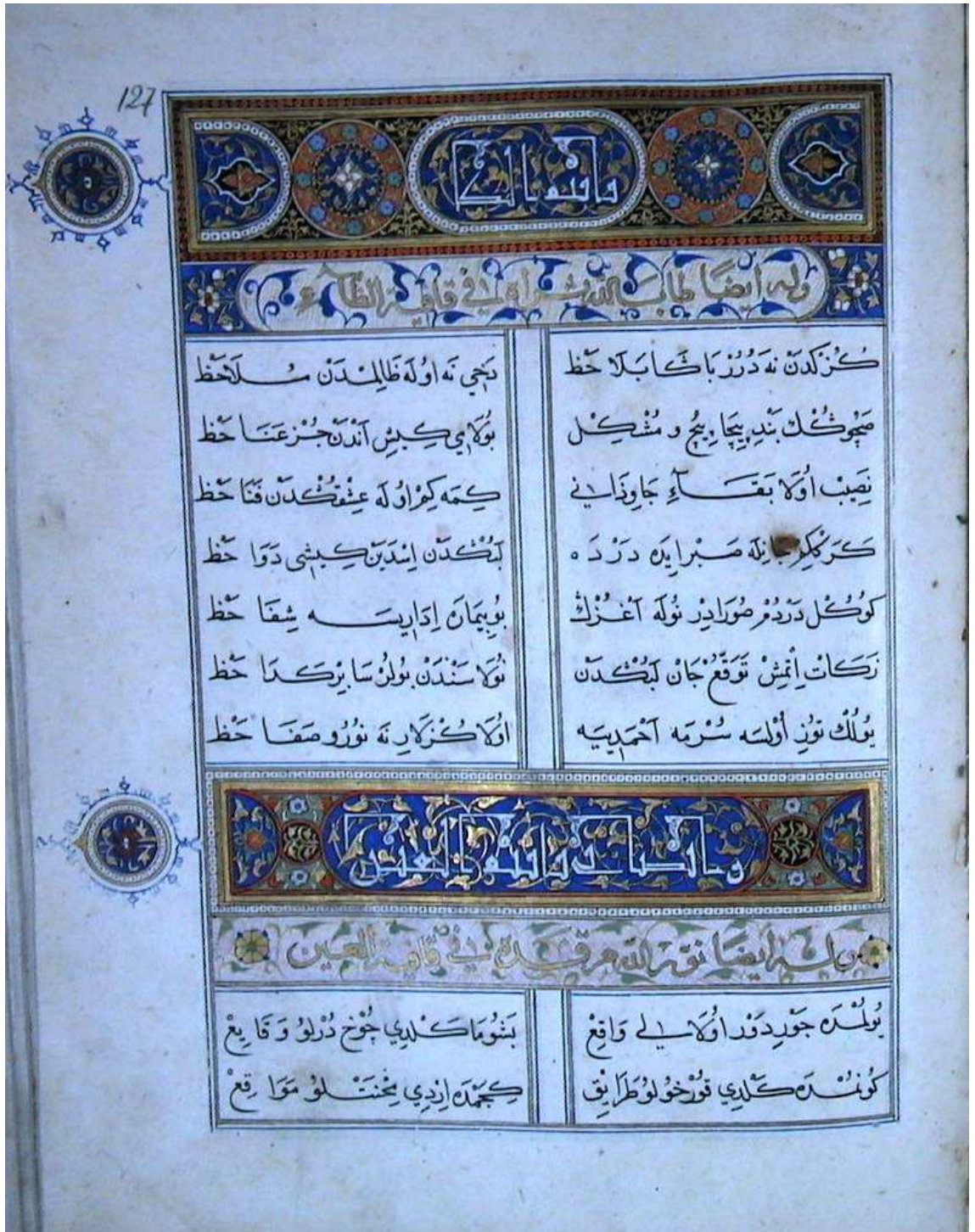
Başlık tezhibinin sol kısmında yer alan madalyon, güle benzetilmiştir. Madalyonun zemini kobalt, üzerinde yaprakları ve dalları altın olan bordo renkli penç yer almaktadır.

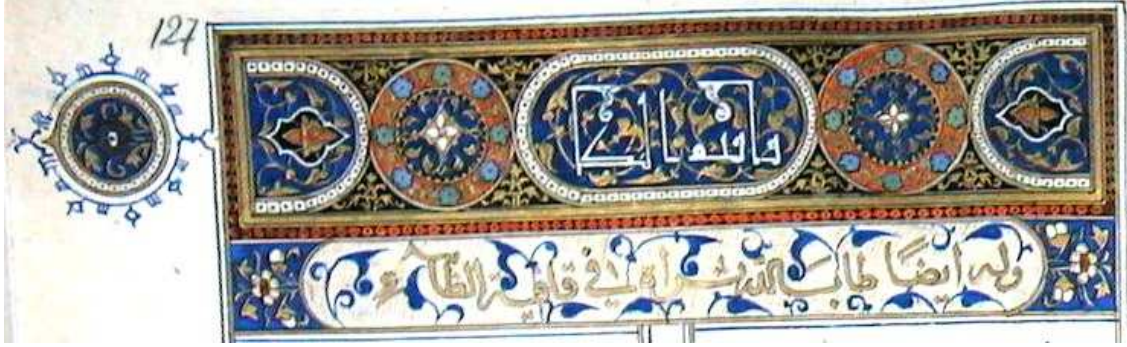
Bu alanı ise 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli su yolu, 1 mm. altın cetveller çevrelemektedir. Kobalt renkli kuzu cetvelin üzerinde ise geometrik tığlar yer almaktadır.

Başlık tezhibini alt kısmında yer alan beynessüturda, altın yaldızla yazılmış olan nesih yazı bulunmaktadır. Yazı boşluklarında ise rumi motifli sap çıkmaları kobaltla yapılmıştır. 1 mm. altın cetvelle oval içine alınan yazının iki yanın da penç ve goncagüllerden oluşan buket yer almaktadır. Buketin zemini kobalt, penç ve goncagülleri beyaz, yaprakları ve dalları altındandır.

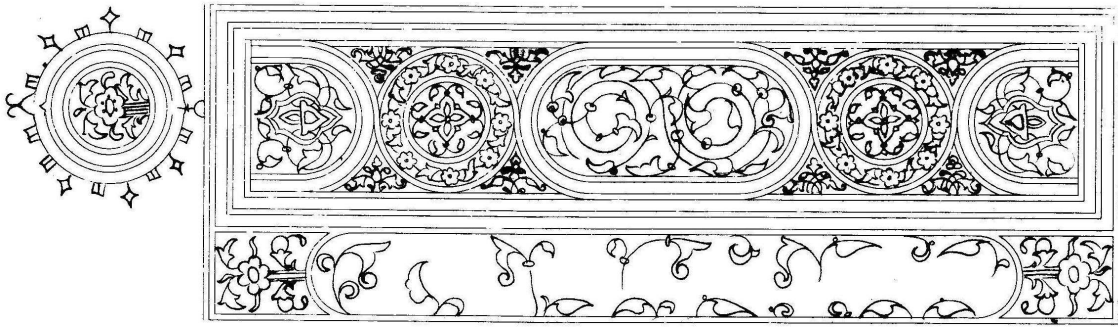
Resim 38: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

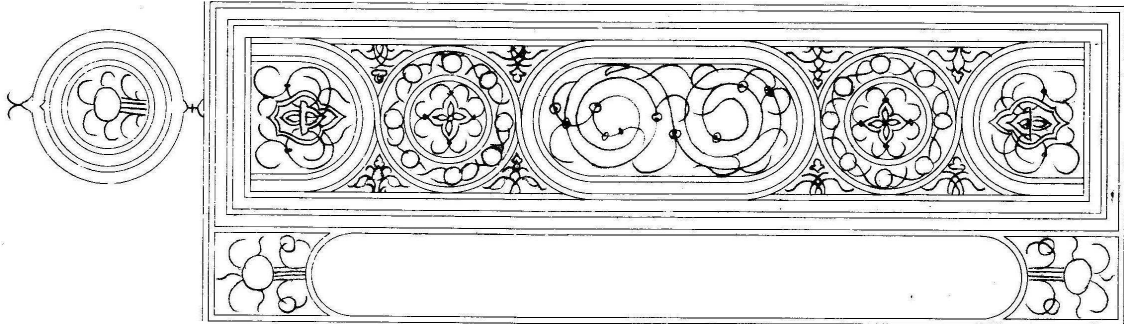
Resim 39: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

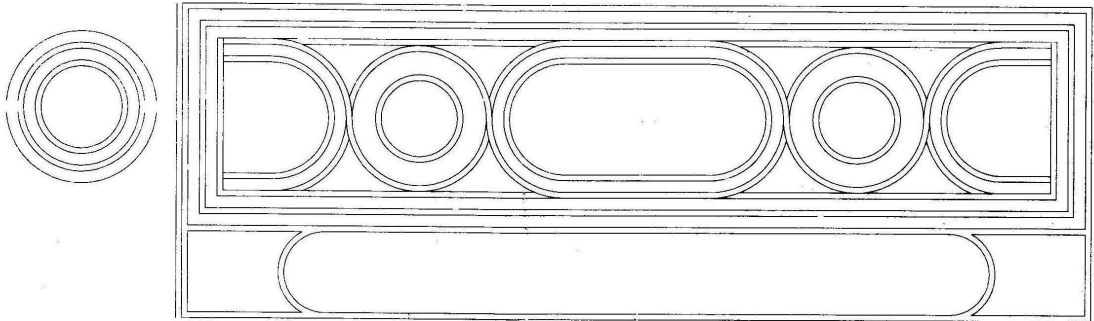
Çizim 57: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 58: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 59: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 20

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 127b

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, yeşil, beyaz, kırmızı, bordo

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, goncagül, yaprak, madalyon, durak (vakfe)

Yazılı kısmı içine alan kartuşun iki yanında, altın iplikle ayrılmış küçük daireler, dairelerin yanında ise yarım daireler yer almaktadır. Dikdörtgen formlu başlık tezhibinin sol tarafında güle benzeyen madalyon bulunmaktadır. Tezhipli alanın alt kısmında beynessüturlu satır yer almaktadır.

Dikdörtgen alanın orta kısmında, kobalt zeminli kartuş içine beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazı bulunmaktadır. Kufi yazı boşluklarında, altın yıldız kıvrımlı dallar üzerinde rumiler bulunmaktadır. 1 mm. kırmızı iplik yazılı alanı çevrelerken, dolanarak daire ve yarım daire şeklindeki tezhipli alanları da çerçevelemektedir. Yazılı kartuşun iki yanında simetrik olan küçük dairelerin zemini siyah, üzerine altın yıldız ile negatif desen yapılmıştır. Yarım daire içinde kobalt zemin, üzerinde altın yıldızlı rumili kompozisyon yer almaktadır. Yazılı kartuş ile daire formlu tezhipli alan arasında kalan alanda bitkisel kompozisyon bulunmaktadır. Zemini yeşil olan alanda beyaz penç ve kırmızı goncagüller yer almaktadır.

Başlık tezhibinin sol kısmında bulunan madalyonun zemin kobaltdır. Kobalt zemin üzerinde dalları ve yaprakları altın olan bordo penç bulunmaktadır. Madalyonu 1 mm. altın, 2 mm. Beyaz zeminli su yolu, 1 mm altın cetvel çevrelemektedir. Kobalt renkli kuzu cetvelinin üzerinde ise geometrik tığlar yer almaktadır.

Tezhipli alanın alt kısmında beynessütur bulunmaktadır. Beynessüturda nesih yazı altın ile yazılmış, yazı boşlukları rumi motifli dallarla süslenmiştir. Rumili dallar yeşil ile tahrirleri altın ile çekilmiştir. Yazının başında ve sonunda, altın yıldızlı daire şeklinde duraklar yer almaktadır. Beynessüturu 1 mm. altın cetvel çevrelemektedir.

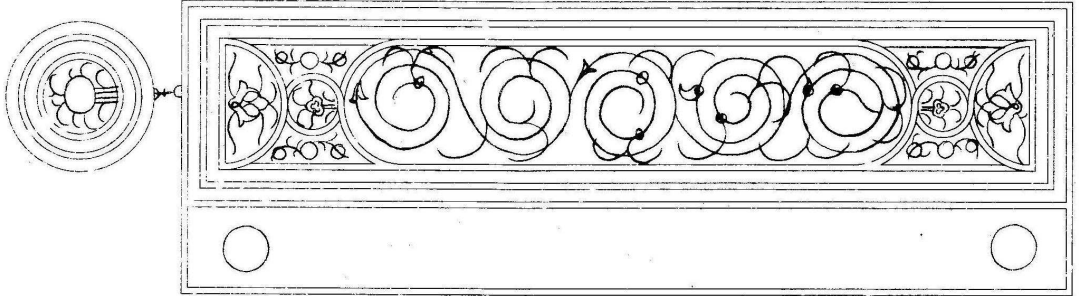
Resim 41: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

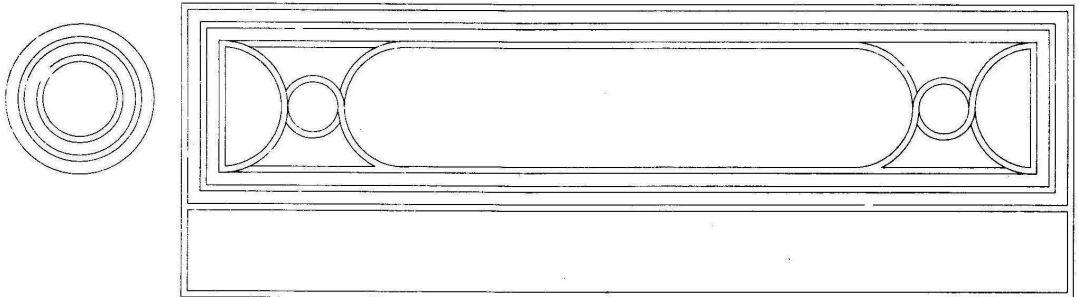
Çizim 60: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 61: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 62: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 21

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 131b

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, beyaz, kırmızı, bordo

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, yaprak, madalyon, durak (vakfe)

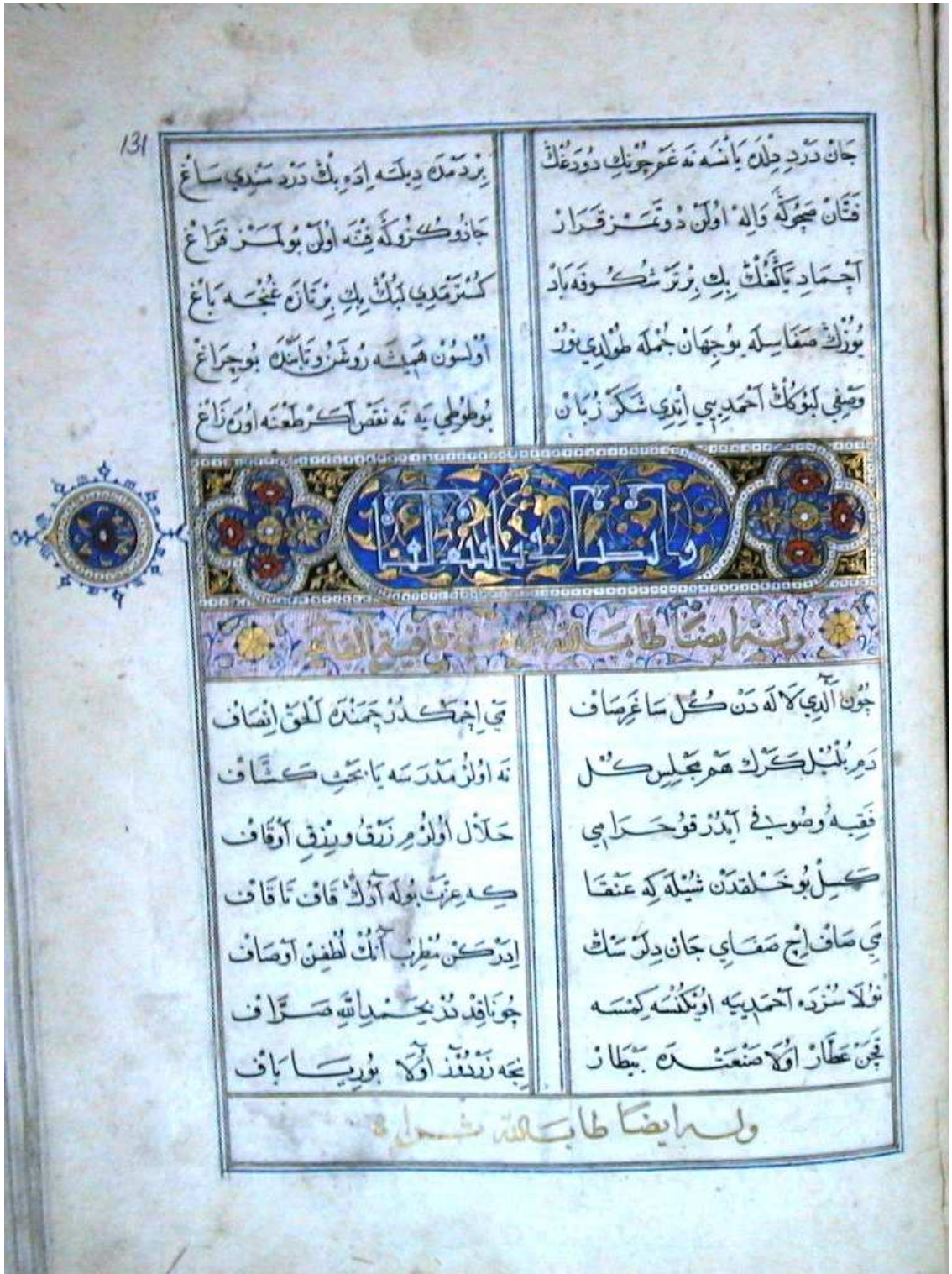
Kufi yazılı kısmı içine alan kartuşun iki yanında, cetvellerin dolanarak çevrelediği geometrik şekillerden oluşan alan yer almaktadır. Dikdörtgen formlu başlık tezhibinin sol tarafında güle benzeyen madalyon bulunmaktadır. Tezhipli alanın alt kısmında beynessüturlu satır yer almaktadır.

Dikdörtgen başlık tezhibinin orta kısmında, kobalt zeminli kartuş içine beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazı bulunmaktadır. Kufi yazı boşluklarında, altın yıldız kıvrımlı dallar üzerinde rumiler yer almaktadır. 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetveller yazılı alanı çevrelerken dolanarak yazılı alanın iki yanında geometrik alanlar meydana getirmiştir. Kobalt zeminli bu geometrik alan içerisinde pençlerden oluşan kompozisyon bulunmaktadır. Dalları ve yaprakları altın olan pençler kırmızı, sarı renktedir.

Dikdörtgen alan içerisinde yazılı kartuş ile cetvellerin oluşturduğu geometrik alan arasında kalan zemin siyah renktedir. Üzerinde altın yıldız ile kompozisyon negatif çalışılmıştır.

Başlık tezhibinin sol tarafında madalyon şeklinde gül bulunmaktadır. Gülün orta kısmında yer alan bordo renkli penç, kobalt zemin üzerindedir. 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli su yolu, 1 mm. altın cetveller gülü çerçevelemektedir. Kobalt renkli kuzu cetvelinin üzerinde geometrik tığlar yer almaktadır.

Başlık tezhibini alt kısmında beynessütur bulunmaktadır. Beynessütur da yazı aralarına yapılan rumi kıvrımlı dallar altın, tahrirleri ise kobalt ile çekilmiştir. Yazının başında ve sonunda altın yıldızlı duraklar yer almaktadır. Beynessüturu 1 mm kalınlığında altın cetvel çevrelemektedir.

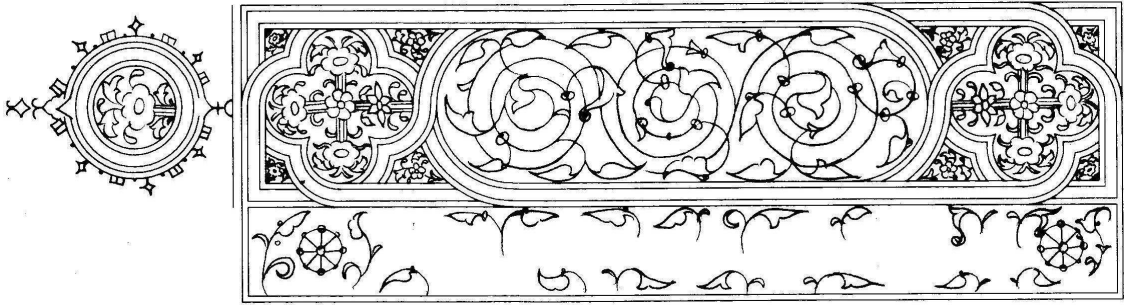

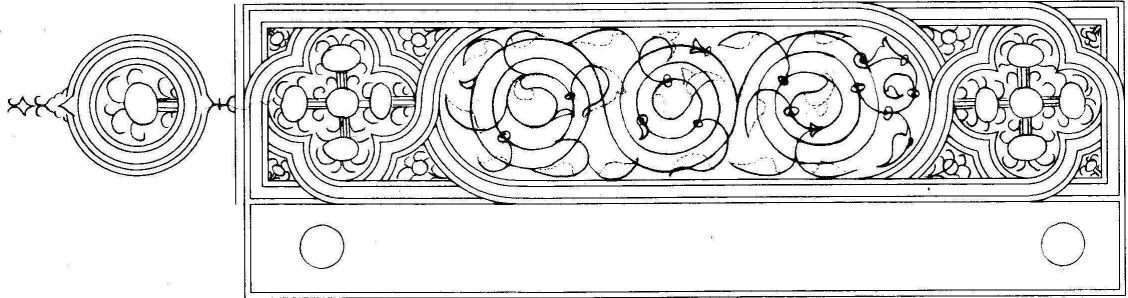
Resim 43: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

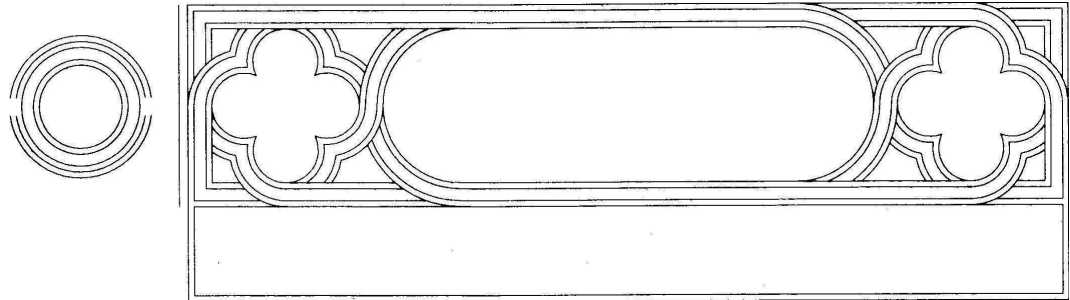
Çizim 63: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 64: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 65: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 22

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 132a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, beyaz, kırmızı, bordo, yeşil

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, yaprak, madalyon, durak (vakfe)

Kufi yazıyı içine alan kartuşun iki yanında, cetvellerin dolanarak çevrelediği geometrik şekillerden oluşan alanlar yer almaktadır. Dikdörtgen formlu başlık tezhibinin sağ tarafında güle benzeyen madalyon bulunmaktadır. Tezhipli alanın alt kısmında beynessüturlu satır yer almaktadır.

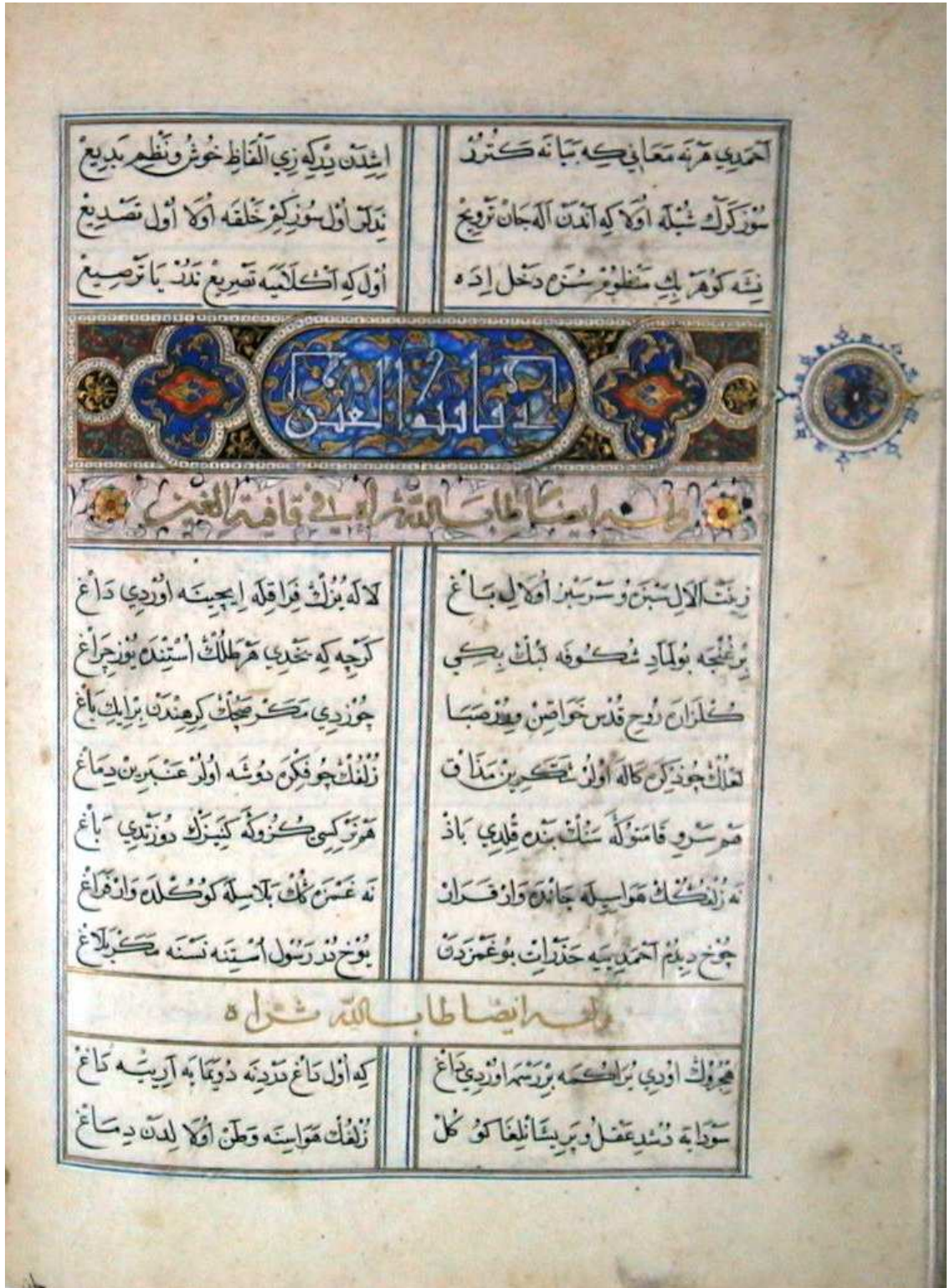
Dikdörtgen başlık tezhibinin orta kısmında, kobalt zeminli kartuş içine beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazı bulunmaktadır. Kufi yazı aralarında, rumi motifli kıvrımlı dallar altın yıldızla yapılmıştır. 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetveller yazılı alanı çevrelerken dolanarak yazılı alanın iki yanında geometrik şekiller meydana getirmiştir. Kobalt zeminli bu geometrik alan içerisinde rumi motifli kompozisyon bulunmaktadır. Altın iplikle ayrılan ortabağ kısmı kırmızı ile vurgulanmış, ortabağ zemini ise kobaltla çalışılmıştır. Yazılı kartuşla tam bir uyum içerisinde.

Yazılı kartuş ile cetvellerin oluşturduğu geometrik alan arasında kalan zeminlerden ilki siyah, ikincisi ise bordo renktedir. Siyah zemin üzerine altın yıldızla negatif, bordo zemin üzerine yeşil ile rumi motifli desen uygulanmıştır.

Başlık tezhibinin sağ tarafında yer alan madalyonun zemini kobalt renktedir. Üzerinde ise dalları ve yaprakları altın olan, bordo renkli penç yer almaktadır. 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli su yolu, 1 mm. altın cetveller madalyonu çevrelemektedir. Kobalt renkli kuzu cetvelin üzerinde geometrik tığlar bulunmaktadır.

Başlık tezhibinin alt kısmında beynessüturlu satır yer almaktadır. Yazı boşluklarında rumi motifli kıvrımlı dallar bulunmaktadır. Rumiler beyaz, tahrirleri ise siyahla çekilmiştir. Beynessüturu 1 mm. altın cetvel çevrelemektedir.

Resim 44: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

<p>اشدند يدك زبي الفاظ خوش و نظم بدیع ندر اول سوز كبر خلقه اول اول تصدیغ اول كه اشكالمه تصدیغ ندر یا تر صیغ</p>	<p>تعریف هر به معانی که بیا نه کتند سوز گرتك شبیه اول که آمدن که جان تر یغ نیش کوه ریک مظلوم سنن دخل اده</p>
---	--

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اول بابک طاب الله لیه قافیه الفین

<p>لا که بزرگ فراقه ایچیته اوردی داغ کچه که بخدی هر طلق استند بوجراغ چوردی سکر سحر کرمندک برباک باغ زلفک چوقمکن دوشه اولر عنبرین دماغ هر ترکیس کوزمه کینزک دوزدی باغ نه غمسن نیک بلاسه کوزکله وانقراغ بوج در رسول استنه نسنه سکر بلاغ</p>	<p>زینت الال سنن و سربز اول ل باغ برنججه بولاد شکوفه نیک بیجی کلران روح قدس حواصن و نور صبا نعلک چوندکن کاله اولر سحرین سلف هر سرو قاموکه سیک بدن قلدی باذ نه زلفک مویسه جانن وانقراغ چوخ دیم احمدیه حذرات بوغمز دق</p>
---	---

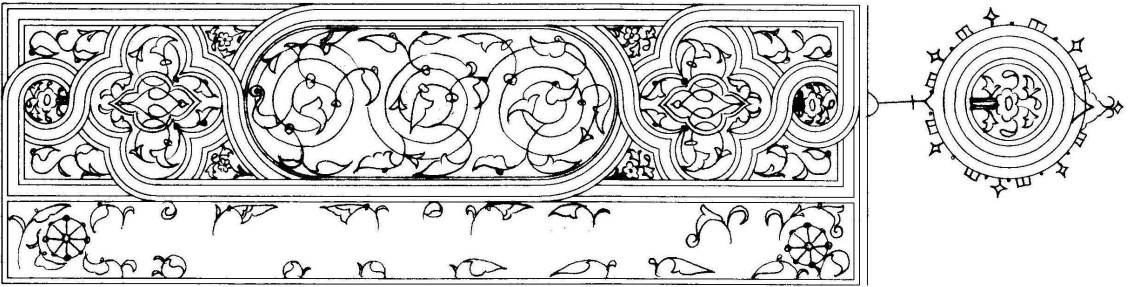
دوم ایضا طاب الله مثل ه

<p>که اول تاغ مدیده ذیما به آریسه تاغ زلفک مویسه وطن اولر لدن دماغ</p>	<p>چونک اوردی بر اصفه بر دمه اوردی باغ سوزابه دند غفل و پریشانیغا کو کل</p>
---	--

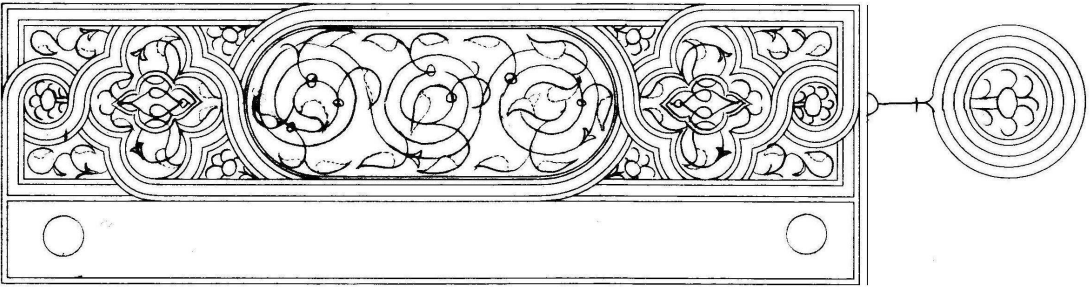
Resim 45: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

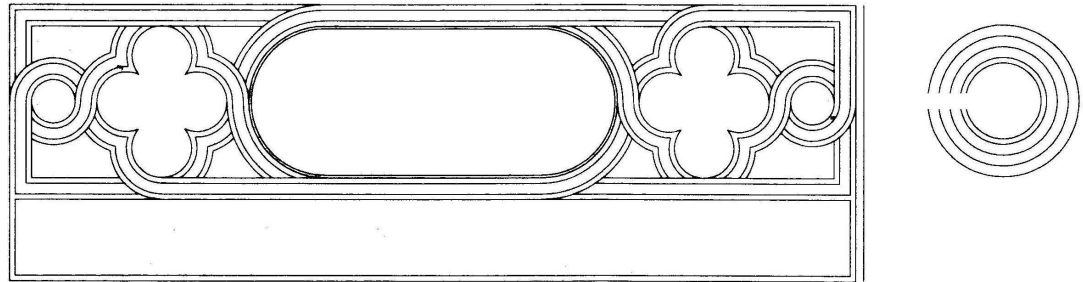
Çizim 66: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 67: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 68: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 23

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

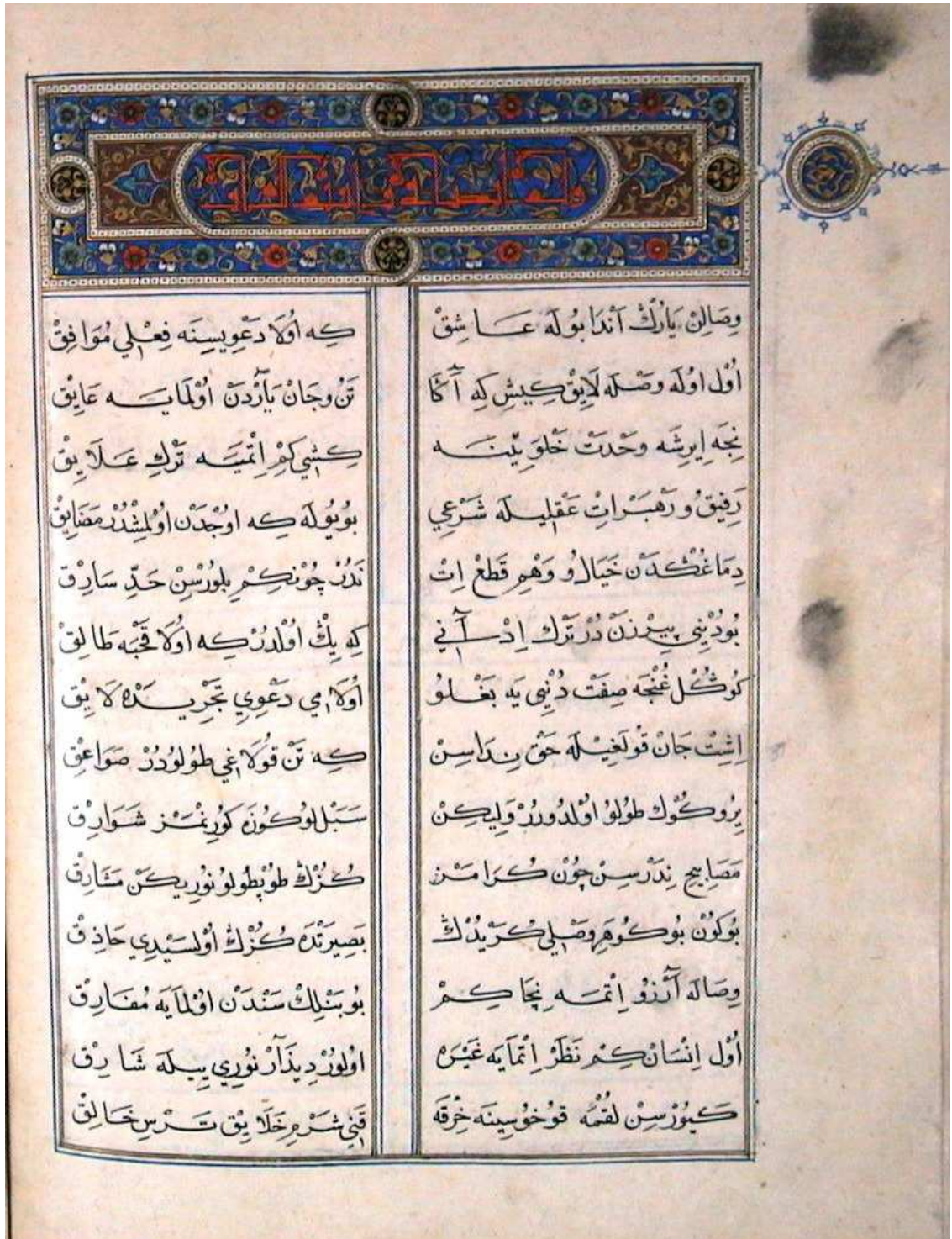
Sayfa Numarası : 134a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, beyaz, kırmızı, bordo, yeşil

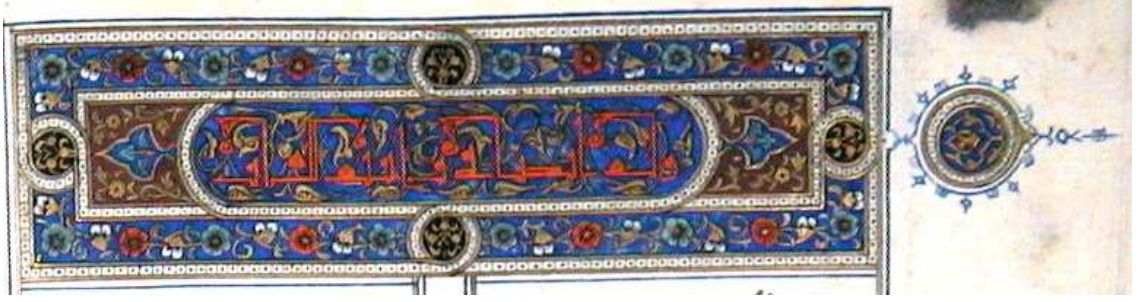
Kullanılan Motifler : Rumi, penç, goncagül, yaprak, madalyon

Dikdörtgen başlık tezhibinin ortasında kobalt zeminli kartuş içerisinde kırmızı mürekkeple yazılmış kufi yazı bulunmaktadır. Kufi yazı boşluklarına altın yıldızla kıvrımlı dallar üzerinde rumiler yer almaktadır. Yazıyı 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetveller geometrik şekilli, bir nevi zencerek şeklinde dolanarak tezhipli alanları oluşturmaktadır. Bu zencereğin ayırdığı bölümlere kobalt zemin üzerine kırmızı, mavi, beyaz, altın yıldızla tek iplik üzerine bitkisel kompozisyon yapılmıştır. Zencereğin daire şeklindeki bölmelere ise siyah zemin üzerine altın yıldızla negatif çalışılmıştır. Yazı bulunan kartuşun iki yanına altın iplikle ayrılmış, kobalt zeminli paftalar yer almaktadır. Paftanın bulunduğu bordo zemin, üzerine altın yıldızla bitkisel kompozisyon bulunmaktadır.

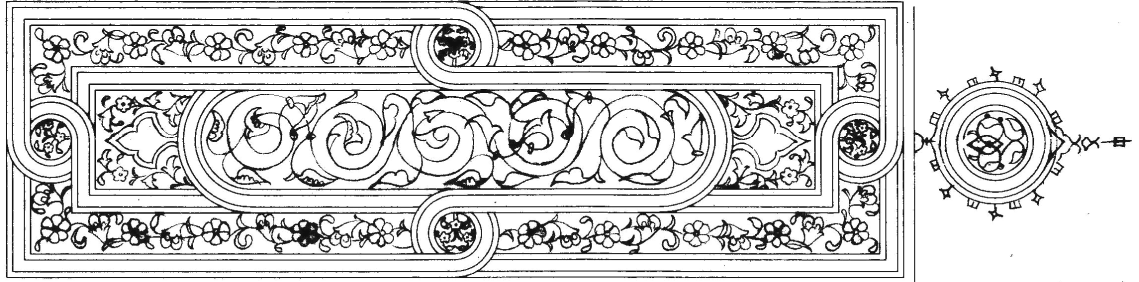
Dikdörtgen formlu başlık tezhibinin sağ tarafında güle benzeyen madalyon bulunmaktadır. Madalyonun zemini kobalt, üzerinde de altın yıldız rumiler yer almaktadır. Madalyonu 1 mm. altın, 2 mm. Beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetveller çevrelemektedir. Kobalt renkli kuzu cetvelde ise geometrik tığlar bulunmaktadır.

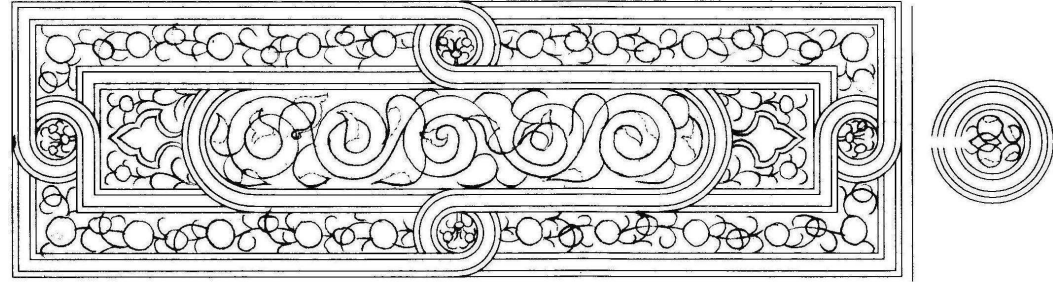
Resim 47: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

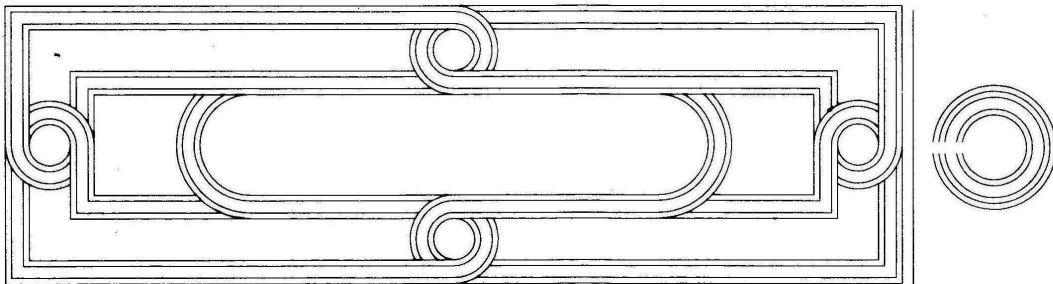
Çizim 69: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 70: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 71: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 24

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 138a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, beyaz, kırmızı, bordo, yeşil

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, yaprak, madalyon, durak (vakfe)

Dikdörtgen alan içerisinde, kobalt zeminli kartuş içine altın yıldızla yazılmış kufi yazı yer almaktadır. Yazı boşluklarına, kırmızı kıvrımlı dallar üzerinde rumiler bulunmaktadır. Dendanlı rumilerin içlerine bordo ile gölgelendirmeler yapılmıştır. Altın yıldız ile yazılan kufi yazıda harf uzantılarına rumi motifleri yapılmıştır.

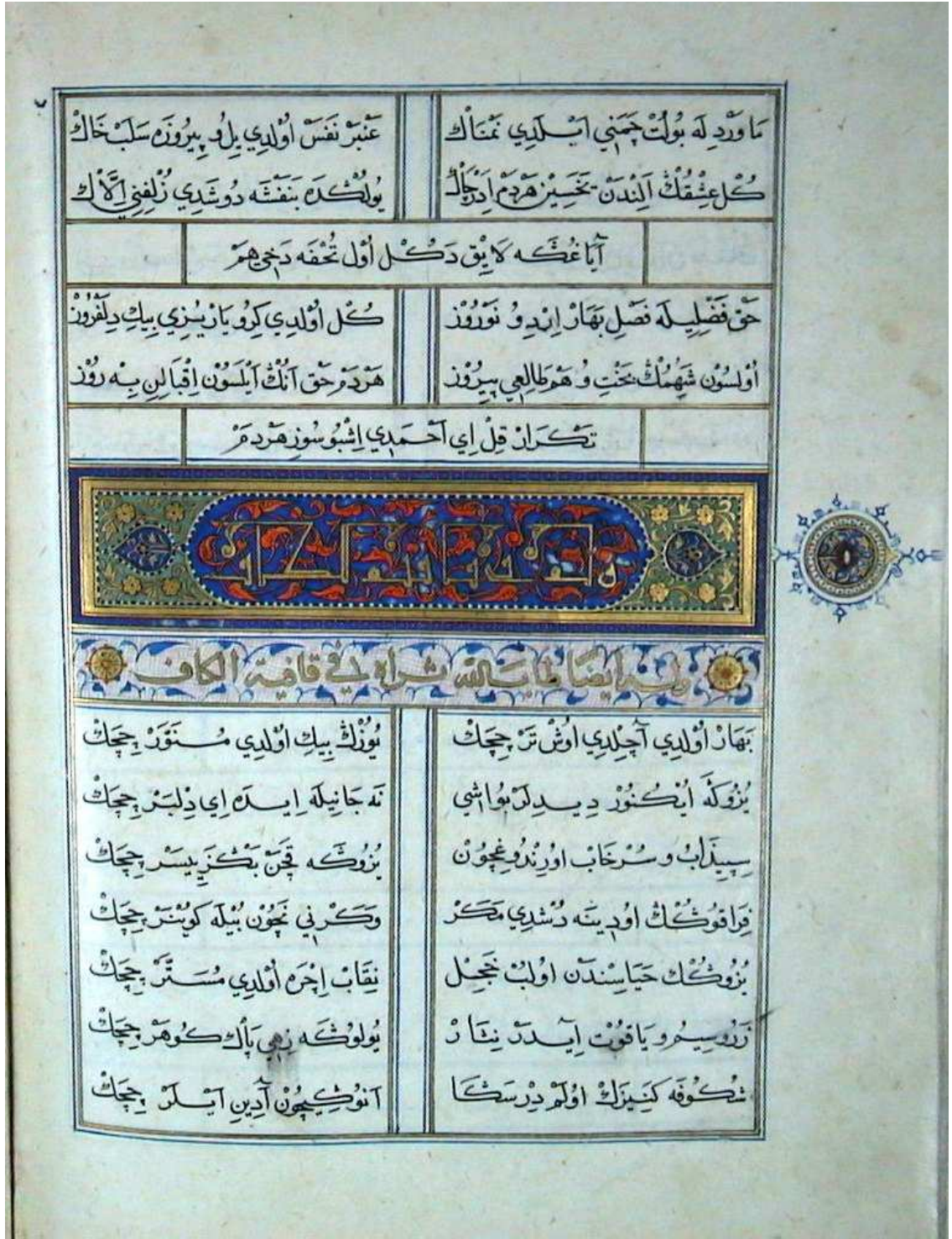
Yazılı alanı çevreleyen 1 mm. kalınlığındaki suyolu altın yıldız ve siyahla yapılmıştır. Yazının iki yanında bulunan damla şeklindeki alanlara, kobalt zemin üzerine altın yıldız penç uygulanmıştır. Yazılı alanla tam bir uyum içerisinde. Damla şeklindeki tezhipli alanın üst ve alt kısımlarının zemini yeşil, üzerine altın yıldız ile pençlerden oluşan kompozisyon bulunmaktadır. Başlık tezhibini 1 mm. siyah, yıldız çizgili suyolu, 1 mm. altın, 2 mm. altın, 1 mm. altın, 2 mm. kobalt zemin üzerine siyah desenli suyolu, 1 mm. altın cetveller çevrelemektedir.

Yazılı alanın alt kısmında beynessütur bulunmaktadır. Nesih yazı altın yıldızla yazılmıştır. Yazının iki yanında yer alan duraklar (vakfe) altın yıldızdır. Yazı boşluklarında kobalt renkli rumili dallar bulunmaktadır.

Başlık tezhibinin sağ tarafında güle benzeyen madalyon yer almaktadır. Madalyonun zemini kobalt, üzerinde yaprakları ve dalları altın olan bordo penç bulunmaktadır. Madalyonu 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın ve kobalt renkli kuzu cetveli çevrelemektedir. Kuzu cetvelin üzerinde geometrik tığlar yer almaktadır.

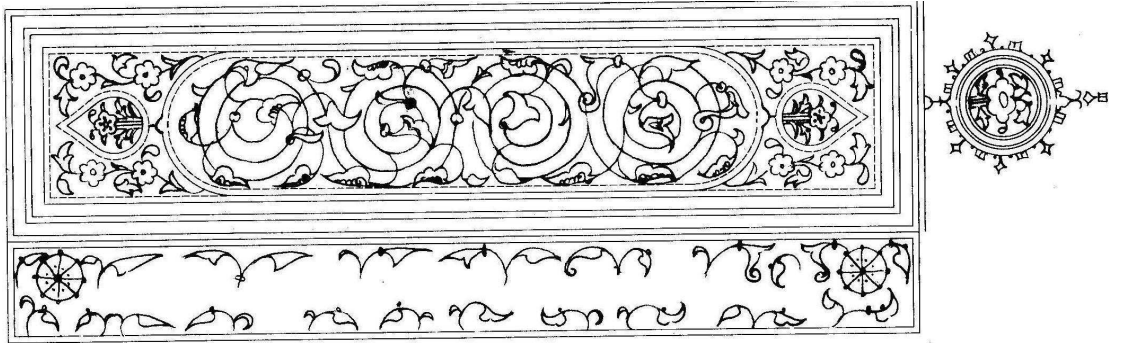
Resim 48: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

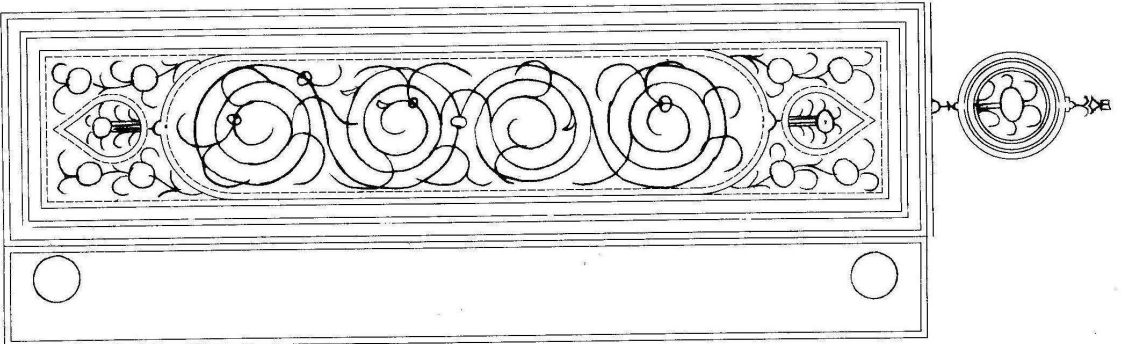
Resim 49: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

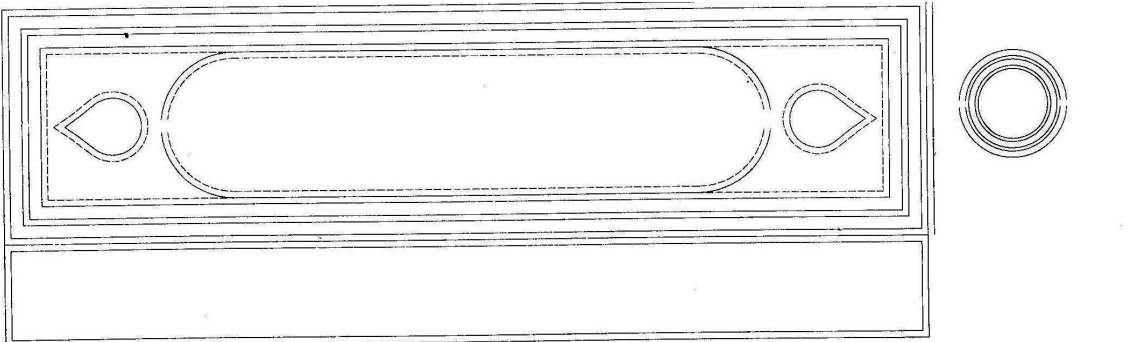
Çizim 72: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 73: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 74: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 25

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 148a

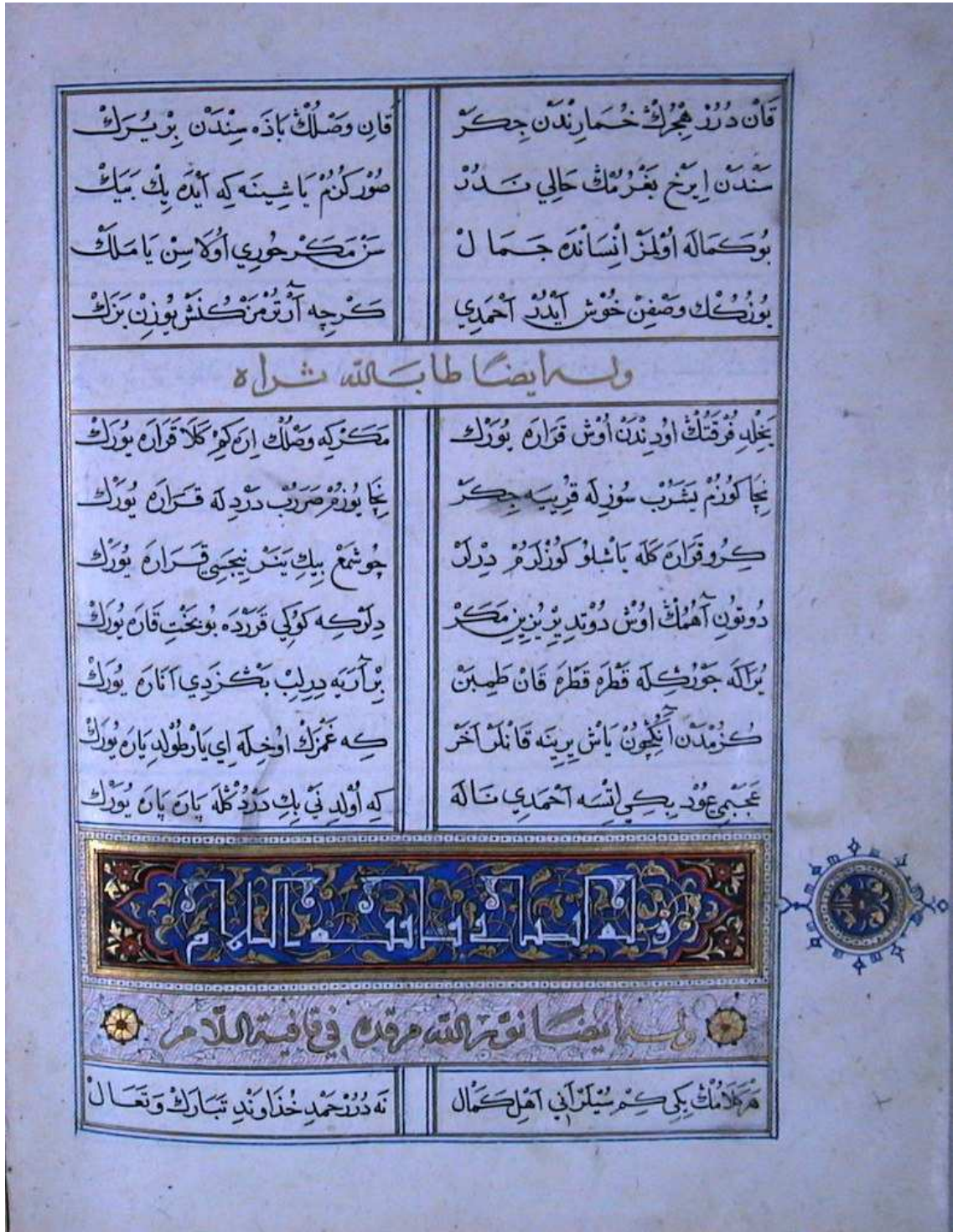
Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, beyaz, kırmızı, bordo, pembe

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, yaprak, madalyon, durak (vakfe)

Dikdörtgen alan içerisinde kobalt zemin üzerine beyaz mürekkeple yazılmış kufi yazı bulunmaktadır. Yazı aralarında altın yaldızlı, kıvrımlı dallar üzerinde rumiler yer almaktadır. Yazılı alanı çevreleyen kırmızı cetvel yazının başında ve sonunda dendanlar oluşturarak devam etmektedir. Dendanların oluşturduğu köşebentlerin zemini siyaha boyanmıştır. Siyah zemin üzerinde dalları ve yaprakları altın olan kırmızı penç yer almaktadır. Dikdörtgen alanı 1 mm. kırmızı, 0,5 mm siyah, 1 mm. altın, 2 mm. altın, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir.

Dikdörtgen başlık tezhibinin alt kısmında beynessütur yer almaktadır. Zemininde pembe ile ince taramalar olan satırda nesih yazı altın mürekkep ile yazılmıştır. Yazının başında ve sonunda yer alan altın yaldız duraklarda (vakfe) kırmızı ve kobalt noktacıklar bulunmaktadır. Yazı boşluklarında yer alan rumiler beyaz, tahrirleri siyahla çekilmiştir. Başlık tezhibinin sağ tarafında yer alan madalyon şeklindeki gülün zemini kobalt, üzerinde ise dalları ve yaprakları altın olan bordo penç bulunmaktadır. Madalyonu 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın ve kobalt renkli kuzu cetveli çerçevelemektedir. Kuzu cetvelin üzerinde geometrik tığlar yer almaktadır.

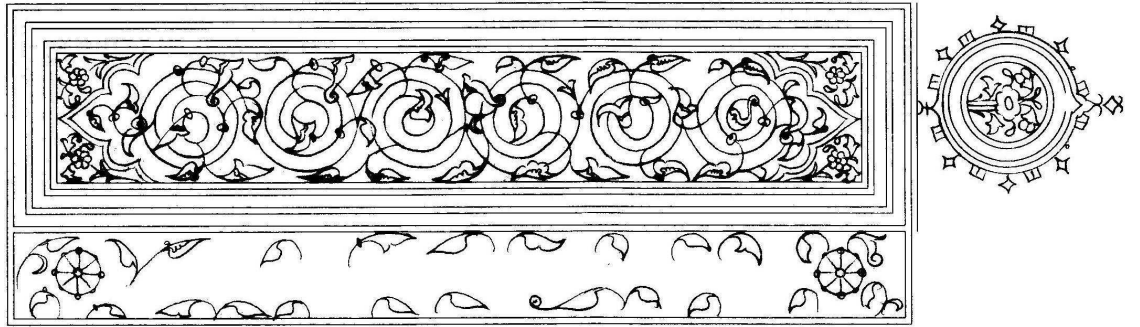
Resim 50: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

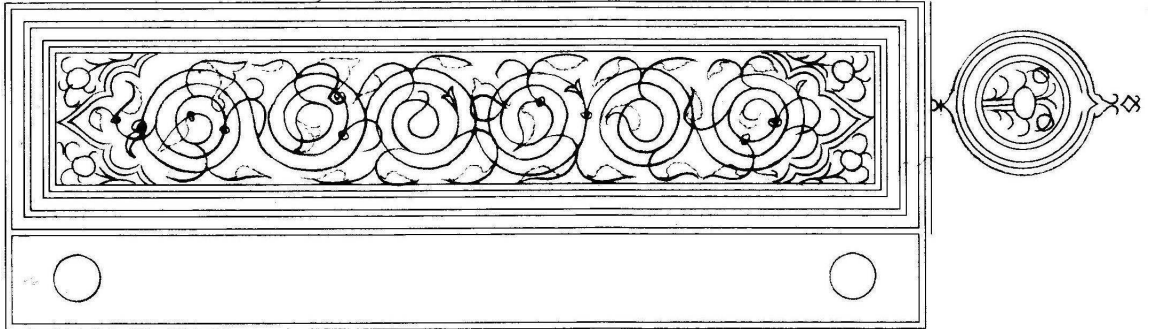
Resim 51: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

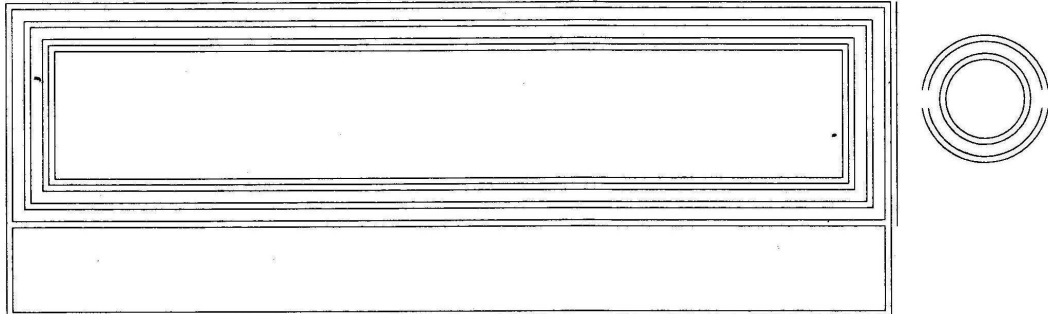
Çizim 75: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 76: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 77: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 26

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 167a

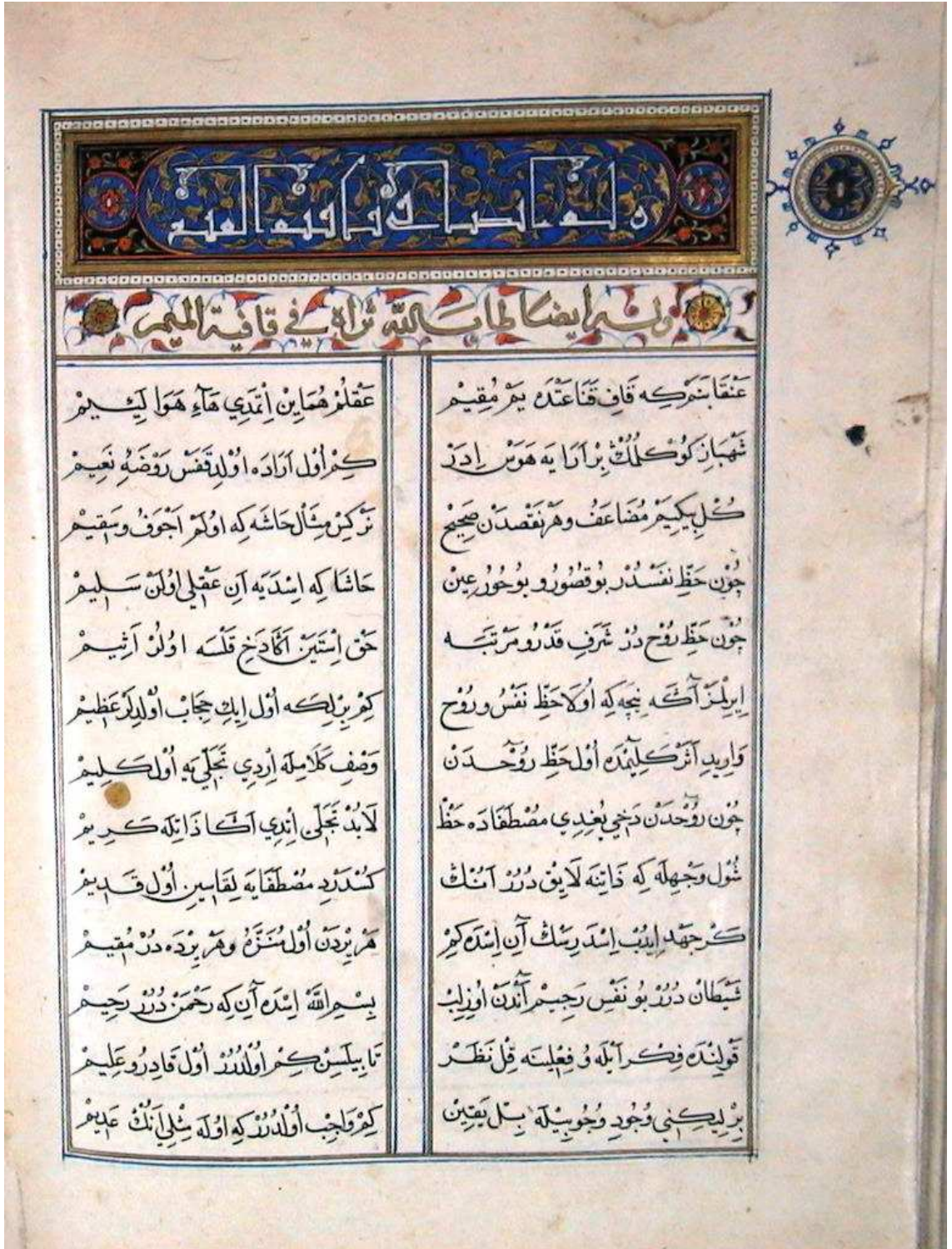
Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, beyaz, kırmızı, bordo

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, yaprak, madalyon, durak (vakfe)

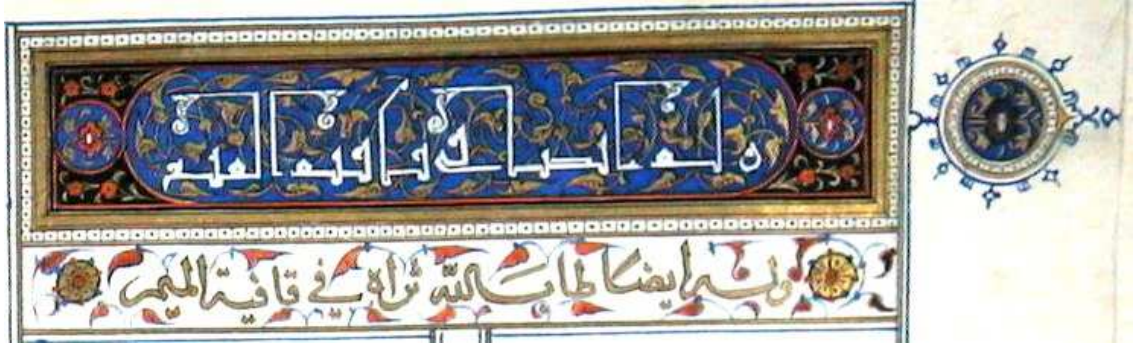
Dikdörtgen alan içerisinde kobalt zemin üzerine beyaz mürekkeple kufi yazılı kartuş bulunmaktadır. Yazı aralarında, altın yıldızla kıvrımlı dallar üzerinde rumiler yer almaktadır. Yazılı kartuşu çevreleyen kırmızı cetvel yazının başında ve sonunda daire şekilleri oluşturmuştur. Kobalt zemin üzerinde yaprakları ve dalları altın olan kırmızı penç bulunmaktadır. Dairenin üst ve alt kısmında ki alan zemini siyahtır. Siyah zemin üzerinde kırmızı penç altından yapraklarıyla çok zarif görünmektedir. Tezhipli alanı 1 mm. kırmızı, 0.5 mm. siyah, 1 mm. altın, 2 mm. altın, 1 mm. altın, 2 mm. Beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetveller çerçevelemektedir.

Başlık tezhibinin sağ tarafında bulunan madalyon şeklindeki gül kobalt renkli kuzu cetveliyle ayrılmıştır. Gülün zemini kobalt, üzerinde ise yaprakları ve dalları altın bordo penç bulunmaktadır. Gülü 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetvel çevrelemektedir. Kobalt renkli kuzu cetveli üzerinde geometrik tığlar yer almaktadır.

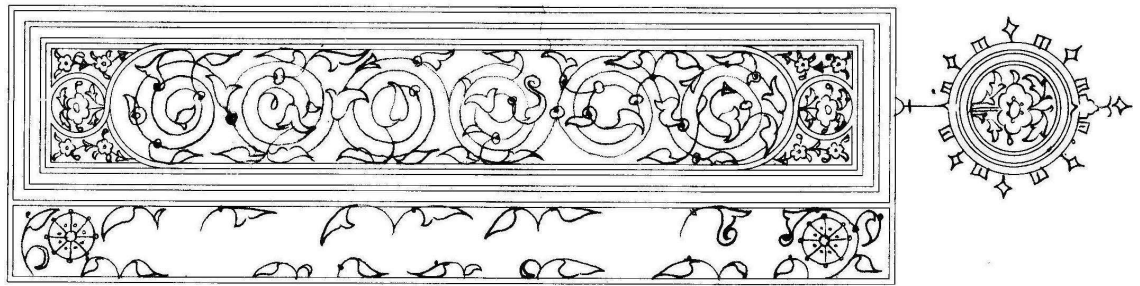
Dikdörtgen başlık tezhibinin alt kısmında beynessütur bulunmaktadır. Altın yıldızla yazılmış nesih yazı boşluklarını kırmızı renkli rumi motifleri süslemektedir. Yazının başında ve sonunda duraklar (vakfe) yer almaktadır. Altın yıldız olan daire şeklindeki durakların üzerinde kırmızı, siyah, kobalt renkli noktacıklar bulunmaktadır. Beynessüturu 1 mm. altın cetvel çevrelemektedir.

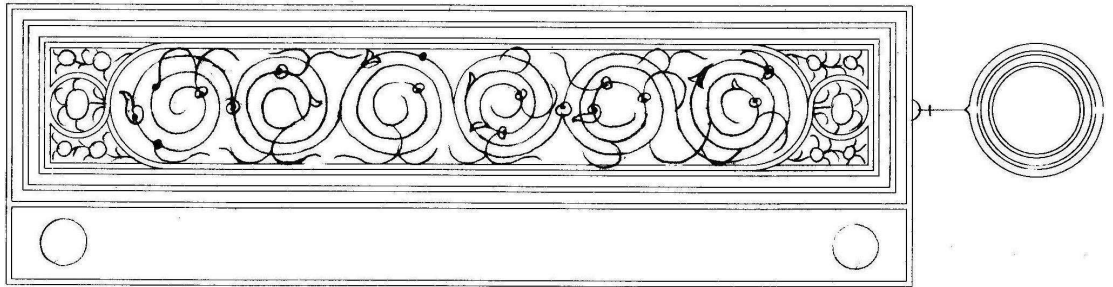
Resim 53: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

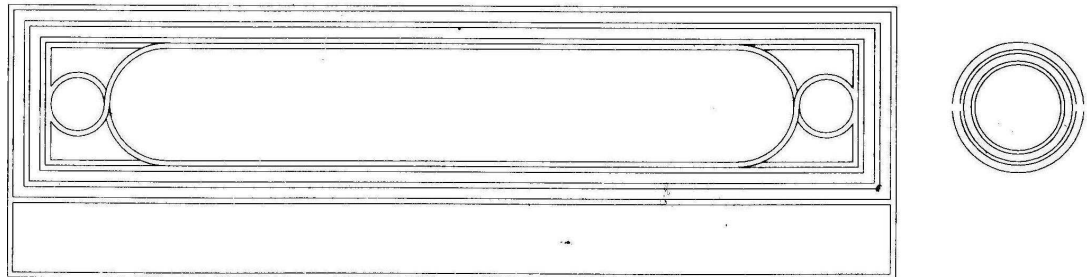
Çizim 78: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 79: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 80: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 27

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 188a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, beyaz, kırmızı, bordo, sarı, pembe

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, yaprak, madalyon, durak (vakfe)

Dikdörtgen alan içerisinde, kobalt zemin üzerine beyaz renkle yazılmış kufi yazılı kartuş bulunmaktadır. Yazı aralarında altın yıldız, kıvrımlı dallar üzerinde rumi motifleri yer almaktadır. Yazılı kartuşu 1 mm. kırmızı cetvel çerçevelerken yazının iki yanında geometrik şekiller oluşturmuştur. Yazının başında ve sonunda yer alan geometrik alan içerisinde natüralist üslupta bir buket bulunmaktadır. Kobalt zemin üzerindeki bukette, dallar ve yapraklar altın yıldız, penç ve goncagüller kırmızı, penç motifinin üst kısmında bulunan sivilize çiçek motifi ise sarı renktedir. Buket bulunan alan ile yazılı kartuş arasında kalan boşluklara, siyah üzerine altın yıldızla negatif bitkisel kompozisyon uygulanmıştır. Başlık tezhibini 1 mm. kırmızı, 1 mm. beyaz, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. Başlık tezhibinin alt kısmında beynessütur yer almaktadır. Beynessütur da altın yıldızla yazılmış olan nesih yazı zemininde pembe renk ile ince çizgiler bulunmaktadır. Nesih yazı boşluklarına rumi motifli dallar beyaz renkle yapılmış, tahrirleri ise siyahla çekilmiştir. Yazının başında ve sonunda altın yıldız duraklar (vakfe) yer almaktadır.

قَمْرَيْنِ دِيَا بِسِيمَا سَرَبَرِ كَفْتَمُ بَحْشَمُ	كُنْتُ اَكْرَدَارِي هَوَايِ دَرِ وِصْلِ مَا كَمَالِ
--	---

وَلَمْ يَصِغْ طَابَ اللهُ مَرْقَمَهُ

<p>كُنْتُ جَانِ خَوَاهِي سَوِي مَا نَكِدْ كَفْتَمُ بَحْشَمُ رُوي كُنْ اَنْدُ عِمْرَا خَلَاكِ دَرِ كَفْتَمُ بَحْشَمُ مَرْزَانِ زَا بَرُمِشِ بَارَانِ مَطَرِ كَفْتَمُ بَحْشَمُ هَمْجُ زَكِينِ بَانِ شَبَهَا بَا سَهْرِ كَفْتَمُ بَحْشَمُ بَرِيحِ مَا كُنْ بِيْتَهَا بِي نَظَرِ كَفْتَمُ بَحْشَمُ اَزِ سِرْشِكِ عَاشِقَانِ مَا خَبَرِ كَفْتَمُ بَحْشَمُ شَمْعِ سَانِ اَزِ عَشْوِ مَانُونِ جِكْرِ كَفْتَمُ بَحْشَمُ</p>	<p>بَار كُنْتُ اَنْدَرَنْ مَارُو بَسِرِ كَفْتَمُ بَحْشَمُ كُنْتُ اَكْرَدَارِ اَزْ كَرْدِ بَا يَمِرِ رُوشِنَا بِي بَا يَدَتِ كُنْتُ اَكْرَدَارِ خَوَاهِي كِهْ كَرْدَرْتَانِ اَزْ مَارُو بِي تَرِ كُنْتُ اَكْرَدَارِ خَوَاهِي چُونِغِي اَزْ لِبِ مَا كَتِفِ رَا زِ كُنْتُ مَارَا دَا زِ دَرِ دِيَنِ چُونُودُو وَا تَلْجِي كُنْتُ تَا جُونِوْتِ دَا نَدِ حَجْرِ بَا عَمَّانِ بُو كُو كُنْتُ دَرِ اَنْزِ صَفَا خَوَاهِي بِي جَانِ بُو شِ اَحْمَدِ</p>
---	---

اَوَّلُ الْاَوَّلِ

لَمْ يَصِغْ طَابَ اللهُ مَرْقَمَهُ فِي قَافَةِ النُّوْبِ

<p>قَلَا اَوَّلِ تَحْتِ عَزِيْزَتِ دَهْ مُمْتَكِنِ بُو حَشْتَنَدِ بُلَا بَرِ دِيْبِهْ مَنَامِنِ تَهْ اَلْدَا دِي سِي بُو تِسِي كَلْحِنِ كِهْ تَهْ رُوشِنِ دُنْدَا اَوَّلِ سَبِيْنِ كَلْحِنِ</p>	<p>كِنَا كِمِ دَارِ عَزِيْزَتِ اَوَّلِهْ مَسْكِنِ مَكَانِ وَحَدِيْتِ سَرَا بِيْنِ دُوْنِ اَوَّلِ كِمِ صَفَا يِ كَلْحِنِ قَدْسَهْ هُوْنِ رَا يَتِ هَبُو بِي نَلْتِيْتِ دَنْ كُوْدِ مَرْ سِيْنِ</p>
--	--

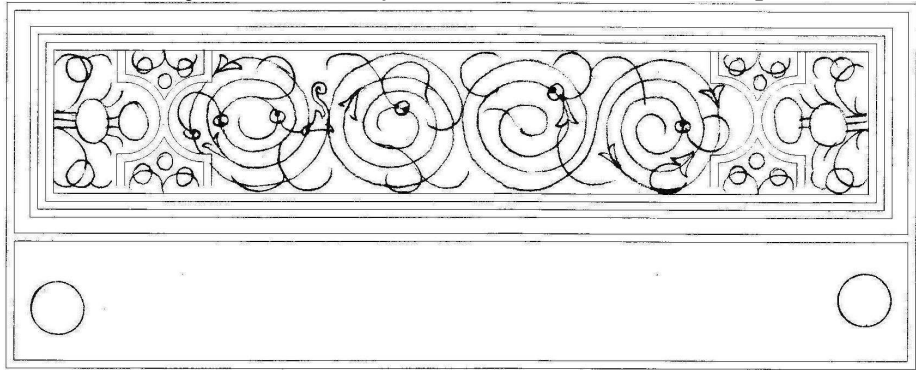
Resim 55: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

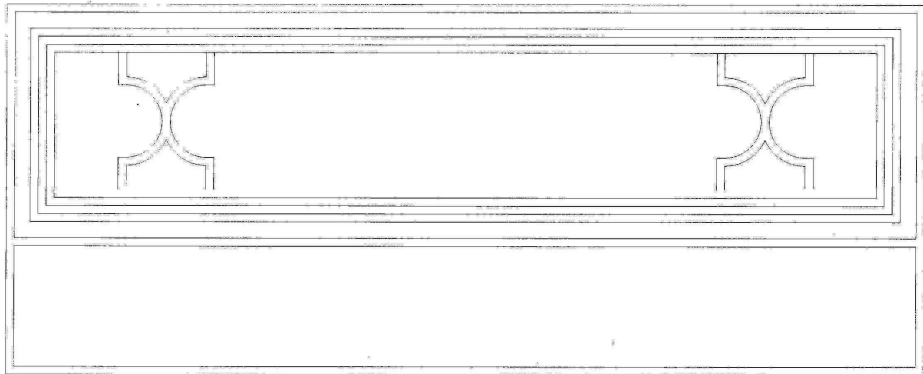
Çizim 81: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 82: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 83: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 28

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

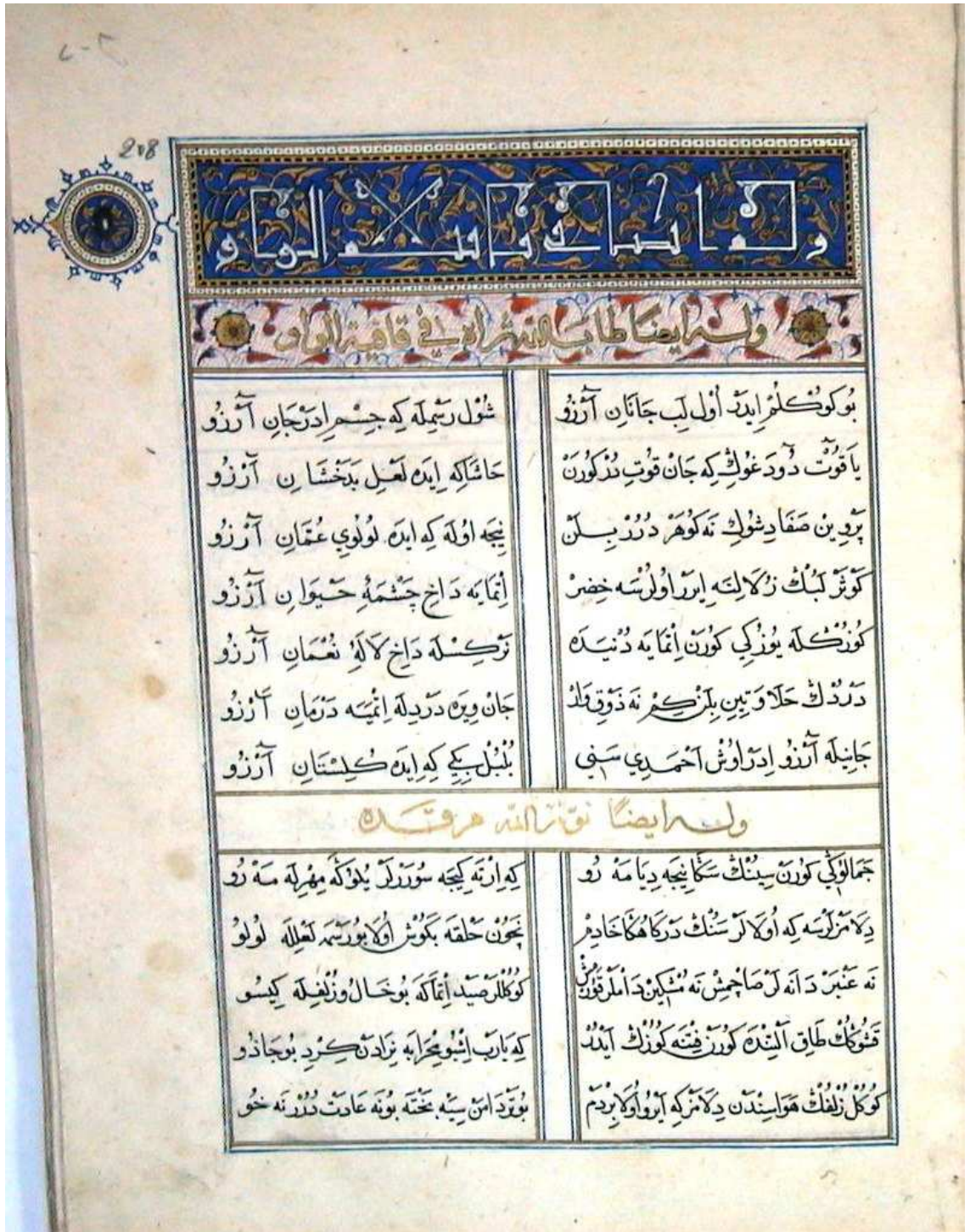
Sayfa Numarası : 208b

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, beyaz, kırmızı, bordo

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, yaprak, madalyon, durak (vakfe)

Dikdörtgen başlık tezhibinde kobalt zemin üzerine beyaz mürekkeple kufi yazı bulunmaktadır. Yazı aralarında altın yıldızla kıvrımlı dallar üzerinde rumiler yer almaktadır. Başlık tezhibini 2 mm. altın yıldız üzerinde siyah çizgili suyolu, 2 m. beyaz üzerine siyah desenli suyolu, 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir.

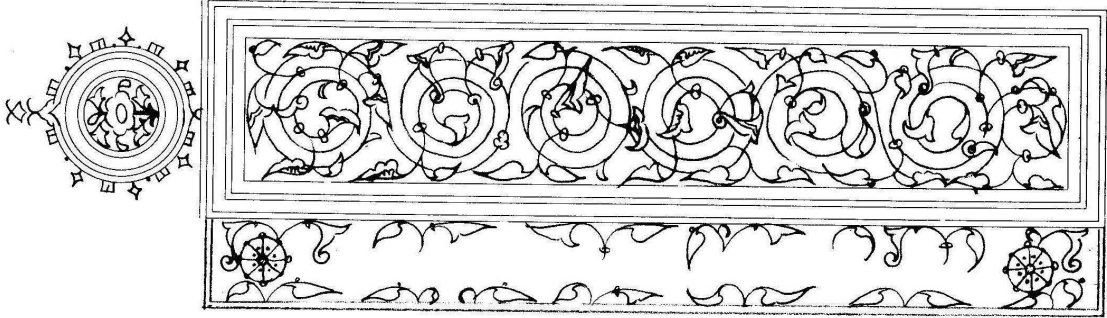
Başlık tezhibinin sol tarafında güle benzeyen madalyon bulunmaktadır. Gülün zemini kobalt üzerinde dalları ve yaprakları altın yıldızlı olan bordo penç yer almaktadır. Madalyonu 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zemin üzerinde siyah desenli suyolu, 1 mm. altın cetvel çevrelemektedir. Kobalt renkli kuzu cetveli üzerinde ise geometrik tığlar bulunmaktadır. Tezhipli alanın alt kısmında beynessütur vardır. Altın yıldız nesih yazının başında ve sonunda duraklar (vakfe) yer almaktadır. Duraklar altın yıldızla yapılmış, üzerinde kobalt ve kırmızı renkli noktacıklarla zenginleştirilmiştir. Yazı boşluklarında yer alan rumili dallar kırmızı ile tahrirleri ise kobaltla çekilmiştir. Beynessüturu 1 mm. altın cetvel çevrelemektedir.

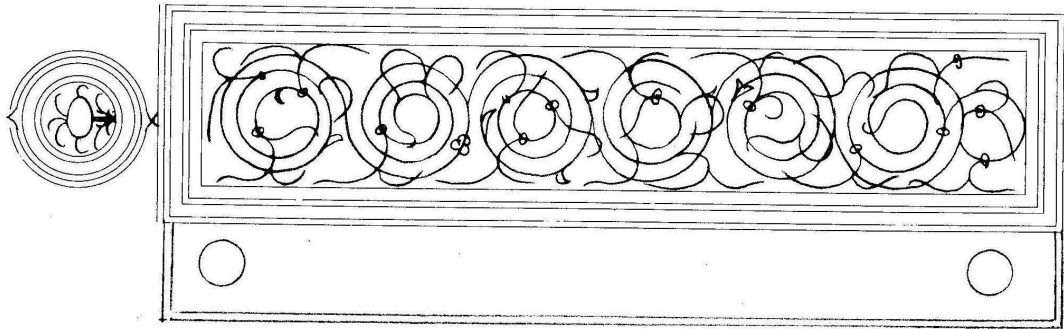
Resim 57: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

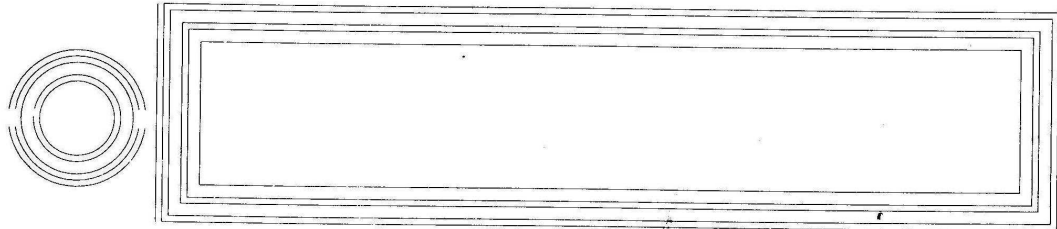
Çizim 84: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 85: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 86: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 29

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 211b

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, beyaz, kırmızı, bordo, pembe, turkuaz

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, yaprak, madalyon, durak (vakfe)

Dikdörtgen başlık tezhibinde yer alan yazılı kartuşu çevreleyen cetveller zencerek şeklinde dolanarak tezhipli alanları çevrelemektedir. Kobalt zeminli kartuş üzerinde altın yıldız kufi yazı bulunmaktadır. Yazı aralarında, turkuaz kıvrımlı dallar üzerinde rumiler yer almaktadır. 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetvellerin dolanarak oluşturduğu daire şeklindeki bölmelere siyah üzerine, dalları ve yaprakları altın olan bordo penç yer almaktadır. Diğer alanda ise kobalt zemin üzerinde altın yıldızlı, rumi motiflerinden oluşan kompozisyon bulunmaktadır. Kompozisyonun tepelik kısmı kırmızı dendanla ayrılıp, zemini siyaha boyanmıştır. Daire şeklindeki alanın üst ve alt kısmında kırmızı zemin üzerinde pençlerden oluşan dallar yer almaktadır. Pençler turkuaz, dalları ise altın yıldızdır.

Başlık tezhibinin sol tarafında güle benzeyen madalyon yer almaktadır. Kobalt zemin üzerine yaprakları ve dalları altın olan bordo renkli penç bulunmaktadır. Madalyonu 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetvel çerçevelemektedir. Kobalt renkli kuzu cetvelin üzerinde geometrik tığlar yer almaktadır.

Tezhipli alanın alt kısmında beynessütur bulunmaktadır. Beynessüturda nesih yazı altın yıldızla yazılmıştır. Yazının başında ve sonunda altın yıldız duraklar (vakfe), kobalt ve kırmızı renkli noktacıklarla zenginleştirilmiştir. Yazı boşluklarında rumi motifli dallar kırmızı ile tahrirleri ise kobaltla çekilmiştir.

<p>كُوزُكَ تَرَكِينُ سُورِكَ شُكْرُ بُوْرِكَ لَا إِلَهَ دِيْكَ لَوْلُوْ دِيْهِ بُشْرُ نَعَالِي اللَّهِ لَا خَلْقَ إِلَّا هُوَ جِهَانَ دُشْمَنِ أَوْلِيَيْهِ أَكْأَيْ دُؤْمِتْ نَهْ قِيْعُوْ</p>	<p>قَدْ كُتِبَ عَرَضُكَ عِنْدَ نَسْرِكَ نَسْرِيْنَ بِكَ مَسْكِيْنَ أَلَمْ تَخَانِيْهِ سِيْفُكَ جَمَالُكَ أَبِيْ أَرْسَه بَكُوْنُ جُوْنِ أَحْمَرِيْ سِيْنُكَ هُوَاكَهْ أَشْتَا أَوْلِيْ</p>
---	--

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رَبِّ اَرْضَا طَابَ اللَّهُ تَرْكِي فِي قَافِيَةِ الْمَوَافِرِ

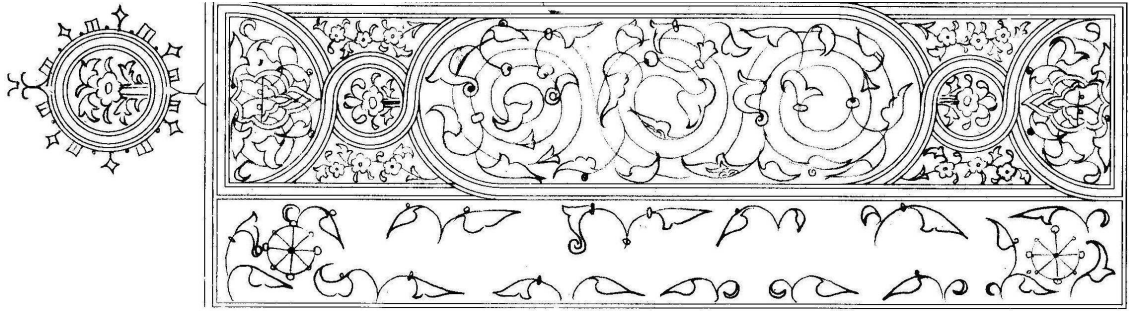
<p>طَلُوْ دُرَايِكِ جِهَانَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَرْبِيْكَ كُوْرِكَ عِيَانَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دِيْجِي طَمْرُدِيْ قَانِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَبَاتِ مَسْرَحِيَّوَانِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ نَجَاكِ اِدْرَطِيْرَانِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَوْحِ اَنْتَهْ صَوْتِ كَمَانِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ نَرَادَهْ وَارَسَهْ زُبَانِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَرَانَدَهْ بَرِيْكَ رَزَانِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِرَاجِ آبِ رَوَانِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ نِيْتَهْ كِهْ بَارِخَرَانِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ</p>	<p>دِيَا دُرْدِلُوجَانِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ اَشْتِ كِهْ نِيْجَهْ اِدْرُ دَرَنْ دَرَنْ هَسْرُ مَوْجُوْد قَلْعِ اِجْنِدِيْ سَمْعِ اِيْدِرُوْبَصْرَدِيْغِ نُوْر بَقَاءِ جَلِيْسِ جَمَادِ اَوْلِدُوْ نَسَاتِ دِيْجِي بُوْرِيْزَهْ وَحَشْتِ اَبِيْ اَوْلِدُوْ هُوَاكَهْ قُنْكَ اَوْلُزِ مَرِيْرِ قَلْمِ بَارِزَهْ نَجَاكِ اَوْلُز اَشْتِ كِهْ سُوْسِيْنَهْ لَا كِهْ يَهْ دِيْ كِنِ اَيْدِيْ بَهَارَدَهْ وَدَقِ كُلِ بِيْزِيْلِدُرِ نِيْ كِم هَوَايِ اَنْشِ سُوْرَانِ طَلُوْ دُرْدُرِ نِيْ كِم دِيَا دُرْدُرِ اَشْتِ اَكْرِيْ سِيْنُكَ اَبْرِبَهَار</p>
---	--

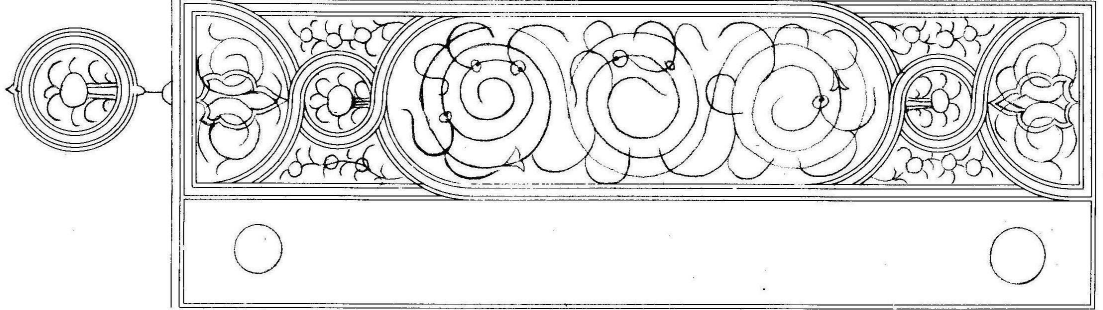
Resim 59: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

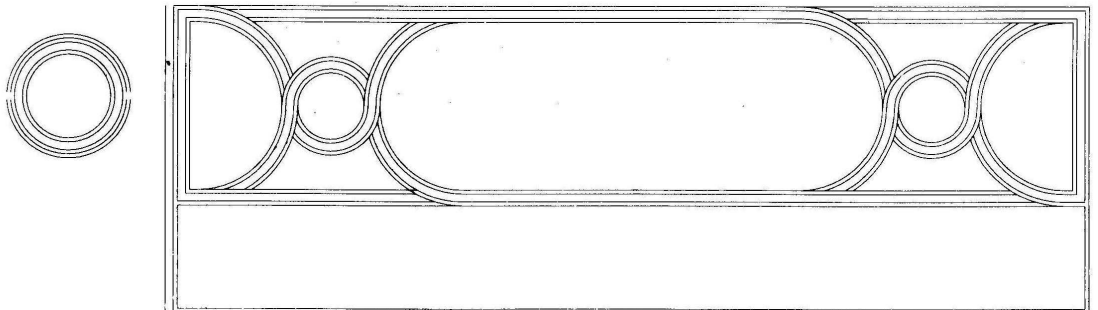
Çizim 87: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 88: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 89: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 30

Müzehhep Sayfa : Başlık Tezhibi

Sayfa Numarası : 236a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, beyaz, kırmızı, bordo

Kullanılan Motifler : Rumi, penç, yaprak, madalyon

Dikdörtgen başlık tezhibinde kobalt zemin üzerine beyaz mürekkeple kufi yazı bulunmaktadır. Yazı aralarında altın yıldız kıvrımlı dallar üzerinde rumi motifleri yer almaktadır. Rumilerin dendanları siyah ile yapılmıştır. Yazılı alanı 1 mm. kırmızı, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın, 4 mm. kalınlığında zencerek, 1 mm. altın, 2 mm. suyolu, 1 mm. altın cetveller çerçevelemektedir.

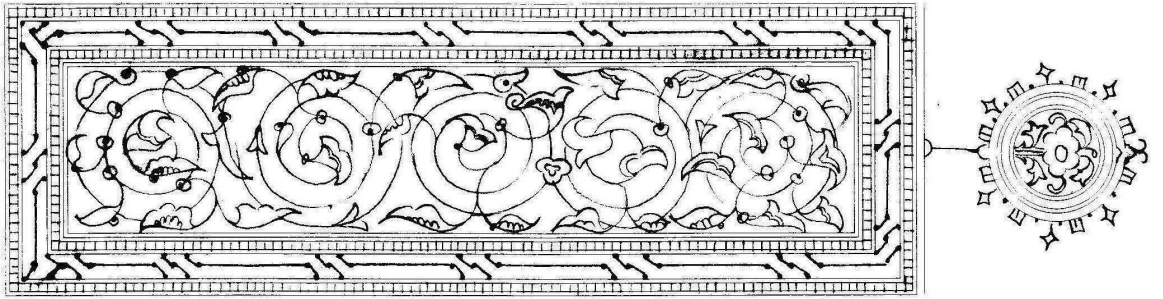
Başlık tezhibinin sağ tarafında yer alan madalyon zemini kobalt, üzerinde bordo renkli penç motifinin yaprakları ve dalları altın yıldızdır. 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetvel madalyonu çevrelemektedir. Kobalt kuzu cetvelin üzerinde ise geometrik tığlar bulunmaktadır.

<p>نوله كرسينك الكدن شكست ايرسه پيمانه چوييله ولدز اتماكل هوسر ملك سلكمانه نظر قل احمد ينك سن بونقش ائدولك بولانه</p>	<p>بكا پيمانه صون ساقى قوپمان شينته سيني سنون چمندن جام مي ايجب ائتت داودي لكاليه نكار ستانلرن چينك تماشانا اتمك اسلانك</p>
<p>وله ايضا طاب الله مشوره</p>	
<p>جان نجاس قويه كشي اختيار له تي بيك عمر سيله وارز واني ونا ركه كم قاته بوينب نجه قيند ناركه نه فايد چوسر ميسن عمر ياركه عمري كچر بلاوغم واضطرار كه كم باشه چخد كم حنجر رور كار كه دره قراق جمع اوله صبر و قدار كه اول كيش كه اوله دايم ائزل نك بحار كه آهي نوبايه كوكلري دور و نبحار كه</p>	<p>باري بلا اختيار قيشمرد يار كه يازندن آربن چكيري شرحه شرح اوله اول طتلور يازدن اولي شمع بيك دور نوت كم الكدن مال و نذو كنج و تاج و نخت اول كه اختيار كيدب اولد يازدن جندا يني بوعور زكار ادر يازدن ا ر خ ديدل قرا و صبر كرك زي بحال كم عرب اولدي احمد ي كوز ياشينه پس نولد ينم قراق نامه م هر كينز كه ايشه</p>
	

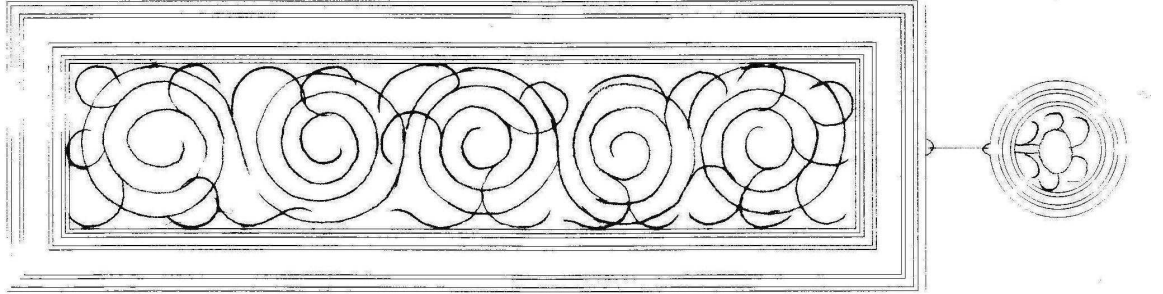
Resim 61: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

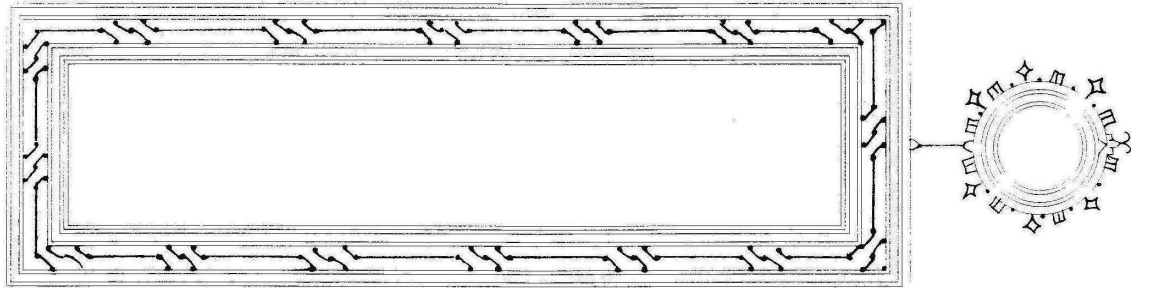
Çizim 90: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi

Çizim 91: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen plan şeması

Çizim 92: Hamidiye 1082-M, Başlık Tezhibi desen formu

BAŞLIK TEZHİBİ

Katalog No : 31

Müzehhep Sayfa : Hatime (Ketebe) Sayfası

Sayfa Numarası : 273a

Kullanılan Renkler : Altın, kobalt, siyah, beyaz, kırmızı, mor, açık mavi

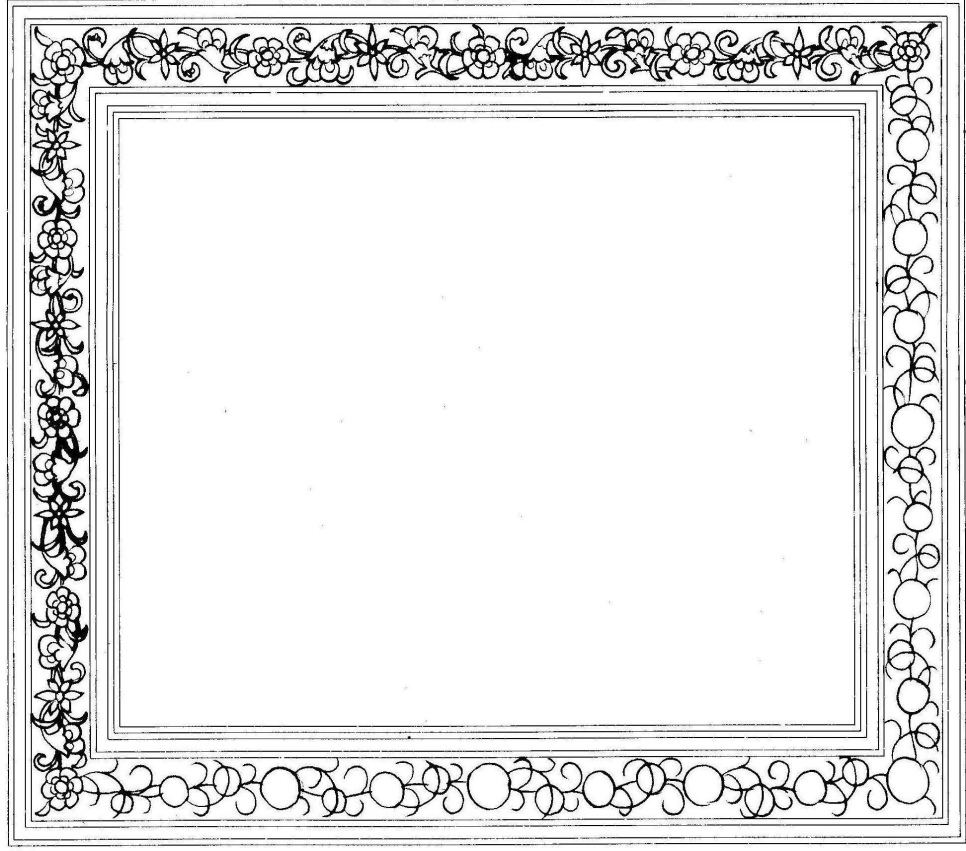
Kullanılan Motifler : Penç, goncagül

Yazma eserde, müellifin eserini bitirirken yazdığı duayı ve hattatı belirten, son sayfada yer alan tezhipli ketebe (hatime) sayfası bulunmaktadır. Nesih yazı altın yıldız mürekkeple yazılmıştır. Yazılı alanı kobalt renkli kuzu cetvelinden sonra 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın, 10 mm. bordür, 1 mm. altın, 2 mm. beyaz zeminli suyolu, 1 mm. altın cetvel çevrelemektedir. Zemini kobalta boyanmış bordürde tek iplik üzerine bitkisel kompozisyon yer almaktadır. Kompozisyonda yer alan pençler açık mavi, kırmızı ve altın yıldız ile goncagüller mor, dallar ve yapraklar ise altın yıldızla yapılmıştır. Tek yön ilerleyen bordür sade ve çok şık görünümündedir.

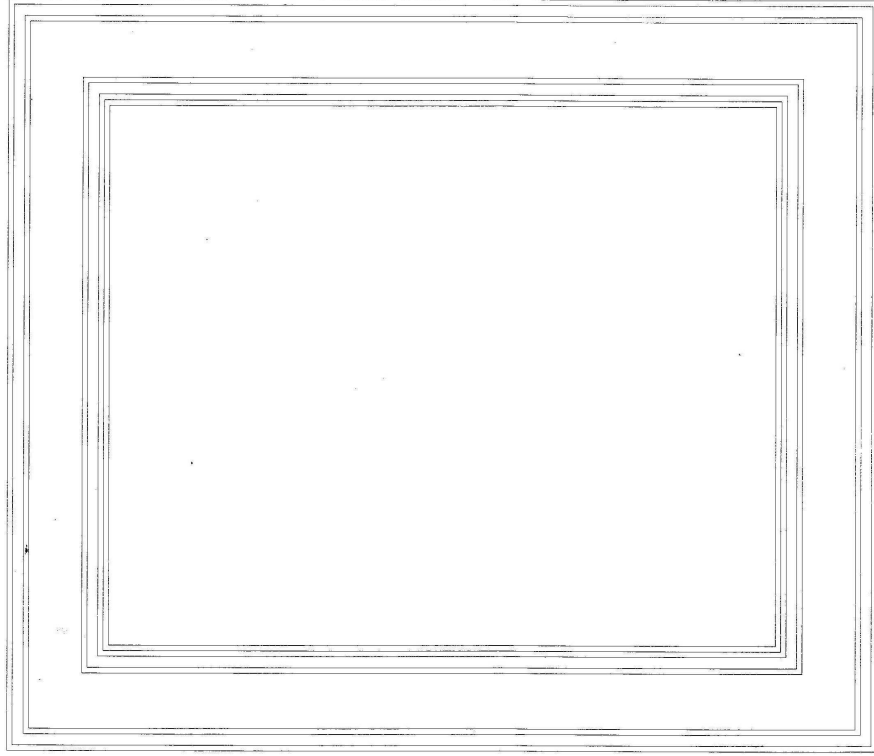
Resim 62: Hamidiye 1082-M, Hatime (Ketebe) Sayfası

Çizim 93: Hamidiye 1082-M, Hatime (Ketebe) Sayfası

Çizim 94: Hamidiye 1082-M, Hatime (Ketebe) Sayfası formu

DEĞERLENDİRME-SONUÇ

Tarihe mal olmuş uygarlıklar arasında, süsleme sanatları ile zirveye ulaşmış milletlerden biri de hiç şüphesiz Osmanlılardır. Osmanlılar Orta Asya'dan başlayarak, Yakın Doğu'yu da içine alan milli sanat kültürünü, yüzyıllardan bu yana Anadolu da başarılı bir şekilde yaşatmışlardır. Geleneksel sanatlarımızdan hat, tezhip, cilt, ebru, minyatür gibi alanlarda önemli eserler vermiş, inceliği ve zarafeti karşısında etkilenen batı dünyasında da çok ilgi göyerek kültürleri etkilemiştir.

Erken Osmanlı yazmalarında beylikler dönemiyle doğu okullarının etkileşimlerinden doğan yeni bir tezhip üslubunun varlığı ilk bakışta sezilmektedir. Osmanlıların saray çevresinde geliştirdikleri görkemli sanatlarının benliğine özgü motifleri, kitap süslemeciliğinde de görülmektedir. Genellikle, yuvarlak kıvrımlar çizen dallar üzerine yerleştirilmiş rumiler, tek baslarına veya kez kademeli olarak birlikte uygulanmıştır.

Rumi motifleri Türk süsleme üslupları arasında teknik açıdan yapılması ve anlaşılması en zor fakat en gösterişlisi ve en estetiği olmuştur. Rumi motifinin lügat manası Anadolu olarak geçmektedir. Kökeni Orta Asya olup, Selçuklu Türkleri tarafından XI. yüzyıldan itibaren süslemeye aktarılmış, çeşitli hayvan formlarının stilize edilmiş şekilleridir. XIV. yüzyıla kadar rumi motifli süslemelerde hayvan motiflerini tanımak mümkün olmuştur. Girift, kıvrımlı dallar üzerinde, tavşan, balık, kurt, kuş örnekleri açık ve nettir. Çiçek dalları ile rumi yolları her zaman ayrı dolanarak hiçbir zaman birbirlerinin yollarına karışmamışlardır. XV, XVI ve XVII. yüzyıllarda zaman akışıyla birlikte rumi motifleri kökenlerini belli etmeyecek kadar stilize edilmişlerdir. Rumiler klasikleşmiş ve daha yalın haline bürünmüşlerdir. XVIII. yüzyıldan itibaren batı etkisiyle birlikte tamamen değişime uğrayarak, yaprak ve bitkisel görünüm almıştır.³⁸

Rumilerin sade, çift, üç kanat, rumi içinde rumi ve kıvrımlı çeşitleri olduğu gibi kullanıldıkları yerlerin özelliklerine göre de isimlendirilmiştir. Sarılma rumi, sencide rumi, hurma rumi, ortabağ rumi, üç iplik rumi, ayrılma rumi gibi isimler almıştır. Kompozisyondaki yerlerine göre de tepelik, ortabağ ya da kapalı form olarak adlandırılmaktadır. Bu tarz motiflerin çizimi yüzyıllar boyunca belli kurallar içerisinde

³⁸ ERSOY, Ayla (1988), *Türk Tezhip Sanatı*, Akbank Yayınları, İstanbul, s.17, AKAR, Azade, Cahide KESKİNER (1978), *Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif*, Tercüman Sanat ve Kültür Yayınları 2, İstanbul, s. 18-19, ALTUN, Ganime (1998), "Türk Tezhip Sanatı 1", Sosyal Bilimlerde Araştırma, Bilim Kültür Sanat Dergisi (Ankara), Kasım, Sayı:1, s.11-12

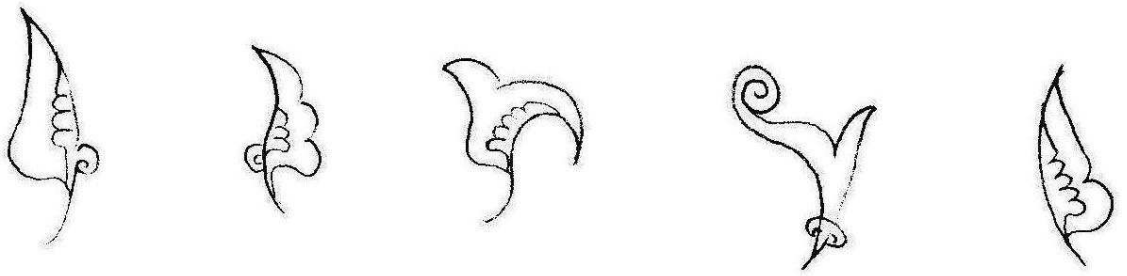
yapılmıştır. Selçuklu Döneminde kullanılan ve Osmanlılarda da benimsenen bu kuralların bugün değiştirilmeye çalışıldığında ya da bu kurallara dikkat edilmediğinde, bütün estetik değerlerin kaybolduğu görülmektedir.

Simetrik uygulamalar dışında rumiler genellikle kavisli ve sarmal çizgiler üzerinde, aynı doğrultuda yerleştirilmektedir. Bitkisel motiflerle bir araya getirilerek kullanılan kompozisyonlarda bile yollar daima kendi çizgileri üzerinde yer almaktadır. Aslında aşamalı bir düzen özelliğine sahip olan süsleme sanatlarımızın bütün çizimlerinde ve her motif için bu kural geçerlidir.

Kesişen çizgilerde, rumiler daima ince olan çizginin üzerinde kalacak biçimde yerleştirilmektedir. Motiflerin düzenlenmesinde ise boşluklar her zaman eşit bırakılmıştır. Birden fazla rumi çeşidinin yer aldığı kompozisyonlarda, her biri ayrı birer motif gibi yorumlanarak, yolları birbirine karışmamaktadır.

Üzerinde çalıştığımız el yazması eserde, döneminin en yaygın süsleme unsuru olan rumi motifli kompozisyonlar kullanılmıştır. Başlık tezhiplerinde yer alan, kufi yazı harflerinin uzantıları rumi motifiyle sonlandırılmıştır. Yazının arka kısmında kalan kıvrımlı dallar üzerindeki rumilerin, hurdeleri rumi olduğu görülmektedir. Rumi içerisindeki hurdeler kırmızı ile renklendirilmiştir. El yazması eserde rumili kompozisyonların hemen hepsi altın yaldız ile boyanmıştır.

Çizim 95: Eserde kullanılan rumi motifleri

El yazmaların tezhibinde, en yoğun tezyinat, öncelikle “zahriye” sayfalarında, daha sonra ise serlevha, ünvan sayfası, başlık tezhipleri ve ketebe sayfalarında bulunmaktadır. Üzerinde çalışma yaptığımız Ahmed-i Divanı (Hamidiye 1082) el yazması eserin zahriye tezhibinin madalyon (rozet) formunda tasarlandığı görülmektedir. Zahriye sayfasında temellük kayıtları (kitabın adı, müellifi, sahibi olan kişi ya da kişilerin isimleri, alındığı tarih), birkaç beyitlik yazı ve mühür bulunmaktadır.

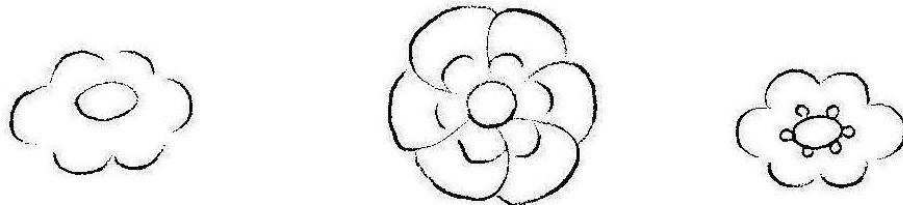

El yazması eserin kütüphane kayıtlarında geçen müellif ismi Ahmedî Taceddin İbrahim 6. Hızır El-Amasî ile ketebe sayfasında geçen isimlerin birbirini tutmadığı tespit edilmiştir. Kütüphane bünyesinde çalışan uzman kişilerle birlikte eski Osmanlı arşivleri incelenmiş ve ketebe kaydında geçen Ahmedî Taceddin İbrahim 6. Hızır El-Aksarayı isimli müellifin, eski arşivlerde de aynı şekilde yer aldığı görülmüştür. Yine kütüphane kayıtlarında geçen 17 satır sayısı ile zahriye sayfasında bahsi geçen 19 satır sayısının birbirini tutmadığı tespit edilmiş, Osmanlı arşivlerinin incelenmesi sonucunda 17-19 satır olduğu belirlenmiştir.

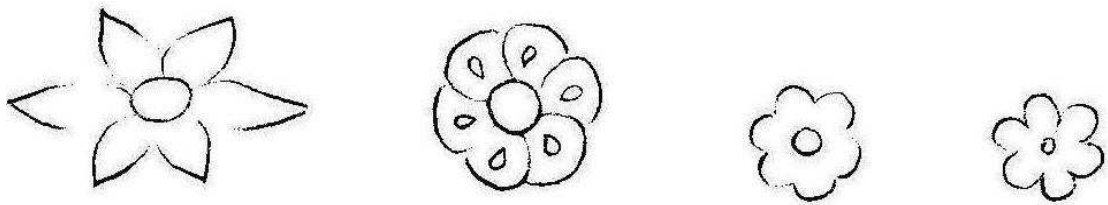
El yazması eseri inceleme sırasında cilt kapağı ile bezemeli kısımlarda dönemsel farklılıklar olduğu görülmektedir. Eser, bezeme bakımından 15. yüzyıla ait olduğu, cilt kapağı ise daha sonraki yüzyıllarda uygulanan rumî tarzında yapıldığı görülmüştür. Bu durumda el yazması eserin 18.-19. yüzyıllar da tamir gördüğü anlaşılmaktadır.

El yazması eser motif açısından çok çeşitliliğe sahip değildir. Yedi çeşit penç kullanılmıştır. Başlık tezhiplerinin içerisinde yer alan pençlerin hemen hepsi aynı tarzda çizilip aynı renk ve tonlarına boyanmıştır. Pençler her ne kadar birbirine benzerlik gösterse de yıldız şeklinde üsluplaştırılmış, renklerle boyutlandırılmış pençler de yer almaktadır.

Çizim 96: Eserde kullanılan penç motifleri

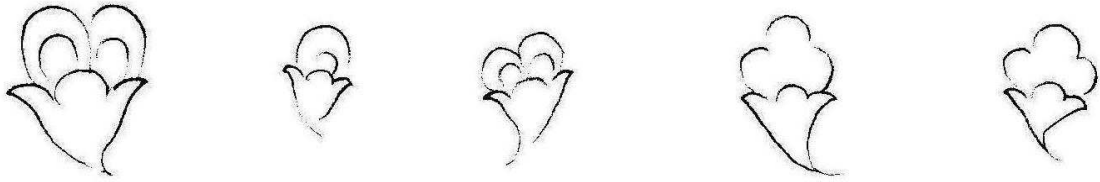
Çizim 97: Eserde kullanılan penç motifleri

Serlevhanın kenar suyunda, zahriye sayfasının köşebentlerinde, başlık tezhiplerinin kenarında bulunan madalyon içerisinde oval formu aynı pençler kullanılmıştır. Pençlerin hemen hepsi altı dilimli olup birbirlerine çok benzemektedir.

Pençlerin yer aldığı kompozisyonlarda goncagüller de kullanılmıştır. Eser tezyinatında goncagüller çoğunlukla buket içerisinde yer alsa da bazı başlık tezhiplerinde bağımsız olarak da kullanılmıştır. Pençlerde olduğu gibi goncagüllerde kendi aralarında benzerlik göstermektedir. Hepsi aynı gibi görünse de ayrıntılarındaki farklar ile boyama şeklindeki gölgelendirmelerle görünüşleri farklıdır. Eserde toplam dört farklı çeşit goncagül kullanılmıştır. Altın yaldız, beyaz, mor, yeşil, kırmızı renkler uygulanmıştır.

Çizim 98: Eserde kullanılan goncagül motifleri

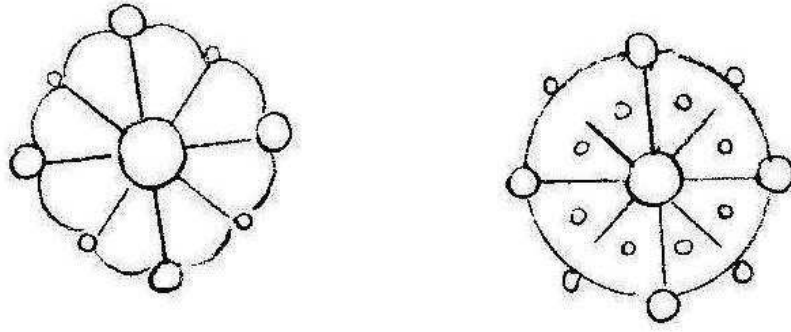
Serlevha tezyinatı, altın rumilerin zemin üzerindeki ahenkli dönüşleriyle dikkat çekmektedir. Süslenen alanın üst kısmında yer alan ve görünümü daha zengin hale getiren geometrik çizgilerden oluşan paftalar aynı zamanda tepeliğe benzemektedir. Simetrik bir yapıda olup, desenin başlangıç noktalarına konulan ve her biri bir başlangıç noktasını teşkil eden paftalar alana çok muntazam yerleştirilmiş, beyaz renk ile ön plana çıkartılarak boyut kazandırılmıştır.

Başlık tezhiplerinde kufi yazı kullanılmış ve alt satırda yer alan beynessütur içine alınmış tezhip zeminlerinin boyanmamış olduğu görülmektedir. Beynessüturlu alanların içerisinde yer alan yazıların hepsi altın yaldızla yazılmıştır. Yazıyı süsleyen sap çıkmaları şeklindeki rumiler boşluk dengesine göre yapılmıştır. Rumi tahrirlerinin kimi yerde mavi, altın yaldız, kimi yerde siyah renk ile çekildiği görülmektedir.

Beynessüturlu alanda yazının başında ve sonunda duraklar kullanılmıştır. Duraklar, el yazması eserlerde sure, ayet, ya da cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılan genellikle yuvarlak olan altın formlardır. Bu duraklar cümle aralarında gözü rahatlatan bir unsur olarak da görülmektedir. Farklı el yazmalarında, farklı dönemlerde çok zengin örnekler sergilemişlerdir³⁹. Ahmedi Divanı'nda iki çeşit durak kullanılmıştır. Döneminin özelliği olan sadelik duraklarda da görülmektedir. İki çeşit durak aynı gibi görünse de birbirinden farklı olup altın yaldızla birlikte kırmızı ve kobalt mavisini de kullanılmıştır.

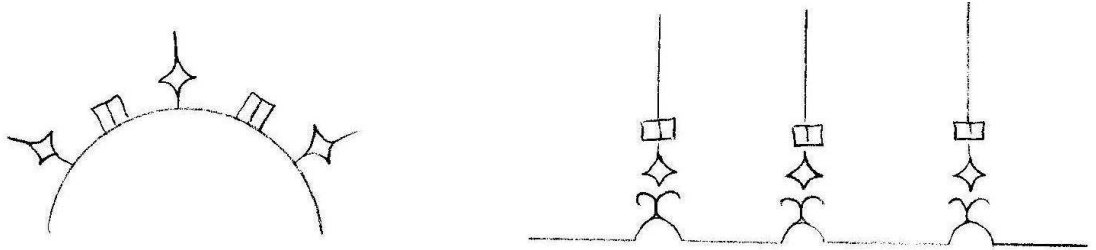
³⁹ ÖZEN, Mine Esiner (2003), *Türk Tezhip Sanatı*, Gözen Kitap ve Yayınevi, İstanbul, s.28

Çizim 99: Eserde kullanılan durak motifleri

Zahriye sayfasında ve serlevha da tezhibin bitiminden başlayarak büyükten küçüğe doğru incelerek sonlanan, kağıdın boş kalan alanlarını doldurarak gözü rahatlatan ince çizgisel motifler de dediğimiz tığlar kullanılmıştır. Bu tığlar bir ışın buketi halinde tezhibi çepeçevre kuşatmaktadır. Dönemlere göre tığlarda çok çeşitlilik göstermektedir. Tığlarda çok çeşitli renkler görünse de yaygın olanı tezhipli alanın bitiminde ki kuzu cetveliyle birlikte aynı renk olan laciverttir. Serlevhada ve zahriye sayfasında kullanılan tığların daha kısa olanı, başlık tezhiplerini kuzu cetveliyle ayıran güllerin çevresinde kullanılmıştır.

Çizim 100: Eserde kullanılan tığlar

Başlık tezhibinde bulunan rumi motiflerinde çoğunlukla altın yaldız, nadir olarak kırmızı kullanılmıştır. Bitkisel kompozisyonlar genellikle buket tarzında yapılmış ve hatayi motifi hiç kullanılmamıştır. Penç ve goncagül motifleri başlık tezhiplerinde aynı şekilde yapılmış, uygulama alanlarında ve renklerinde değişiklik görülmüştür. Madalyon içerisinde ve başlık tezhiplerinde altı yapraklı penç motifleri uygulanmıştır. Madalyon içerisine uygulanan pençlerin çoğunda bordo ve altın yaldız kullanılmıştır. Başlık tezhiplerinde kullanılan pençler de renk olarak yeşil, mavi, kırmızı, beyaz, altın, turkuaz uygulanmıştır.

Eserin hattatının ve müzehhibinin adının geçtiği, bazen de dualarla bitirilen son yaprağı olan ketebe (hatime) sayfası altın yıldız ile yazılmıştır. Ketebe sayfaları da serlevhalar gibi hem devirlerine hem de tezyin edenin zevkine göre farklılıklar göstermektedir. Bu sayfaya hattatın kendi adını koymasından dolayı ketebe sayfası denilmektedir. Kelime olarak “O yazdı”, “ketebe hu” anlamına gelmektedir. Yazının kenarını çevreleyen bordürde stilize edilmiş çiçekler Babanakkaş dönemine benzerlik göstermektedir.

El yazması eserin tezhipli sayfalarında, her kompozisyonun desen analizi tek tek yapılmış, tezhip sanatına ait sabit bazı kurallar dâhilinde tezhiplendiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

- ALPARSLAN, Ali (2004), *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- ALTUN, Ganime (1998), “Türk Tezhip Sanatı 1”, Sosyal Bilimlerde Araştırma, Bilim Kültür Sanat Dergisi (Ankara), Kasım, Sayı:1
- AKAR, Azade, Cahide KESKİNER (1978), *Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif, Tercüman Sanat ve Kültür Yayınları 2*, İstanbul
- AKDOĞAN, Yaşar (1978), *Ahmedi Divanı ve Dil Hususiyetleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dil ve Edebiyat Bölümü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul
- ARITAN, Ahmet Saim (1993), “Ciltçilik”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt.7, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul
- ASLANAPA, Oktay (1984), *Türk Sanatı*, Remzi Kitapevi, İstanbul
- ASLANAPA, Oktay (1993), *Türk Sanatı El Kitabı*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul
- ASLANAPA, Oktay (2000), “Osmanlı Minyatür Sanatı”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Yıl:6, Sayı: 34
- AYVERDİ, Samiha (1983), “Fatih Devrinde Güzel Sanatlar”, *Edebi ve Manevi Dünyası İçinde Fatih*, Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul
- BİNARK, İsmet (1975), *Eski Kitapçılık Sanatlarımız*, Kazan Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları, Ankara
- BİROL, İnci Ayan, Çiçek DERMAN (1990), *Türk Tezyini Sanatlarında Motifler*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul
- CUMBUR, Müjgan (1967), “Kanuni Sultan Süleyman’ın Baş Müzehhibi Karamemi”, *Ön Asya Dergisi*, Ankara
- DERMAN, Çiçek (1998), “Osmanlılar’da Tezhip Sanatı”, *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi C.11, İstanbul

- DERMAN, Çiçek (1999), “ Osmanlı Asırlarında Üslup ve Sanatkârları ile Tezhip Sanatı”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları C.11, Ankara
- DERMAN, Uğur (1998), “Osmanlılar’da Hat Sanatı”, *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, IRCICA Yayınları, İstanbul
- DERMAN, Uğur (2000), “Osmanlı Türklerinde Hat Sanatı”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Yıl:6, S.34, İstanbul
- DERMAN, Uğur (2007), “Osmanlı Türklerinde Hat Sanatı”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, c. XI, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları
- ERSOY, Ayla (1988), *Türk Tezhip Sanatı*, Akbank Yayınları, İstanbul
- KÖPRÜLÜ, A.Fuad (1965), “Ahmedi” *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, C.1, İstanbul
- KUT, Günay (1989), “Ahmedi”, *İslam Ansiklopedisi*, C.2, Güzel Sanatlar Matbaası
- MAHİR, Banu (2005), *Osmanlı Minyatür Sanatı*, Kabalcı Yayınları, İstanbul
- MÜLAYİM, Selçuk (1993), “Minyatürün Öncüleri”, *Thema Larousse*, C. VI. Milliyet Yayınları, İstanbul
- RIZA, Ali (1993), “Tezhip Sanatı”, *Thema Larousse*, c.VI, Milliyet Yayınları, İstanbul
- SERİN, Muhittin (1999), “Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar”, *Kubbealtı Akademisi Kültür ve San’at Vakfı*, İstanbul
- TANINDI, Zeren (1984), “ Rugani Türk Kitap Kaplarının Erken Örnekleri”, Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü Yayınları, İstanbul
- TANINDI, Zeren (1993), “Türk Tezhip (Kitap Süsleme) Sanatı”, *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara
- TANINDI, Zeren (1996), *Türk Minyatür Sanatı*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara
- TANINDI, Zeren (2000), “Osmanlı Sanatlarında Cilt”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 34

TANINDI, Zeren (2002), “Kitap ve Tezhibi”, *Osmanlı Uygarlığı 2*, Kùltür Bakanlığı Yayınları, Ankara

ÖZEN, Mine Esiner (2003), *Türk Tezhip Sanatı*, Gözen Kitap ve Yayınevi, İstanbul

ÜNVER, Süheyl (1958), “Fatih Devri Saray Nakkaşhanesi ve Baba Nakkaş Çalışmaları”, *İstanbul Üniversitesi Milli Eserler Serisi I*

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Konya'nın Yunak ilçesinde doğdu. İlkokulu Afyon'da, liseyi Konya'nın Akşehir ilçesinde bitirdi. 1998-1999 yılları arasında Saadet Ayrıl ve İsmet Şen Atölyesinde profesyonel resim dersleri almaya başladı. 2000-2004 yıllarında Sakarya Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, Tezhip Ana Sanat Dalı'nda eğitimini tamamladı. 2004-2006 yıllarında Akşehir Halk Eğitim Merkezi'nde el sanatları öğretmenliği yaptı. 2007-2009 yıllarında Sakarya Büyükşehir Belediyesinde tezhip, ebru ve resim dersleri verdi.